

Erasmus+

Noi rizonturi
pentru tineri și comunitate

SPREMENI SVOJO VLOGO

Kako opolnomočiti
mlade, da bodo
postali nosilci
sprememb?

Priročnik za učitelje

za izobraževanje o
trajnostnem razvoju
v skupnosti

SPREMENI SVOJO VLOGO

**Kako opolnomočiti
mlade, da bodo
postali nosilci
sprememb?**

Kazalo

1. Poglavlje / Zakaj ta priročnik?

1.1 O priročniku	6
1.2 Kako je nastal ta priročnik? Koraki našega projekta.	7

2. Poglavlje / Opredelitev pojmov: Priprava na potovanje skozi naš projekt

2.1 Glavni koncepti, uporabljeni v projektu	8
2.2 Kako se projekt povezuje z evropskimi in mednarodnimi okviri?	11
2.3 Kaj morate vedeti pred začetkom te učne poti?	12

3. Poglavlje / Začetek vašega potovanja

3.1 Združene metodologije	17
3.2 Učenje na kraju samem.....	18
3.3 IMPACT Storitveno učenje	21
3.4 Mladi poročevalci za okolje (YRE)	23
3.5 Kompetence intervencijskega modela	25

4. Poglavlje / Aktivnosti

4.1 Spoznajmo se	28
4.2 Junakovo potovanje	31
4.3 Kaj je skupnost in aktivno državljanstvo?	33
4.4 Vrednotenje svojega značaja (VIA - pred aktivnostmi)	37
4.5 Trajnostno življenje	40
4.6 Čutno zaznavanje	46
4.7 Sprehod po skupnosti	51
4.8 Vprašalnik - kako in zakaj ga izvesti?	55
4.9 Kako izvesti intervju - M ladi poročevalci za okolje	57
4.10 Vizija (prihodnost) naše skupnosti	60
4.11 Vizija - pogled skozi rožnata očala	62
4.12 Kartiranje skupnosti	64
4.13 Kartiranje čustev	66
4.14 Načrtovanje projektov storitvenega učenja	68
4.15 Kako pripraviti poročilo	71
4.16 Sestanek skupnosti	73
4.17 Vrednotenje svojega značaja (VIA - po aktivnostih)	78
4.18 Zemljevid izkušenj	82
4.19 Kako pripraviti komentar.....	86

5. Poglavlje / Izkušnje učiteljev, vključenih v projekt

Romunija	88
Češka	89
Slovenija	90

Uvod

Pred vami je priročnik, ki je nastal kot rezultat projekta Change Your role (Spremeni svojo vlogo), z namenom podpiranja in razvoja aktivne državljske vzgoje in participativnega (sodelovalnega) učenja. Hvaležni smo vsem, ki so sodelovali pri njegovi pripravi, zlasti učiteljem, mentorjem, učencem in dijakom, ki so preizkusili metodologije treh partnerskih organizacij.

Priročnik je namenjen vsem **osnovnošolskim in srednješolskim učiteljem in profesorjem** (v nadaljevanju učitelji), ki čutijo potrebo po razvijanju kompetenc aktivnega državljanstva svojih učencev in dijakov (v nadaljevanju učenci), ki so bistvene za 21. stoletje.

Gradivo vam bo v pomoč, da boste lahko pripravili aktivnosti tako, da bodo za učence in tudi za vas kar se da najbolj zanimive. Najdete lahko številne nasvete, kako opolnomočiti vaše učence za samostojne odločitve in izražanje svojih mnenj, ki bodo relevantni za javne zadeve. Z večjim vključevanjem bodo učenci bolj navezani na kraj, kjer živijo, in obiskujejo šolo.

Na naslednjih straneh boste našli **informacije o aktivnem državljanstvu, pa tudi nasvete, navodila in smernice za razvoj aktivnega državljanstva preko participativnih učnih dejavnosti.**

Smernice vsebujejo podrobne opise dejavnosti za reševanje problemov, razvoj kreativnosti, kritičnega mišljenja, sodelovanja in veliko več.

Priročnik je nastajal v času od sredine leta 2019 in je bil končan spomladi 2021. V letih 2020 in 2021 so se izobraževalni sistemi v vseh državah EU zaradi situacije v zvezi s COVID-19 soočali z izjemnimi izzivi. Romunija, Češka in Slovenija, sodelujoče države v projektu, so sprejele ukrepe za zaprtje šol in drugih izobraževalnih ustanov. Učitelji in drugi strokovnjaki, ki delujejo na področju izobraževanja, so se morali hitro prilagoditi različnim spremembam v izobraževanju od zaprtja šol in učenja na daljavo, do

poučevanja ob upoštevanju smernic za socialno distanciranje. Vzpostaviti so morali virtualne učilnice, komunicirati s svojimi učenci in njihovimi starši preko platform različnih socialnih medijev in se sami učiti, kako na ta način kakovostno predajati dalje znanje učencem.

V teh kriznih časih je še toliko bolj očitno, da morajo biti državljani ustrezno opolnomočeni in pripravljeni na aktivno sodelovanje pri varovanju demokracije in človekovih pravic. Državljska miselnost, avtonomne učne spretnosti, analitično in kritično razmišljanje ter strpnost do drugačnosti so le nekatere od kompetenc, ki lahko učencem pomagajo pri pozitivnih in konstruktivnih prilagoditvah trenutne krize ter se tako spopadejo s pastmi socialne razdrobljenosti in ekstremizma.

[Matjaž Gruden, vodja Direktorata za demokratično participacijo, Svet Evrope]

Priročnik je bil pripravljen na podlagi predanega dela učiteljev in učencev na Češkem, v Romuniji in v Sloveniji, ki so preizkušali dejavnosti v živo in preko spleta, ter podali povratne informacije o tem, kako kar najboljše uporabiti metodologije vseh treh partnerskih organizacij. Iskreno upamo, da bodo rezultati našega skupnega dela navdih za druge učitelje in učence iz celotne EU in širše.

An aerial photograph of a lush green forest. A waterfall cascades down a rocky ledge into a deep, dark blue pool of water. The surrounding forest is dense with various shades of green, and the overall scene is serene and natural.

**Želimo, da vas
branje priročnika
navdihne in
spodbudi k
prenašanju znanja
v prakso!**

1. poglavje

Zakaj ta priročnik?

1.1 O priročniku

Priročnik je nastal kot rezultat mednarodnega projekta Change Your role (Spremeni svojo vlogo), ki ga financira program Erasmus+. Njegova vsebina se odziva na potrebo po spodbujanju aktivne državljanske vzgoje, še posebej v državah, ki so sodelovale v projektu. Pri razvoju in pripravi priročnika ter v izvajanje projekta so bile vključene tri partnerske organizacije, ki že dolgo izvajajo za učence/dijake (v nadaljevanju: učenci) programe in aktivnosti aktivnega državljanstva: SEVER iz Češke¹, fundacija New Horizons iz Romunije² in Društvo DOVES iz Slovenije³.

... osredotoča se na aktivno državljansko vzgojo

Partnerji so s pomočjo izmenjave dobrih praks, z združevanjem smernic in medsebojnim preizkušanjem primerov v praksi, pripravili **nov sklop smernic, ki bodo v pomoč učiteljem pri uvajanju aktivne državljanske vzgoje in metode participativnega učenja v učni proces**. S tem želimo motivirati učitelje, da se bodo osredotočili na vključevanje učencev v življenje v njihovih skupnostih in jih spodbudili, da se bodo vključili v aktivnosti in projekte, ki spodbujajo trajnostni razvoj. Za učence je pomembno, da razumejo in da se vključijo v aktivnosti, ki se odvijajo v njihovi bližini, saj bodo le tako razvijali **osnovne veščine 21. stoletja**, ki so potrebne za spopadanje s trenutnimi izzivi globalizacije, digitalizacije, s socialnimi, zdravstvenimi in okoljskimi problemi ter vedno hitrejšim tempom teh sprememb.

... ponuja smernice, ki temeljijo na izkušnjah treh preizkušenih programov

Delo vsake organizacije temelji na drugačnem izobraževalnem pristopu. Program Šole za trajnostno življenje na Češkem temelji na metodologiji **učenja na kraju samem** (»place-based learning«), romunski program IMPACT temelji na **storitvenem učenju**, globalni program Mladi poročevalci za okolje (»Young reporters for the environment«) pa je namenjen ozaveščanju o okoljskih problemih s pomočjo uporabe **orodij, ki so značilni za novinarsko delo**. V okviru projekta smo izvedli medsebojno testiranje vseh treh metodologij, izbrali najboljša preizkušena orodja in dejavnosti posamezne metodologije ter jih vključili v nov, združen sklop smernic. Nove smernice, ki so opisane v 4. poglavju, temeljijo na treh izobraževalnih pristopih, projektno naravnanih navodilih in participativnih metodah. Ponujajo več dejavnosti, ki jih je mogoče vključiti neposredno v šolsko delo - bodisi samostojno ali zaporedno. Za največji učinek in glede na logične povezave med njimi, predlagamo zaporedno izvajanje dejavnosti.

... odziva se na potrebe učiteljev

Ugotavljamo, da učitelji pogosto niso deležni dosledne podpore za svojo poklicno rast, zato težko spremenijo svoje izobraževalne strategije, težje vključijo nove in učinkovite metode ali se osredotočijo na interdisciplinarne odnose. Vse to negativno vpliva na kakovost pouka in šolsko kulturo, zato učenci niso povezani, so nemotivirani in nimajo zaupanja v svoje sposobnosti. Ta priročnik bi zato moral biti v pomoč učiteljem pri uvajanju participativnih metod poučevanja, pomagal **naj bi okrepiti njihovo vlogo trenerja ali voditelja in s tem posledično učencem omogočiti, da bodo med poučevanjem prevzeli pobudo, samostojno izbirali, sooblikovali učni proces in tako razvijali svoje aktivne državljanske kompetence**.

¹ <https://sever.ekologickavychova.cz/sever-the-rychory-centre-of-environmental-education-and-ethics/>

² <https://www.noi-orienturi.ro/en/>

³ <https://www.doves.si/>

... je posodobljen in primeren tudi za srednješolce

Šele ko se učenci vključijo v učni proces, postanejo prepričani v svoje sposobnosti, razvijejo življenjsko potrebne spretnosti, postanejo motivirani za sodelovanje z drugimi člani svoje skupnosti in prevzemajo odgovornosti za rezultate svojega dela in za svoje učenje. Med izvajanjem aktivnosti, ki so predstavljene v priročniku, imajo učenci priložnost, da se odločijo in spremenijo smer, temo in rezultate izbrane dejavnosti. Medtem ko gradijo na svojem znanju in spretnostih, **doživijo čudovit občutek, da lahko spremenijo svoje okolje**. Postanejo motivirani, da bodo aktivno pristopili k skrbi za svet, v katerem živijo.

... pomagal vam bo začeti z izvajanjem aktivnosti

Na predstavljene smernice lahko gledate kot na prve korake k aktivnemu državljanstvu in participativnemu učenju. Začeli boste z aktivnostmi na lokalni ravni in s tem pomagali pri izboljševanju odnosov v skupnosti, učencem pa boste zagotovili motivacijo, da se bodo kasneje v življenju vključili v upravljanje svojih občin in da bodo zagovarjali javni interes.

Zabavajte se ob branju in izvajanju tega, kar se boste naučili v priročniku!

1.2 Kako je nastal ta priročnik? Koraki našega projekta

Potem ko smo spoznali in razumeli delovanje vseh treh metodologij, smo razvili nov model, ki temelji na povezovanju in vključevanju najboljših dejavnosti vsakega partnerja, in jih povezali v nove dejavnosti ter jih preizkusili z vključenimi učitelji. Spodaj si lahko ogledate korake v projektu:

1. Razumevanje načel in korakov posamezne metodologije in izbor tistih delov iz vsake metodologije, ki dopolnjujejo ostala dva.
2. Testiranje izbranih dejavnosti iz vsake metodologije s skupino 6 učiteljev v vsaki državi.
3. Pridobivanje povratnih informacij s strani učiteljev, ki so bili vključeni v testiranje.
4. Izboljšanje kakovosti dejavnosti glede na prejete povratne informacije.
5. Priprava priročnika, ki vključuje vse preizkušene dejavnosti.
6. Priprava modula za usposabljanje moderatorjev – modul, ki bo pomagal zaposlenim v izobraževalnih nevladnih organizacijah pri usposabljanju učiteljev za uporabo tega priročnika.
7. Promocija/širjenje priročnika učiteljem, ki bi radi pridobili nova znanja in veščine za poučevanje učencev o aktivnem državljanstvu.

2. poglavje

Opredelitev pojmov: Priprava na potovanje skozi projekt za mobilizacijo mladih

2.1 Glavni koncepti, uporabljeni v projektu

Aktivno državljanstvo

Definicija

»Aktivno državljanstvo je kompleksen pojem, ki ga je težko opredeliti, vendar je ključnega pomena za dobrobit družbe in njenih članov. Marsikdo bi na vprašanje odgovoril, da gre za »vrnitev nečesa«, za spoznanje, da smo vsi medsebojno odvisni in povezani in da s pozitivnim prispevkom k usmeritvi družbe pomagamo sebi in drugim. V demokratični družbi imajo posamezniki in skupine pravico, da sodelujejo v demokratičnih praksah in institucijah. S tem se poudarja odgovornost, da nihče ne sme biti izključen.«⁴

Aktivno državljanstvo je »lepilo«, ki drži družbo skupaj, kajti če bi se vsi osredotočili zgolj na to, da gremo v službo, zaslužimo za preživetje in uresničujemo svoje lastne interese, bi družba razpadla. Združuje ljudi različnih generacij in različnih okolij ter ustvarja solidarnost, ki postaja z daljšanjem pričakovane življenjske dobe iz leta v leto bolj pomembna za dolgoročno blaginjo evropske družbe. Je tudi oblika pismenosti, saj pomeni zavedanje o tem, kaj se dogaja okoli nas, pridobivanje znanja in razumevanja, da zmoremo premišljeno presojudati; je pa tudi spretnost in pogum, da se znamo na ustrezen način odzvati - individualno ali kolektivno. **Aktivno državljanstvo predstavlja prepričanje, da lahko vsak posameznik prispeva k spreminjanju skupnosti, v kateri živi** – ne glede na to, če to pomeni lokalno, nacionalno ali globalno skupnost.

Kontekst

Leta 2015 se je 11,9% odrasle populacije v Evropski uniji (EU) opredelilo za aktivne državljane, kar pomeni, da so se udeleževali sestankov, podpisali peticije ali kako drugače sodelovali v dejavnostih, povezanih s političnimi skupinami, združenji ali strankami. Najvišja stopnja aktivnega državljanstva je bila zabeležena v Franciji (24,6%), sledi ji Nizozemska (24,6%), med države z najnižjo stopnjo pa spadata Ciper (2,1%) in Romunija (3,6%). Češka (4,2%) in Slovenija (6,5%) sta nekoliko boljši, vendar še vedno pod stopnjo EU.⁵

V svetu medsebojne odvisnosti in krčenja prostora za civilno družbo je aktivno državljanstvo koncept, ki postaja vse bolj pomemben. Z njim postaja pomembna tudi državljanska vzgoja: »**Državlјanska vzgoja se nanaša na vidike izobraževanja na šolski ravni, ki so namenjeni pripravi učencev, da bodo postali aktivni državljani, tako da jim zagotovijo potrebno znanje, spretnosti in da razvijejo stališča, s katerimi lahko prispevajo k razvoju in blaginji družbe, v kateri živijo.**« (Eurydice, 2012:8).

⁴<https://www.eesc.europa.eu/resources/docs/eesc-2011-35-en.pdf>

⁵ Eurostat

Trajnostni razvoj

Definicija

Podobno kot v primeru aktivnega državljanstva⁶ tudi za trajnostni razvoj ni splošno sprejete definicije. Po mnenju Svetovne komisije ZN za okolje in razvoj (1987) trajnostni razvoj »ustreza potrebam sedanje družbe, ne da bi ogrožal zmožnosti prihodnjih generacij, da zadovoljijo svoje potrebe«.⁷ Evropski parlament trajnostni razvoj opredeljuje kot »izboljšanje življenjskega standarda in blaginje ustreznih populacij v mejah zmogljivosti ekosistemov z ohranjanjem naravnih dobrin in njihove biološke raznovrstnosti v korist sedanjih in prihodnjih generacij«.⁷ Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj (OECD) trajnostni razvoj opredeljuje kot »dinamično ravnovesje med ekonomskimi, socialnimi in okoljskimi vidiki razvoja v globalizaciji ali kot ekonomsko učinkovit, družbeno sprejemljiv in okolju prijazen razvoj na vseh področjih človekovega razvoja«.⁸

*Vsem trem definicijam so skupne **potrebe, izboljšan življenjski standard celotnega prebivalstva, skrb za prihodnost, ekonomsko, socialno, okoljsko ravnovesje in harmonija**. Vse naštetu je vključeno v predstavljene metodologije in spada med glavne koncepte vseh treh partnerjev, vključenih v projekt.*

Kontekst

Dandanes globalna načrtovanja usmerja Agenda za trajnostni razvoj do leta 2030, ki so jo leta 2015 sprejele vse države članice Združenih narodov. Agenda ponuja skupen načrt za mir in blaginjo ljudi ter planeta zdaj in v prihodnosti. V njenem središču je 17 ciljev trajnostnega razvoja¹⁰, ki so nujen poziv vsem državam – tistim, ki so že razvite ali se šele razvijajo v globalnem partnerstvu. Zavedajo se, da morata odprava revščine in drugih pomanjkljivosti potekati z roko v roki s strategijami, ki izboljšujejo zdravje in izobraževanje, zmanjšujejo neenakost in spodbujajo gospodarsko rast, hkrati pa se spopadajo s podnebnimi spremembami in si prizadevajo za ohranitev oceanov in gozdov.

Da bi dosegli to točko, so bili v začetku sedemdesetih let narejeni tudi drugi koraki:

- Generalni sekretar OZN Javier Perez de Cuellar je leta 1983 prosil norveškega premierja Gro Harlem Brundtlanda, naj ustanovi mednarodno komisijo, in pripravil priporočila za omogočanje razvoja ljudem in celotnim državam ob hkratnem ohranjanju funkcionalnih ekosistemov in zdravega okolja za ljudi. V poročilu »Naša skupna prihodnosti«, ki je bilo objavljeno leta 1987, je bil kot ključni pojem izpostavljen »trajnostni razvoj«.¹¹
- Leta 1992 je bila na konferenci ZN o okolju in razvoju v Riu de Janeiru pripravljena Agenda 21. Dnevni red je oblikoval potrebo po svetovnem sodelovanju, ki temelji na načelih trajnostnega razvoja. Poudarili so pomen spodbujanja izobraževanja, ki je ključ do naše sposobnosti za zagon trajnostnega razvoja.
- Osem razvojnih ciljev tisočletja – od prepolovitve stopnje skrajne revščine do zaustavitve širjenja virusa H IV in splošnega osnovnega izobraževanja – je do ciljnega datuma 2015 tvorilo načrt, o katerem so se dogovorile vse države sveta in vse vodilne svetovne razvojne institucije. Prizadevali so si za izpolnitev potreb najrevnejših delov na svetu.

⁶ Citizenship Education in Europe. 2012. Brussels: European Commission. Available at: <https://op.europa.eu/en/publication-publication/ecd20d86-e56b-4635-976c-b103d49cc46c>

⁷ <http://www.un-documents.net/our-common-future.pdf>

⁸ Regulation (EC) No 2493/2000 of the European Parliament and of the Council of 7 November 2000 on measures to promote the full integration of the environmental dimension in the development process of developing countries. Available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32000R2493>

⁹ Pavel Nováček, *udržitelny rozvoj*, anglicky <https://books.google.cz/books?id=Ind7DwAAQBAJ>

¹⁰ <https://sdgs.un.org/goals>

¹¹ Nováček, P. 2018. *Searching for Sustainable Development and Its Purpose: The Human Story*. Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing.

Trajnostni razvoj in aktivno državljanstvo

Dandanes v populaciji 7,7 milijarde prebivalcev (primerjamo z 1 milijardo iz leta 1800!) ne moremo ločevati aktivnega državljanskega izobraževanja od načel trajnostnega razvoja. Gre za uporabo svetovnih virov na načine, ki jih ne bodo trajno uničili, ampak jih bodo obnavljali. Gre za to, da družba uživa in proizvaja na način, ki prepozna meje svetovnih zalog.¹² Trajnosten razvoj ni mogoč brez aktivnih državljanov, opolnomočenih s kompetencami, ki vodijo do konkretnih ukrepov.

Eno od prednostnih področij delovanja Globalnega akcijskega načrta za izobraževanje za trajnostni razvoj (2018) je mobilizacija mladih kot potencialnih nosilcev sprememb in vpliva na trajnostne rešitve na lokalni ravni. Nova generacija potrebuje dostop do formalnih in/ali neformalnih programov, ki razvijajo njihove aktivne državljanske kompetence, da bomo lahko živeli na trajnosten način. Seveda ima pri tem glavno vlogo vlada, ekonomsko in socialno področje, vendar brez velikega števila mladih, ki delujejo tudi na lokalni ravni v svoji skupnosti, ne moremo govoriti o trajnostnem razvoju.

»Glavni namen tega priročnika je podpreti učitelje in ostale izvajalce aktivnosti pri spodbujanju učencev/mladostnikov, da bodo postali **aktivni državljani za trajnostni razvoj**.«¹³

**Pridite in se nam
pridružite pri
opolnomočenju mladih
za spreminjanje sveta!**

¹²<https://www.overshootday.org/>

¹³ What specifically means to be an active citizen for sustainable development and what behaviours do the students need to demonstrate is presented in the chapter 3.5.

2.2 Kako se projekt povezuje z evropskimi in mednarodnimi okviri?

Kompetence, ki jih razvijamo v projektu s tremi združenimi programi, prispevajo:

- h ključnim kompetencam, ki jih spodbujata **Evropski referenčni okvir**¹⁴ in Referenčni okvir kompetenc za demokratično kulturo¹⁵:
 - učenje učenja,
 - socialne in državljanske kompetence,
 - občutek za pobudo in podjetništvo,
 - kulturna zavest in izražanje,
 - prilagodljivost,
 - veščine reševanja konfliktov.
- k nekaterim **spretnostnim 21. stoletja**¹⁶, ki se nanašajo na širok nabor znanja, spretnosti, delovnih navad in značajskih lastnosti, za katere menijo, da so ključnega pomena za uspeh v današnjem svetu:
 - kritično razmišljanje, reševanje problemov, sklepanje, analiza, interpretacija, sinteza informacij,
 - raziskovalne veščine in prakse, zasliševanje,
 - ustvarjalnost, umetnost, radovednost, domišljija, inovativnost, osebno izražanje,
 - vztrajnost, samousmerjanje, načrtovanje, prilagodljivost, pobuda,
 - ustno in pisno komuniciranje, javno nastopanje in predstavitve, poslušanje,
 - vodenje, timsko delo, sodelovanje,
 - podjetništvo,
 - globalna zavest, humanitarnost,
 - okoljska in ohranitvena pismenost, razumevanje ekosistemov.
- k **7 od 24 osebnostnih moči, ki jih opredeljuje VIA Institute of Character** (<https://www.viacharacter.org/>) kot tiste, ki so potrebne, da bi človek lahko živel kakovostno:
 - perspektiva,
 - socialna inteligenca,
 - vodenje,
 - radovednost,
 - hvaležnost,
 - ljubezen do učenja,
 - pogum.

Med zgoraj predstavljenimi okviri prihaja do prekrivanja, kar kaže na enotnost in dogovor na način razumevanja in merjenja aktivnega državljanstva ter na način dojemanja prihodnosti mladih. Za učitelje je pomembno, da poznajo splošne okvire, saj morajo svojim učencem še naprej prenašati idejo, da so del globalnega sveta, kjer je vse medsebojno povezano in so pomembne tudi najmanjše akcije.

Dejavnosti, predstavljene v tem priročniku, bodo učiteljem pomagale doseči prej naštetih kompetence in pri tem vključile učence, da bodo postali aktivni državljani v svoji skupnosti za bolj trajnosten svet.

¹⁴ https://ec.europa.eu/education/resources-and-tools/document-library/key-competences-for-lifelong-learning_en

¹⁵ <https://www.coe.int/en/web/reference-framework-of-competences-for-democratic-culture>

¹⁶ <https://www.edglossary.org/21st-century-skills/>

2.3 Kaj morate vedeti pred začetkom te učne poti

Učna pot, ki jo predlagamo v priročniku »Spremeni svojo vlogo«, je kombinacija preizkušenih dejavnosti, izbranih med tremi metodologijami vključenih projektnih partnerjev. Ne glede na to, ali se boste odločili le za izbor nekaterih dejavnosti ali boste izbrali vse po vrsti, pa je pomembno, da razumete nekatere potrebne elemente pri njihovem izvajanju:

- Vloga učitelja kot moderatorja (spodbujevalca/pospeševalca)
- Kako ustvariti motivacijo za učenje
- Krog izkustvenega učenja

Vloga učitelja kot spodbujevalca/pospeševalca

Facilitacija pomeni "olajšati ali spodbuditi nekaj" (latinsko *facilis*). Učitelj pri delu s skupino učencev dejansko predstavlja lepilo, ki skupino drži skupaj, in je tisti, ki spodbuja medsebojno izmenjavo znanja in idej med člani skupine ter jim pomaga pri skupnem razmišljanju in delovanju. Facilitacija je namenjena opolnomočenju drugih, da spoznajo svoje prednosti in da sami usmerjajo svoj učni proces. Moderator mora razmišljati v smeri sodelovanja in vključevanja vseh učencev. Spodaj so zbrani praktični nasveti o tem, kako organizirati vključujoča in interaktivna srečanja z učenci:

Dobro načrtovanje

- Pripravite in vadite svoje načrt/aktivnosti vnaprej
- Vnaprej pripravite potreben material: pripomočki, izročki, listi ...
- Učence obvestite o kraju delavnice, ciljih, namenu, trajanju.
- Prilagodite aktivnost svojim učencem glede na čas, potrebe in interese skupine, lokacijo dejavnosti, dinamiko skupine, stopnjo razumevanja, potek dejavnosti ...
- Vnaprej razmislite o morebitnih vprašanjih o udeležbi (npr. glede spola, manjšinskih skupin, posebne potrebe za dostop)
- Razmislite o ovirah, s katerimi se boste soočili, in o tem, kako jih boste premagali.

Soustvarjanje toka

- Vzpostavite sproščeno ozračje in zaupanje v proces in vas.
- Upoštevajte delež vključevanja vseh in vključite ter podprite tiste, ki ne sodelujejo povsem.
- Bodite odločni pri spoštovanju dogovorjenih načel. To bo opogumilo učence, ki se ne bodo zmogli povsem vključiti, in spodbudilo ostale, da delijo z drugimi svoje pomisleke.
- Usmerite učence h kritičnemu razmišljanju: postavljajte vprašanja in jih vprašajte za mnenje.
- Prisluhnite pripombam, vprašanjem in povratnim informacijam učencev, ne da bi obsojali njihove odgovore.
- Z učenci komunicirajte učinkovito. Uporabljajte preproste in ustrezne besede ter ton, ohranjajte očesni stik. Uporabljajte neverbalno komunikacijo.
- Upoštevajte potrebe in občutke skupine.
- Na koncu povzemite in predstavite glavne točke vaše dejavnosti.
- Dajte vsem priložnost, da spregovorijo. Na primer – vsakemu dajte tri vžigalice in vsakič, ko spregovori, mu eno vzamete.
- Razdelite učence v manjše skupine.

Povzetek izvedbe

- Ustvarite kontekst za ocenjevanje poteka dejavnosti in če ste dosegli zastavljene učne cilje.
- Vzpostavite povezavo med dejavnostjo, ki ste jo izvedli in predhodno izvedeno dejavnostjo ali med naslednjo načrtovano.
- Zapišite vse spremembe, ki ste jih naredili pri izvajanju določene aktivnosti – vaše povratne informacije so lahko v pomoč ostalim moderatorjem.

Kako ustvariti motivacijo za učenje

Obstajata dve glavni vrsti motivacije – notranja in zunanja – in obe delujeta kot močni sili pri oblikovanju tega, kdo smo in kako se obnašamo. Ljudje so pogosto ganjeni zaradi zunanjih dejavnikov, kot so različni sistemi nagrajevanja, ocene, pregled dela ali mnenja, za katera se bojijo, da jih imajo drugi o njih (zunanja motivacija).

Enako pogosto pa ljudi motivirajo tudi interesi, radovednost, skrb ali upoštevanje vrednot. Te notranje motivacije niso nujno nagrajene ali podprte od zunaj, vendar kljub temu lahko ohranjajo strast, ustvarjalnost in trajna prizadevanja. Vzajemno delovanje med zunanjimi silami, ki vplivajo na osebe, in notranjimi motivi in potrebami, ki so značilni za človeško naravo, pojasnjuje Teorija samoodločbe (Self-Determination Theory – SDT). Ta teorija je postala znana v knjigi iz leta 1985, ki sta jo izdala psihologa Richard Ryan in Edward Deci. Pravita, da imajo ljudje tri osnovne psihološke potrebe:

1. **Potreba po avtonomiji:** Da čutimo, da smo gospodarji svoje usode in imamo vsaj nekaj nadzora nad svojim življenjem in lastnim vedenjem.
2. **Potreba po kompetencah:** Potreba po izgradnji naše usposobljenosti in razvoju obvladovanja nalog, ki so za nas pomembne.
3. **Potreba po sorodnosti:** Občutek pripadnosti in povezanosti z drugimi; potreba po tem, da se čutimo povezane, ljubljene, cenjene.

Z zadovoljevanjem teh treh potreb povečujemo možnosti za visoko stopnjo motivacije za učenje in samoodločbe. Samoodločba je sposobnost ali postopek lastne odločitve in nadzora nad lastnim življenjem. Je ključni del psihološke blaginje; kot je pričakovati, ljudje radi čutimo nadzor nad lastnim življenjem.

Samoodločenega posameznika bi lahko opisali kot nekoga, ki:

1. verjame, da sam nadzoruje svoje življenje;
2. prevzema odgovornost za svoje vedenje (prevzemanje zaslug in krivde, kadar je to upravičeno);
3. je samomotiviran, namesto da bi ga vodili standardi drugih ali zunanji vplivi;
4. določa svoja dejanja na podlagi osebnih notranjih vrednot in ciljev.

Predstavljajte si na primer študenta, ki ne opravi pomembnega izpita. Če ima visoko samoodločbo – se čuti odgovornega za svoja dejanja, verjame, da nadzoruje svoje vedenje... - lahko staršem pove, da bi se lahko več časa učil in da namerava učenju posvetiti več časa. Njegov načrt učenja bo ostal enak, ne glede na to, ali so bili starši vznemirjeni in apatični, saj ga vodi in spodbuja notranja želja po usposobljenosti in znanju.

Če ima ta isti študent nizko samoodločbo – meni, da nima nadzora nad svojim življenjem in da je žrtev okoliščin -, bi lahko očital profesorju težek test, na katerega študentje niso bili pripravljeni. Morda bo krivil starše ali prijatelje, ker so ga motili ali mu niso pomagali pri učenju. Če mu ni vseeno za oceno, to vsekakor ni posledica notranje želje po dobrem uspehu, temveč želja po pridobitvi odobravanja staršev ali morda po krepitevi svoje samopodobe s tem, da je dobil najboljšo oceno in s svojim znanjem navdušil profesorje.

Torej, kaj lahko naredimo za večjo motivacijo in samoodločbo pri delu z učenci v formalnem ali neformalnem kontekstu?

Motivacijo lahko povečamo, če lahko učenca podpremo tako, da bo videl vrednost in pomembnost naloge – vendar to pomeni, da mora učenec videti nalogo kot lastno izbiro. Kako lahko to storimo?

- **Z ustvarjanjem občutka pripadnosti in povezanosti** v razredu/skupini – z igrami medsebojnega spoznavanja in aktivnostmi, ki ustvarjajo kontekst igre, zabave in povezanosti, s pogostejšim srečevanjem skupine, z jasnimi predstavitvami dejavnosti.
- **Z ustvarjanjem konteksta za zadovoljevanje potreb po avtonomiji in nadzoru** – učence izzovemo, da prepoznajo potrebe skupnosti, načrtujejo in izvajajo projekt storitvenega učenja ali učenja na kraju samem, lahko pripravijo poročilo (reportažo). Učenci lahko s skupno izbiro vrste intervencije izpolnijo potrebo po avtonomiji in s tem njihova notranja motivacija zelo raste.
- **Z zadovoljevanjem potreb po kompetencah (usposobljenosti)** – učencem se ponudi kontekst za razmislek o njihovem učenju med vsakim srečanjem, pa tudi po vsakem izvedenem projektu. Ko enkrat razumejo, kako so napredovali na določenih področjih, in proslavijo svojo osebno rast, postanejo še bolj motivirani za učenje.

Zgoraj predstavljene potrebe lahko zagotovite z izvajanjem dejavnosti, ki so predstavljene v 4. poglavju.

Krog izkustvenega učenja

Vse dejavnosti, predlagane v priročniku, sledijo krogu izkustvenega učenja, ki ga je razvil David Kolb, in vključuje štiri učne stopnje: **konkretna izkušnja, razmišljujoče opazovanje, abstraktna konceptualizacija, aktivno eksperimentiranje**.

Svetujemo vam, da kot povezovalac te štiri faze dopolnite z informativnim sestankom. Povzetek se nanaša na delo, ki je običajno v obliki kroga za sedenje, kjer moderator postavlja vprašanja, učenci pa evalvirajo svoje učenje z odgovori na ta vprašanja. Razčlenjevanje pomaga učencem, da lekcije, ki se jih naučijo v tem programu, povežejo z resničnimi situacijami. Pomaga jim prepoznati svoje sposobnosti, moči in notranje vire, ki jih je mogoče uporabiti v prihodnjih življenjskih situacijah. Praksa refleksije je ena najbolj uporabnih človeških veščin, saj vodi do učenja.

Konkretna izkušnja

... se nanaša na igranje iger, branje zgodbe, izvajanje skupnostnega projekta, vodenje intervjujev ali pisanje novic o okolju. Sledijo vprašanja za analizo:

Refleksija

Prva faza razgovora vključuje osebno »raziskovanje« čustev, ki učencem pomaga, da se seznanijo s svojimi občutki. Moderator mora biti ob tej aktivnosti sproščen in potrpežljiv do učencev, saj se še posebej novi učenci najverjetneje ne bodo počutili prijetno. Če to stopnjo preskočimo, se lahko zgodi, da učenci ne bodo napredovali tako, kot bi lahko. V tej fazi namreč razumejo, kaj se je zgodilo, in ugotovijo, kaj je šlo narobe ali kaj je bilo dobro. Moderator naj v tej fazi poskuša, da ne bo podajal svojega mnenja.

Abstraktna konceptualizacija (posploševanje)

V tej fazi moderator vodi učence v smislu usmerjanja medsebojne izmenjave zaključkov in idej tako, da lahko drug drugemu služijo kot »katalizator« (pospeševalec, usmerjevalec za nadaljnje korake). Moderator:

- učence prosi, naj pridobljeno znanje združijo v strnjene izjave oziroma naj stvari splošijo,
- poveže dosežene zaključke in jih vključi v teoretični del aktivnosti,
- poskrbi, da bo vsak, ki želi z drugimi deliti svoja spoznanja, imel priložnost za prispevanje,
- skupini pomaga primerjati in izpostaviti različne sklepe, prepoznati vzorce, kjer in če obstajajo, in ugotoviti upravičena področja nesoglasij.

Vprašanja za refleksijo:

- Kaj vam je bilo všeč pri tej aktivnosti? Kateri del aktivnosti je bilo najtežje izvesti? Kaj je bilo najbolj zabavno? Kakšen je bil občutek pri izvajanju aktivnosti?
- Kako je med izvajanjem aktivnosti sodelovala vaša skupina? Kaj se je dogajalo med aktivnostjo?
- Kaj ste opazovali?
- Katere korake ste izvedli, preden ste odločili?
- Kakšne občutke ste imeli, ko so se člani skupine prepirali?
- Kateri del aktivnosti je bil najbolj zahteven oziroma najtežji?

Vprašanja za sploševanje:

- Ali ste imeli že doživeli kakšno situacijo, ki je bila podobna tej?
- Kaj ste se naučili o svojih lastnih spretnosti odločanja in komuniciranja z drugimi?
- Kaj ste se naučili med opazovanjem?
- Kako bi opisali svoje spretnosti pri ...? Katere druge spretnosti še potrebujete, da bi bili uspešni?
- Zakaj je bilo to pomembno? Kaj ste se naučili?

Aktivno eksperimentiranje (uporaba pridobljenega znanja)

Učence se v tej fazi usmerja, da naučena/pri-dobljena znanja vključijo v načrte za učinkovitejše vedenje v prihodnosti. V najbolj idealnem primeru lahko učenci uporabijo naučeno takoj po koncu učnega dogodka. Tehnike za olajšanje te faze vključujejo:

- razvijanje individualnega in skupinskih akcijskih načrtov, osredotočenih na izvajanje »učenja«,
- medsebojen pregled načrtov in po potrebi svetovanje in pomoč,
- predstavitev svojih osebnih ali skupinskih načrtov z ostalimi, da se ustvari občutek sinergije in priložnosti za nove ideje za druge,
- ugotovitev/prepoznavanje drugih učnih potreb.

Če povzamemo – učitelji bodo z uporabo načel izkustvenega učenja in nasvetov za dobro vodenje svojim učencem omogočili, da bodo samostojni, da bodo pridobili spretnosti in bodo ostali povezani s svojimi vrstniki in skupnostmi, kar je prvi korak k povečanju zanimanja in motivacije učencev k temu, da postanejo aktivni državljani za trajnostni razvoj.

Literatura:

<http://www.fao.org/3/i2134e/i2134e03.pdf>
<https://selfdeterminationtheory.org/theory/>
 IMPACT Manual 2018, New Horizons Foundation

Vprašanja za uporabo pridobljenega znanja:

- Kaj od tega, kar ste se danes naučili, boste lahko uporabili v šoli ali ...?
- Kako vam bodo nova znanja pomagala doma?
- Kaj ste se naučili s sodelovanjem v tej aktivnosti in kako vam bo lahko pomagala v prihodnosti? Opišite čas/situacijo, kjer boste lahko uporabili spretnosti/znanja, ki ste jih pridobili danes.
- Katere so še druge situacije, kjer boste lahko uporabili danes pridobljene veščine? Na kakšne druge načine bi lahko uporabili veščine, ki ste jih pridobili pri tej aktivnosti?

3. poglavje

Začetek potovanja

3.1 Združene metodologije

Naš projekt združuje tri sklope metod: učenje na kraju samem, storitveno učenje in Mladi poročevalci za okolje. Metodologije se medsebojno dopolnjujejo in uvajajo edinstvene lastnosti, ki vašim učencem pomagajo, da postanejo aktivni državljani na področju trajnostnega razvoja.

V četrtem poglavju je predstavljen niz dejavnosti, ki jih lahko učitelji združite in uporabite za podporo svojim učencem, da bodo postali aktivni državljani na področju trajnostnega razvoja. Predlagamo, da vse dejavnosti preizkusite in uporabite v naslednjem vrstnem redu:

1. korak

Pripravite se na izvedbo. Preberite to in 2. poglavje.

2. korak

Preglejte dejavnosti, ki so na voljo v 4. poglavju in jih izvedite s skupinami od 8 do 30 učencev. Za uspešno izvedbo priporočamo, da pripravite 40-urni program, ki vas bo popeljal skozi vse predlagane aktivnosti.

3. korak

Načrtujte in izvedite Projekt storitvenega učenja, Projekt na kraju samem (place-based learning) ali Mladih poročevalcev za okolje po izbiri učencev.

4. korak

Predstavite in širite rezultate projekta.

5. korak

Analizirajte in ovrednotite delo in pridobljeno znanje

Vsaka od metodologij, ki jih predlagamo – Učenje na kraju samem (Place-based learning), Storitveno učenje in Mladi poročevalci za okolje, prinaša določeno dodano vrednost na področju aktivnega državljanstva za trajnosti razvoj, in sicer:

1. Učenje na kraju samem (Place-based learning: PBL)

... ki ga uporablja SEVER, prinaša več razumevanja o trajnostnem izobraževanju in poskuša graditi na močni navezanosti ljudi na svoje kraje z namenom spodbujanja okoljske in kulturne pismenosti,

ob spoznavanju številnih ciljev na področju ohranjanja narave in odgovornega lokalnega upravljanja. PBL poudarja tudi močno sodelovanje in prispevanje skupnosti, hkrati pa učencem daje moč in možnost, da se navežejo na svoj kraj.

V projektu smo se odločili za testiranje in širjenje naslednjih PBL aktivnosti:

- Spoznajmo se
- Junakovo potovanje
- Čutno zaznavanje
- Sprehod po skupnosti
- Trajnostno življenje
- Vizija kraja - prihodnost naše skupnosti
- Pogled skozi rožnata očala
- Sestanek skupnosti

2. Metodologija storitvenega učenja (Service learning – SL),

... ki jo v uporablja NHF v programu IMPACT, se osredotoča na idejo aktivnega državljanstva in ustvarja prostor za učence, da se povežejo s svojimi skupnostmi, tako da prepoznajo svoje potrebe in sredstva; podpira sodelovanje skupnosti; osredotoča se na izvajanje in vrednotenje projektov storitvenega učenja; osredotoča se na prispevek k skupnosti in na učne rezultate vključenih učencev.

V projektu smo se odločili za testiranje in širjenje naslednjih aktivnosti storitvenega učenja:

- Kaj je skupnost in aktivno državljanstvo
- Samovrednotenje svojega značaja – pred in po zaključku projekta
- Kartiranje skupnosti
- Načrtovanje projekta
- Zemljevid izkušenj

3. Metodologija Mladi poročevalci za okolje (Young Reporters for the Environment - YRE),

... ki jo uporablja Društvo DOVES-FEE Slovenija (DOVES), prinaša dodane vrednosti pri analizi, preiskovanju, iskanju rešitev in poročanju o okoljskih ali trajnostnih razvojnih vprašanjih, ki jih učenci lahko prepoznajo v svoji skupnosti ali širše. Metodologija YRE prinaša dopolnilno podporo metodologijam PBL in SL, kot so: učenje o kraju (PBL) in analiza potreb skupnosti (SL), praznovanje in razširjanje rezultatov projekta (PBL in SL).

Odločili smo se za testiranje in širjenje intervjuja kot metode YRE za razumevanje problema v skupnosti, iskanje rešitev in/ali razumevanje različnih perspektiv zainteresiranih deležnikov v skupnosti.

V 4. poglavju najdete vse zgoraj omenjene dejavnosti, predstavljene v logičnem zaporedju in podrobno opisane, tako da so preproste za uporabo. Vrstni red aktivnosti sledi fazam razvoja skupine in pomaga vašim učencem, da se bolje spoznajo, razvijejo občutek zaupanja med seboj in nato odidejo na teren in raziskujejo svoje skupnosti ter izvajajo projekte, s katerimi bodo doprinesli k skupnosti (za boljše razumevanje preberite poglavje 3.5).

3.2 Učenje na kraju samem

*"Če ne veste, kje ste, verjetno ne veste, kdo ste."*¹⁷

Ralph Ellison

Kaj je?

Učenje na kraju samem lahko razumemo kot trajnostno vzgojo, ki temelji na kraju in si prizadeva preseči naravno okolje in zajeti kulturne, zgodovinske, družbene, politične in ekonomske razmere v kraju. Pristop na podlagi učenja na kraju samem temelji na močni navezanosti ljudi na svoje kraje (skupnosti, kjer živijo, delajo ...) z namenom spodbujanja okoljske in kulturne pismenosti, s tem pa tudi doseganja številnih ciljev na področjih, ki so vezani na ohranjanje narave in odgovorno lokalno upravljanje.

Učenje na kraju samem:

- izkorišča vse vidike lokalnega okolja (naravni, kulturni, zgodovinski in družbeno-politični kontekst) kot povezovalni okvir za poučevanje;
- poudarja državljansko udeležbo v projektih, ki so praktičnega pomena za skupnost (storitveni projekti, ki služijo skupnosti);
- gradi socialni kapital in podpira razvoj lokalnih partnerstev (ki ne vključujejo samo učencev).

Konec devetdesetih let se je učenje na kraju samem pojavilo na stičišču okoljske vzgoje, varstva okolja in razvoja skupnosti kot poseben izobraževalni pristop.¹⁸

Pri učenju na kraju samem se učenci pridružijo prebivalcem in skupaj se vključijo v življenje v svojih skupnostih. Tak pristop temelji na demokratičnih vrednotah in si prizadeva za zblíževanje izobraževalnih ciljev z lokalno pomembnimi socialnimi, ekonomskimi in okoljskimi cilji.

Prispeva k splošnemu sprejemanju takšnih stališč, veščin in dejavnosti, ki so potrebne za odgovor-no upravljanje in skrb za sam kraj.¹⁹

Katera so načela učenja na kraju samem?

Učenje na kraju samem deluje na principu naslednjih osnovnih načel²⁰:

- **UČENJE O MESTU: lokalne teme in konteksti** se uporabljajo za učenje, hkrati pa služijo kot osnova za:
 - o razumevanje širšega konteksta;
 - o sodelovanje pri reševanju regionalnih in globalnih problemov.

¹⁷ Ellison, R., 1952. *Invisible Man*. New York: Random House.

¹⁸ A number of scholarly, methodological and popularisation publications have emerged since then. One of the first was David Sobel's (2004) book *Place-based Education: Connecting Classrooms & Communities*. The edited volume referenced

in the following footnote is the basic Czech-language resource.

¹⁹ For source and additional information (in Czech), see the edited volume *Učíme se rozhodovat pro budoucnost* [Learning to Make Decisions for the Future], SEVER & Partnerství, 2010. Available at: <https://www.skolaprozivot.cz/UlozitSoubor.aspx?f=@Foto@Ke-stazeni@1018@22@1077@v1@Ucime-se-dobre-rozhodovat-pro-budoucnost.pdf> (accessed 9 May 2021).

²⁰ For additional information, see e.g. <https://promiseofplace.org/what-is-pbe/principles-of-place-based-education>.

- **UČENJE NA MESTU:** ko učenje izven šole, **skupnost in okolica postanejo učilnica.**

- **KONKRETEN PRISPEVEK K TRAJNOSTNEMU ŽIVLJENJU V LOKALNI SKUPNOSTI IN SVETU** –vprašanje, ki so ga obravnavali učenci, je resnično in resno; **rezultati njihovega dela pa so realen, oprijemljiv in koristen prispevek h kakovosti življenja v lokalnem okolju** ob hkratni krepitvi vloge skupnosti pri izboljšanju svetovnega okolja.

- **NAVEZANOST NA KRAJ** – učni proces se nanaša na mesto in razvija **osebno navezanost nanj.**

- **PRILAGODITEV LOKALNI SITUACIJI** – učni proces **se odziva** in se prilagaja **lokalnim razmeram in potrebam.**

- **PARTNERSTVO V SKUPNOSTI** – učni proces je podprt s strani **partnerstev z drugimi ljudmi in entitetami v skupnosti** (lokalne organizacije, podjetja, uprava, strokovnjaki, poznavalci, pričevalci zgodovine ...)

- **INTERDISCIPLINARNOST** – učni proces je interdisciplinaren, z zabrisanimi mejami med posameznimi aktivnostmi, saj kot tak pomaga učencem **razumeti medsebojno naravo** družbenih in naravnih, lokalnih in globalnih, preteklih in prihodnjih procesov.

- **POSAMEZNIKOVA USTREZNOST/POMEMBNOST** – učencu se zdi učni proces osebno pomemben, saj lahko vidi povezanost z njegovim lastnim življenjem.

- **AKTIVNO VKLJUČEVANJE/SODELOVANJE UČENCEV** – učni proces je namenjen **razumevanju lokalnih in globalnih problemov ter aktivnemu vključevanju v njihovo reševanje.** Uporablja participativne metode, ki temeljijo na pobudi učencev:

- o pobuda in odgovornost sta odvisni od učencev,
- o učitelj ni vir vseh modrosti, je usmerjevalec skozi proces, v katerem se tudi sam uči.

- **REDNO UČNO ORODJE** – učenje na kraju samem je bistvenega pomena za doseganje skupnih ciljev ustanove. Šola bi ga morala obravnavati kot **redno orodje šolskega izobraževanja** in zgolj kot nekaj dodatnega. Učitelj bi moral jasno predstaviti, kaj pričakuje od učencev, da bodo pridobili z učenjem na kraju samem, kako se to povezuje z učnim načrtom in kako bo to ocenil.

- **SODELOVANJE** je še en pomemben vidik učenja na kraju samem. Takšno učenje poteka v obliki **skupinskega dela z nalogami, ki jih posameznik ne more rešiti.**

Program šole za trajnostno življenje

Lokalni učni program z naslovom »Šola za trajnostno življenje« je bil razvit leta 2004 na Češkem. Šolam pomaga, da skupaj s svojimi skupnostmi izboljšajo lokalno okolje in kakovost življenja. Učenci, učitelji in lokalne skupnosti izvajajo praktične projekte, ki so v podporo trajnostnemu lokalnemu razvoju, s tem pa učencem zagotavljajo pomembne življenjske veščine.

Poslanstvo

Z razumevanjem kraja, praktično skrbjo za kraj in z aktivnim vključevanjem v življenje v skupnosti, šola za trajnostni razvoj pomaga učencem, učiteljem in drugim državljanom razviti kompetence, potrebne za trajnostno življenje.

Cilji

- Udeleženci razvijajo svoje sposobnosti za trajnostno življenje.
- Udeleženci izdelujejo konkretne izdelke, s katerimi lahko izboljšajo trajnostno življenje v kraju in skupnosti.

Program je sestavljen iz dveh projektno-izobraževalnih delov:

1. **Cilj prvega dela projektno-izobraževalnega programa je oblikovanje trajnostne "vizije kraja"** – učenci s pomočjo kartiranja in poglobljenega razumevanja kraja pridobijo, razvrstijo in interpretirajo informacije o svojem kraju ter predlagajo "kakšno vrsto kraja bi želeli imeti" - v kateri smeri naj se razvija v naslednjih desetih letih. Glede na to izberejo nekaj projektov (ki obravnavajo težave ali potrebe kraja), ki jih lahko sami izvedejo, da bi s tem pripomogli k uresnitvi svoje "vizije kraja".
2. **Drugi del projektno-izobraževalnega programa je namenjen izvajanju projekta, koristnega za kraj** - v skupni razpravi s skupnostjo in lokalno upravo se učenci dogovorijo za en sam projekt, poglobljeno preučijo (raziščejo) njegov kontekst, razvrstijo informacije, načrtujejo izvedbo in projekt izvedejo. S tem prispevajo k izpolnjevanju trajnostne "vizije kraja".

3.3 IMPACT metodologija (izkustveno/eksperimentalno učenje)

Izobraževalni model Kluba za vključevanje, motivacijo, sodelovanje, akcijo, skupnosti in najstnike (IMPACT) je v Romuniji razvila Fundacija New Horizons Lupeni (NHF). Temeljni cilj IMPACT-a je spodbuditi mlade, da razvijejo vizijo življenja/da sanjajo, in da jim omogočijo, da to vizijo izrazijo kot prispevek družbi, ter da razvijejo posebne karakterne lastnosti in življenjske veščine, ki so potrebne za aktivno državljanstvo.

Klubi IMPACT so skupine mladih, stari 12 do 14 ali 15 do 18, ki se sestajajo tedensko za dve uri z namenom, da se zabavajo, učijo in skupaj služijo v okviru projektov storitvenega učenja.

IMPACT ima rezultate na treh področjih:

- a) **Karakter (značaj):** IMPACT je usmerjen v razvoj obsežnega nabora karakternih lastnosti, kot so spoštovanje, odgovornost, prijaznost in hvaležnost – celoten seznam prednosti temelji na modelu VIA (www.viacharacter.org).

- b) **Prispevek** preko projektov izkustveno-storitvenega učenja v skupnosti. Vsak klub prepozna potrebo/težavo v svoji skupnosti, ki jo je potrebno rešiti, ali prednosti, ki jih je potrebno še okrepiti, in skupaj sodelujejo pri izvajanju projektov, ki se nanašajo na te potrebe ali področja.
- c) **Razvoj kompetenc**, vključno s projektnim vodenjem, komunikacijo in inovacijami, veščinami reševanja problemov, osebnim in skupinskim vodenjem.

Program IMPACT klubov temelji na metodologiji izkustvenega učenja, ki podpira pristop učenja preko dela (neposredne izkušnje), ki ga je razvil David Kolb. Glavna metodologija **izkustvenega učenja**, ki se uporablja v IMPACT-u, je storitveno učenje.

Storitveno učenje se za doseganje specifičnih učnih ciljev osredotoča na projekte skupnostnih služb, in spodbuja razvoj družbene odgovornosti in pozitivnih moralnih vrednot. Člani kluba IMPACT na sestankih sodelujejo pri ugotavljanju težav ali prednosti v skupnosti, iščejo morebitne rešitve, prepoznajo vire v skupnosti ter načrtujejo, izvajajo in ocenjujejo projekte storitvenega učenja.

Pomemben del metodologije IMPACT je vrednotenje znanja (kompetenc), ki so ga mladi pridobili med izvajanjem CSLP. Po vsakem izvedenem projektu mladi skupaj razmišljajo o tem, kaj so se naučili med projektom, katere spretnosti so izboljšali, katere nove vrednote so pridobili, kako so delali kot skupina ...

Dejavnosti izkustvenega učenja izvajajo vodje klubov, in so vključene v učni načrt, ki sledi spodnjim korakom:

Z modro so prikazani koraki storitvenega učenja, ki jim sledijo posamezne IMPACT skupine, z oranžno pa nekatere aktivnosti, ki jih lahko izvajate za razvoj veščin aktivnega državljanstva, povezanih s trajnostnim razvojem.

V 4. poglavju priročnika so izkustvene učne dejavnosti podrobno opisane skoraj za vsak korak storitvenega učenja; v tem vrstnem redu lahko učenci razvijejo kompetence aktivnega državljanstva.

3.4 Mladi poročevalci za okolje (YRE)

Kaj/kdo so?

Program Mladi poročevalci za okolje spodbuja mlade in jih podpira, da dajo svoj glas trajnosti in trajnostnemu razvoju. Skozi program se mladi izobražujejo o trajnostnem razvoju in pridobivajo znanja ter spretnosti za aktivno vključevanje v izzive trajnostnega razvoja, ter iščejo rešitve z ustvarjalnim in konstruktivnim okoljskim novinarstvom. Program je globalna mreža mentorjev in mladih v 45 državah po vsem svetu in se izvaja pod nadzorom Fundacije za okoljsko izobraževanje (FEE).

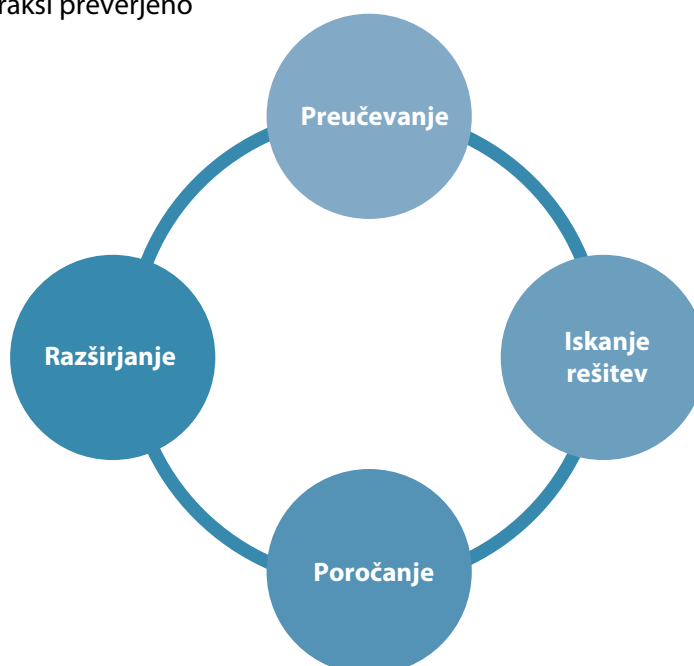
Kdo je vključen?

V YRE se vključujejo mladi od 11 do 25 let, ki delujejo na področju okoljsko usmerjenega novinarstva, preučujejo vprašanja, težave in rešitve ter o njih poročajo preko člankov, fotografij ali video-posnetkov, ki se širijo po različnih komunikacijskih kanalih.

Program razvija sposobnosti in znanja udeležencev o različnih okoljskih vprašanjih, spodbuja jih k iskanju in predlaganju rešitev, krepi komunikacijske in državljanske spretnosti, individualno pobudo, skupinsko delo, kritično analizo, družbeno odgovornost in vodstvene sposobnosti.

Metodologije in načela

YRE uporablja preizkušeno in v praksi preverjeno štiristopenjsko metodologijo:

1. korak – Preučevanje

Preučite lokalni okoljski problem/težavo:

- Ugotovite, opredelite in sporočite lokalni okoljski problem ali izziv.
- Raziščite (poiščite, primerjajte, interpretirajte, ovrednotite) pomembne informacije iz primarnih in sekundarnih virov.
- Poiščite ključne posameznike in skupine ter raziščite, v čem se razlikujejo njihov pogledi na to temo, kakšni so njihovi pristopi k reševanju, in njihove predpostavke in cilje.
- Izvedite začetne raziskave, kot sta anketa in vprašalnik, ter izvedite intervju s ključnimi posamezniki ali skupinami, da pridobite informacije iz prve roke.
- Preučite pomembne zgodovinske, ekonomske, družbene in/ali politične vplive in možne posledice problema/težave.
- Povežite lokalni okoljski problem/vprašanje s širšo globalno sliko (problemom).

2. korak – Iskanje rešitev

Raziščite možne rešitve lokalnega okoljskega problema/izziva:

- Prepoznavajte možno rešitev s pomočjo strokovnjakov ali drugih zainteresiranih za okoljski problem in ocenite njegovo verjetno učinkovitost ter navedite razloge za in proti (prednosti in slabosti).
- Predstavljeno rešitev je potrebno natančno razložiti, utemeljiti in upravičiti.

3. korak – Poročanje

Poročajte o lokalnem okoljskem problemu in njegovi možni rešitvi s pomočjo novinarskih dejavnosti, usmerjenih na lokalno občinstvo:

- Preučite svojo ciljno skupino in izberite najboljši način za doseganje in komunikacijo z njimi (na primer katere medije prebirajo/gledajo/poslušajo).
- Načrtujte, kako boste poročali o problemu/izzivu (Koga je potrebno obvestiti? Kako? Kdaj) in uporabite ustrezno novinarsko obliko in slog.
- Pripravite članek, fotografijo ali video, ki prikazuje okoljski problem ali izziv; kjer je to možno, predstavite rešitve s strani strokovnjakov ali drugih zainteresiranih deležnikov.
- K iskanju rešitev in sprememb pristopite pozitivno.

4. korak – Razširjanje

Razširite delo med lokalno občinstvo:

- Delite (širite) vaše delo med lokalno občinstvo s pomočjo različnih medijev: časopis, revija, radio, televizija, družbeni mediji, razstave, oddaja, lokalni dogodki ...

Kako se program izvaja?

Na nacionalni ravni se v vsaki sodelujoči državi program izvaja s pomočjo mreže šol in posameznikov. Vsak udeleženec se odloči o temi, ki jo bom raziskoval in o uporabljenih medijih. Priporočljivo je, da:

- Se mladi poročevalci osredotočijo na lokalna okoljska in trajnostna vprašanja in jih povežejo z vprašanji na lokalni ravni;
- Temo povežejo z enim od ciljev trajnostnega razvoja (SDG' s), po možnosti s cilji 11-14. Mladi poročevalci poročajo v jeziku svoje države.

Na mednarodni ravni pa se znotraj programa YRE vsako leto organizira mednarodno novinarsko tekmovanje (natečaj) za udeležence programa. Namen tekmovanja je pritegniti mlade k okoljskim težavam in izzivom ter razširiti prispevke navdušenih mladih, ki delijo svoje misli in ideje znotraj mreže YRE na mednarodni ravni.

Tekmovanje služi kot motivacija za udeležence in jih daje priložnost, da se učijo drug od drugega. Da lahko posameznik (mladi poročevalec) sodeluje na mednarodnem tekmovanju YRE mora prebivati v državi, kjer se program izvaja. Vsaka prijava na mednarodno tekmovanje gre najprej skozi postopek ocenjevanja na nacionalni ravni.

Literatura:

YRE global website: www.yre.global

YRE Exposure: <https://yrecompetition.exposure.co/>

YRE Hub <https://yrehub.global/>

Young Reporters For Environment Handbook for the students & educators

3.5 Razvijanje aktivnega državljanstva in kompetenc za trajnostni razvoj

Izobraževanje o aktivnem državljanstvu

Kompetence so opredeljene kot kombinacija **znanja, spretnosti in stališč/vrednot**, ki se ustrezno uporabljajo v kontekstu za doseganje zelenega rezultata. Zaželeni rezultat pri združevanju metodologij je, da se podpre učence, da bodo kot aktivni državljani dejavno prispevali k trajnostnemu razvoju njihovih skupnosti.

Kaj pravzaprav pomeni, da smo aktivni državljani za trajnostni razvoj – kakšno vedenje morajo učenci izkazati?

V literaturi zasledimo veliko definicij in kazalnikov, spodaj pa je predstavljen podroben seznam znanj, spretnosti in stališč, ki jih lahko razvijejo učenci med izvajanjem aktivnosti, izbranimi s strani vključenih partnerjev: Šola za trajnosti razvoj, IMPACT in Mladi poročevalci za okolje.

Z izvajanjem aktivnosti, ki so opisane v 4. poglavju, lahko učenci razvijajo naslednje kompetence aktivnega državljanstva:

Kompetence	Znanje in spretnosti	Aktivnosti vseh treh organizacij
Okoljska pismenost	Pripravijo pregled kraja, v katerem živijo. Opišejo, kaj je trajnostni razvoj in kaj to pomeni za skupnost, opredelijo njegove značilnosti.	Junakovo potovanje Intervju
Osebnostno izražanje	Sposobni so zaznati/prepoznati različna čustva, ki jih kraj/skupnost v njih izzove. S pomočjo argumentov znajo oblikovati in razložiti svoje mnenje.	Čutno zaznavanje Samovrednotenje svojega značaja (VIA) Zemljevid izkušenj
Kritično razmišljanje	Prepoznajo lokalne težave in potrebe. Zavedajo se, katere spretnosti so potrebne za obravnavanje potreb skupnosti. Razmišljajo o učnih izkušnjah, ki so jih pridobili med izvajanjem aktivnosti.	Kartiranje skupnosti Sprehod po skupnosti Aktivno državljanstvo Samovrednotenje svojega značaja (VIA) Zemljevid izkušenj Intervju
Utemeljitev, analiza, interpretacija	Prepoznajo pozitivne lastnosti (prednosti) njihove skupnosti, ne da bi zmanjšali njene potrebe. Ustvarijo zemljevid prednosti in potreb v skupnosti.	Kartiranje skupnosti Intervju Sprehod po skupnosti
Ustvarjalnost, inovativnost	Navedejo potrebne spremembe v skupnosti. Ustvarijo vizijo za prihodnost lokalne skupnosti.	Vizija kraja (prihodnost naše skupnosti) Trajnostno življenje
Reševanje problema	Ustvarijo vizijo za prihodnost lokalne skupnosti. Ocenijo/predvidijo rešitve za potrebe skupnosti v smislu trajnostnega razvoja skupnosti.	Kartiranje skupnosti Načrtovanje projektov Intervju
Sodelovanje, povezovanje, skupinsko delo	Sodelujejo s svojo lokalno skupnostjo pri obravnavanju potreb in prednosti v skupnosti. Sodelujejo pri načrtovanju in izvajanju projekta v skupnosti.	Vse aktivnosti
Raziskovalne veščine in praksa, tehnike spraševanja	Uporabijo raziskovalne metode pri pobudah in projektih za trajnostni razvoj. Uporabijo metode poročanje pri pobudah in projektih za trajnostni razvoj.	Intervju Kartiranje skupnosti Sprehod po skupnosti
Ustno in pisno komuniciranje, javno nastopanje in predstavljanje, poslušanje	Uporabijo metode poročanje pri pobudah in projektih za trajnostni razvoj. Rezultate svoje dela sporočajo članom skupnosti in uradnim osebam.	Intervju Sestanek skupnosti projektno delo
Načrtovanje	Načrtujejo in izvedejo projekt v skupnosti.	Vse aktivnosti

Rdeča nit združenih metodologij so vrednote/stališča, ki se spodbujajo pri vseh aktivnostih:

- **Socialna inteligenca:**
 - Bodite odprti, da boste bolje spoznali ostale učence
 - Spoštujte raznolikost in potrebe drugih ljudi v skupnosti
 - Sodelujte z ostalimi in razmišljajte o njihovem mnenju
- **Vodenje:**
 - Bodite navdihnjeni za vlogo aktivnega državljanstva v skupnosti
 - Išcite praktične rešitve za odzivanje na potrebe skupnosti preko projektov
- **Perspektiva (pogled):**
 - Razmislite o novih občutkih do njihovega kraja/skupnosti
 - Na njihovo skupnost glejte na celoto, da bo smiselna za njih same in za druge ljudi
- **Hvaležnost:** Bodite hvaležni za prednosti in vrednote njihovih skupnosti
- **Radovednost:** Spodbudite zanimanje za skupnost in njene potrebe/težave
- **Hrabrost:**
 - Bodite motivirani, da proaktivno iščete rešitve za potrebe/probleme skupnosti in jih predstavite članom skupnosti
 - Vzpostavite dialog z javnimi uslužbenci in se zavzemite za bolj trajnostne skupnosti
- **Ljubezen do učenja:** Bodite odprti za razmišljanje o učenju in znanju, ki so ga prejeli med aktivnostmi, ki ste jih izvajali.

4. poglavje

Aktivnosti

4.1 Spoznajmo se Šola za trajnostni razvoj

Cilj aktivnosti

Učenci se med seboj spoznajo in/ali izboljšajo odnose znotraj svoje skupine. Aktivnosti so lahko tudi uvod v izvajanje skupnega projekta.

Učni cilji*

Po aktivnosti bodo učenci znali:

- (Z) opisati namen sodelovalnih iger,
- (Z) naštetih prednosti sodelovanja in medsebojne pomoči pri doseganju skupnih ciljev,
- (S) na podlagi izkušenj prepoznati, da sta medsebojna pomoč in sodelovanje bistvenega pomena za uspešen zaključek vsakega projekta.

Ključni pojem:

- **Sodelovanje:** je temeljna oblika socialne interakcije. Sodelovanje pomeni skupno prizadevanje za dosežek, ki bo koristil vsem sodelujočim. Iskanje skupnih rešitev spodbuja širši pogled in pogled na stvari z različnih zornih kotov. Osvetli pomen spoštovanja, poslušanja različnih mnenj, kritičnega mišljenja, odločanja in odgovornosti do drugih.

Aktivnost	Metode dela	Potreben čas	Pripomočki
1. Od A do Ž	skupinsko delo	10–20 min za aktivnosti 1–3	vrv/klop/robnik na cesti (pločnik)
2. Računam na tvojo pomoč	skupinsko delo		samolepilni listki, pisala
3. Zamenjaj svoje mesto	skupinsko delo		za vsakega učenca svoj stol
4. Refleksija	razgovor	15 min	tabla, plakati, pisala
Potreben čas za vse aktivnosti: 40 – 80 minut			

*Sklic: Z - znanje, S - spretnosti, V - vrednote

Opis aktivnosti

Od A do Ž

Učenci stopijo na klop (ali drevesni hlod, rob pločnika, vrv ...). Razvrstijo se morajo po abecednem vrstnem redu po imenih tako, da se pri premikanju nihče ne sme dotakniti tal ali stopiti s klopi (hloda, roba pločnika). Če se nekdo dotakne tal, se morajo vrniti na svoje začetno mesto in začeti znova. Učenci se morajo dogovoriti, kako si bodo pomagali pri »obhodu/prestopu«, da ne bodo stopili na tla.

Vodja aktivnosti na koncu preveri, če so se pravilno razvrstili – vsak od učencev stopi na tla in ob tem pove svoje ime.

Ko končajo, lahko aktivnost naredimo težjo in bolj zabavno: med igro morajo učenci molčati, lahko pa si pomagajo s kretnjami ali čim drugim. Naročimo jim, naj se razvrstijo glede na priimek, starost, mesec rojstva ali kaj drugega.

Na koncu se pogovorimo, kako so se počutili med aktivnostjo in ob fizičnem stiku z ostalimi (poseganje v osebni prostor). Ali so opazili, da je kdo prevzel »vodilno vlogo« in usmerjal ostale?

"Računam" na tvojo pomoč

Učenci se postavijo v krog in zaprejo oči. Na čelo vsakemu nalepimo samolepilni listek, na katerem je napisano število (primeri spodaj). Naročimo jim, naj odprejo oči in oblikujejo skupine po tri tako, da bo skupni seštevek vseh treh števil natanko 100 – vendar pa se pri tem ne smejo pogovarjati, ne smejo kazati števil s pomočjo prstov (prstna abeceda) ali uporabiti kakršen koli drug način, da bodo ugotovili svoje število.

Običajno se sprva učenci samo ogledujejo in ne vedo, kaj naj storijo. V večini primerov se bo našel nekdo, ki bo začel razvrščati ostale v skupine po tri. Vodja skupine opazuje, kdo bo to in kako bo to počel (ali bo to zgolj ena oseba ali več posameznikov).

Včasih pride do zastoja v igri, še posebej, če je skupina sodelujočih večja, in ostanejo posamezniki, ki skupaj ne morejo tvoriti skupine s seštevkom 100. Takrat mora vodja že izoblikovanim trojkam nakazati, če so ustrezno združene ali se morajo »razdreti« in poiskati drugo možnost, da ne bo nihče ostal brez svoje skupine. Dobro je, da vodja vsaki združeni trojki nakaže, če je v redu ali ne. Na koncu se pogovorimo o aktivnosti. Vprašamo jih, kaj je bilo potrebno, da so lahko oblikovali ustrezne skupine treh učencev. Pomembno pri igri je bilo, da so postali odvisni od pomoči nekoga drugega – in ravno zato takšno ime igre (potrben je bil »tujec«, ki je združil tri člane). Pogovorimo se še o tem, če so opazili, kdo je prvi začel združevati skupine in na kakšen način so mu drugi sledili. Primeri števil za tvorjenje trojk (v vsaki skupini morata biti po dve številki vedno enaki): $5 + 5 + 90$, $10 + 10 + 80$, $15 + 15 + 70$, $20 + 20 + 60$, $25 + 25 + 50$, $30 + 30 + 40$, $35 + 35 + 30$, $40 + 40 + 20$, $50 + 50 + 0$...).

Zamenjaj svoje mesto

V večjem prostoru (učilnica, telovadnica) ali na prostem (igrišče) postavimo enako število stolov, kot je sodelujočih (vključno z učiteljem, ki je vodja igre). Stole postavimo tako, da so obrnjeni v različne smeri. Vsak sodelujoči sede na svoj stol, učiteljev stol pa ostane prazen. Učitelj se postavi nasproti svojega praznega stola – nekoliko odmaknjen. Naloga učitelja je, da začne hoditi proti praznemu stolu in na dogovorjeni znak (lahko zakvaka ali uporabi kakšen drug dogovorjeni zvok) morajo učenci med seboj začeti menjati mesta in nekdo mora sesti na stol, proti kateremu gre učitelj. Cilj igre je torej zasesti prazen stol, preden nanj sede učitelj. Pomembno pri igri je, da ko se nekdo dvigne s stola in se presede, mora njegov stol takoj zasesti nekdo drug. Igra ustvarja zanimivo kaotično gibanje po prostoru in zahteva dobro opazovanje in zbranost.

Pravila:

- Ko se učenec dvigne s stola, ne sme več sesti nanj – poiskati mora drug stol.
- Čeprav »raca« (učitelj) ves čas hodi enako hitro, se lahko vsi ostali premikajo tako hitro, kot želijo.
- Stolov ne premikamo – ves čas ostanejo v enakem položaju.

Odigrajte eno ali dve igri. Pred začetkom dajte učencem pet minut časa, da se dogovorijo o strategiji, kako bodo »raco« (učitelja) čim dlje zadržali v igri, da ne bo sedla na stol.

Refleksija

Priporočamo, da učencem zastavite nekaj naslednjih vprašanj:

- *Kako ste se počutili na začetku aktivnosti - ste pomislili da jo bo mogoče dokončati?*
- *Kaj je bilo ključnega pomena za uspešno dejavnost?*
- *Kakšna je bila strategija?*
- *Kdo je najbolj pomagal?*
- *Kaj bi lahko naredili še bolje?*

Literatura

<http://www.leadershipgeeks.com/adult-team-building-activities>

Vasquez, M. (2015). *Trénink mistrů improvizace* [Training the Masters of Improvisation]. Praha: Grada. Pp. 96–97.

4.2 Junakovo potovanje Šola za trajnostni razvoj

Cilj aktivnosti

Navdihnite učence, da se bodo podali na junakovo potovanje: da bodo uresničili svoje sanje in pri tem pomagali na načine, ki bodo trajnostni zanje in za njihovo okolje.

Učni cilji

Po aktivnosti bodo učenci:

- (V) motivirani, da se bodo začeli zanimati za svojo okolico, skupnost in njene potrebe/težave.
- (Z) znali opisati/našteti, katere spretnosti so potrebne za reševanje potreb/težav v skupnosti.

Ključni pojem

- **Radovednost:** raziskovanje in iskanje zaradi lastnih interesov; zanimati se za različne izkušnje; dojemati različna področja in predmete kot zanimive.
- **Junakovo potovanje** je mogoče najti v vsakem projektu, zahtevnem procesu ali spreminjajočem se življenjskem dogodku. Ljudje najdejo svojo notranjo moč, ko se morajo soočiti z neznanim ali z zahtevno nalogo. Potovanja vseh junakov so načeloma enaka: junak se sooči z izzivom tako, da se poda na pustolovščino (spremembo), premaga nepričakovane težave, zbere pomembne informacije/predmete ali pa sklene nova prijateljstva; ob tem pa se zaveda, da potrebuje pomoč drugih, da lahko pridobi nove izkušnje in po premagovanju izziva to izkušnjo še naprej uporablja v svojo korist in korist celotne skupnosti.

Aktivnost	Metode dela	Potreben čas	Pripomočki
1. Junakovo potovanje	ogled posnetka, pogovor	40 min	projekcijska oprema - računalnik z dostopom do spleta, projektor, tabla/platno za projekcijo
Potreben čas za vse aktivnosti: 40 minut			

Opis aktivnosti

Priprava pred aktivnostjo:

Učitelj pripravi in zavrti posnetek z naslovom »Soar« (»Polet«) - (<http://www.teachingideas.co.uk/video/Soar>).

- Video zaustavite pri času 0:59 in učence/dijake vprašajte kaj mislijo, o čem bo pripovedovala zgodba, kaj se bo zgodilo dalje v zgodbi in zakaj tako menijo.
- Nadaljujte z ogledom. Zopet ustavite video pri 4:01 in učence vprašajte, če se spomnijo, kako je na začetku filma padla torba na tla in kaj mislijo, da bo v njej. Naj delijo svoja razmišljanja tudi o tem, kaj se bo zgodilo, ko bo deček odprl torbo.
- Po ogledu videa dajte učencem 3 minute časa, da zapišejo svoja razmišljanja ob dveh

vprašanjih: Kaj je bila glavna ideja filma? O čem je zgodba pripovedovala?

- Povabite učence, da z ostalimi delijo svoje ideje. Na koncu povzemite njihova razmišljanja. Če imajo težave pri iskanju nauka zgodbe, jim pomagajte: Kadar se človek ne boji in je dovolj vztrajen, bo lahko pomagal ustvariti neverjetne in velike stvari, o katerih ni nikoli sanjal.
- Vodite pogovor ob pomoči naslednjih vprašanj:
 - Katere lastnosti je imela glavna junakinja?
 - Kaj je lahko dosegla?
 - Bi jo imenovali »junakinja« in zakaj?
 - Ali poznate koga, ki je dosegel izjemne stvari? Kakšne so bile njegove/njene lastnosti?

Priporočila:

Če se vam zdi, da je video neustrezen za starostno skupino vaših učencev in da se jim bo zdel preveč otročji, lahko izvedete aktivnost tudi nekoliko drugače:

- Prosite učence naj poiščejo in v šolo prinesejo fotografijo osebe ali lika, za katerega menijo, da je pogumen in da lahko naredi določene spremembe; kot nekakšen mali junak.
- Učence vprašajte, če poznajo kakšnega mladostnika, ki je naredil ali dosegel nekaj izjemnega; kdo je to bil in kaj je naredil (to je lahko nekdo v njihovem življenju ali zgolj nekdo, za katerega so slišali).
- V nadaljevanju se pogovorite o fotografijah, ki so jih prinesli. Učenci naj predstavijo koga so izbrali in zakaj – kaj izjemnega je ta oseba dosegla. Naj se razdelijo v skupine po 4. Znotraj svoje skupine naj vsak predstavi svojo osebo. Na koncu se z vsemi pogovorite ob vprašanju: Kakšne lastnosti in spretnosti potrebujejo ljudje, da lahko dosežejo nekaj pozitivnega in izjemnega?

Uporabite lahko tudi video, ki podrobno prikaže junakovo pot:

https://www.youtube.com/watch?time_continue=27&v=Hhk4N9A0oCA&feature=emb_title

Literatura:

<http://cestahrdiny.net/>

4.3 Kaj je skupnost in aktivno državljanstvo? IMPACT

Cilj aktivnosti

Učenci naj bi ob zaključku te aktivnosti znali opredeliti pojma aktivno državljanstvo in skupnost.

Učni cilji

Po aktivnosti bodo učenci:

- (Z) znali opredeliti kaj pomeni aktivno državljanstvo v okviru projekta,
- (Z) opisati glavne značilnosti skupnosti,
- (V) gledati na svojo skupnost kot celoto tako, da bo smiselna za njih same in za druge ljudi.

(perspektiva)

Ključna pojma

- **Skupnost:** je družbena enota katere koli velikosti, ki ima skupne vrednote ali pa se nahaja na določenem geografskem območju (npr. vas ali mesto). Gre za skupino ljudi, ki jih povezujejo trajni odnosi, ki segajo dlje od genealoških vezi in ki to povezavo med seboj običajno opredelijo kot pomembno za njihovo družbeno identiteto in prakso. Čeprav so skupnosti običajno majhne, pa se lahko »skupnost« nanaša tudi na velike skupine, kot so na primer nacionalne skupnosti, mednarodne skupnosti in virtualne skupnosti.
- **Perspektiva:** pogled na svet na načine, ki so smiselni za nas in za druge ljudi.

Aktivnost	Metode dela	Potreben čas	Pripomočki
1. Skupnosti in aktivno državljanstvo (v treh korakih)	delo z besedilom, skupinsko delo, voden pogovor	60 min	zgodba, tabla, papir, pisala, priloge
Potreben čas za vse aktivnosti: 60 minut			

Opis aktivnosti

1. korak: Ubuntu zgodba

- *Opomba:* Ta zgodba naj bi učence/dijake seznanila z razumevanjem pojma skupnost.
- *Priprava pred aktivnostjo:* Učencem/dijakom povemo, da bomo prebrali zgodbo in da je pomembno, da so pozorni na vse podrobnosti, saj se bomo o njej tudi pogovorili.
- *Usmeritev:* Glasno preberite spodnjo zgodbo. Po branju skupaj naredite povzetek v obliki vodenega pogovora s pomočjo spodnjih vprašanj.

» Antropolog, ki je preučeval navade in običaje afriškega plemena, je bil večino dni obkrožen z otroki. Odločil se je, da se bo z njimi igral. Iz najbližjega mesta mu je uspelo dobiti sladkarije in jih vse pospraviti v okrašeno košaro, ki jo je postavil poleg drevesa. Nato je poklical otroke in jim predlagal, da bi se igrali igro. Na njegov znak naj bi vsi naenkrat stekli do drevesa in tisti, ki bo prvi prišel do tja, bo lahko dobil vse sladkarije.

Otroci so se res vsi postavili v vrsto in čakali, da je antropolog dal znak. Takrat so se vsi prijeli za roke in skupaj stekli proti drevesu. Vsi so prispeli hkrati, razdelili sladkarije, sedli in jih veselo pojedli.

Antropolog je šel do njih in jih vprašal, zakaj so tekli vsi skupaj, ko pa bi lahko samo eden od njih dobil vse sladkarije. Otroci so mu odgovorili: »Ubuntu. Kako bi lahko bil nekdo izmed nas srečen, če pa bi bili vsi ostali žalostni?«

Ubuntu je filozofija nekaterih afriških plemen, ki temelji na miselnosti: Jaz sem to, kar sem zaradi tega, kar smo vsi.

Leta 2008 je škof Desmond Tutu pojasnil, da je »ubuntu« beseda v njihovi deželi in da pomeni »humanost do drugih«. Ubuntu govori o tem, da kot oseba ne moreš obstajati izolirano od drugih. Govori o naši medsebojni povezanosti.

»Človek sam ne more biti človek in ko imaš to lastnost »ubuntu«, si znan po svoji radodarnosti. Oseba, ki ima »ubuntu« je tista, katere življenje je vredno posnemati. O sebi ljudje prepogosto razmišljamo kot o posameznikih, ločenih od drugih; če pa smo povezani in sodelujemo, lahko vplivamo na svet okoli sebe. Če nekaj delamo dobro, se to širi in je namenjeno celotnemu človeštvu. Temelj ubuntu filozofije je spoštovanje do sebe in do drugih. Ko razumemo in živimo filozofijo ubuntuja, je možno premostiti razlike in doseči, da smo skupaj močnejši v svetu, kjer modri gradijo mostove in ne zidov.

Vprašanja za pomoč pri razgovoru o zgodbi:

- O čem pripoveduje zgodba?
- Kaj je bilo v zgodbi najbolj zanimivo?
- Kaj vas je v zgodbi najbolj navdušilo?
- Kaj pomeni »Ubuntu«?
- Kakšna je povezava med to zgodbo in idejo »biti skupnost«? Katere so značilnosti skupnosti, ki jih lahko zasledimo v zgodbi?
- Kaj pomeni »deliti«? Kakšen je pomen »deliti z drugimi« v skupnosti?
- Kako se v skupnosti izraža pomen besede povezanost?
- Ali poznate kak primer »Ubuntu« miselnosti v svoji bližini ali širše?

2. korak: Kaj je skupnost

Priprava pred aktivnostjo in usmeritve: Učenci naj se postavijo v krog tako, da vsi gledajo proti sredini. Pojasnite, da bodo med igro razmišljali o tem, kaj je skupnost. Med seboj si bodo podajali žogo in pri tem upoštevali dve pravili: žogo lahko vsaka oseba prejme le enkrat in idej ne ponavljamo – poiščemo nekaj novega.

Igro začnite z vprašanjem: »Kaj je skupnost?« in povabite učence, da delijo svoje ideje. Na papir ali tablo beležite njihova razmišljanja, dokler ne pridete skupaj do dobre definicije pojma skupnost, ki vključuje naslednje značilnosti:

- To je skupina ljudi.
- Nahaja se na določenem geografskem območju (običajno).
- Vključeni imamo občutek identitete in pripadnosti tej skupnosti.
- V skupnosti smo med seboj povezani, sodelujemo, delimo skupne vrednote in norme.
- Sodelujemo v skupnih aktivnostih.

V primeru, da bodo imeli udeleženci težave pri definiranju pojma skupnost, jim lahko pomagamo z dodatnimi vprašanji:

- Kaj najdemo v skupnosti - ljudi, zgradbe?
- Ali so ljudje v skupnosti enaki ali različni?
- Ali imajo ljudje v skupnosti kaj skupnega?
- Ali je pomembno, kje živijo?
- Ali lahko ljudje, ki ne živijo blizu, tvorijo skupnost?

3. korak: Kaj je aktivno in globalno državljanstvo?

Priprava pred aktivnostjo in usmeritve: Učence vprašajte, kako razumejo pojem aktivno državljanstvo, zdaj ko so razumeli pojem skupnost. Na papir ali tablo zapišite njihove ideje in nato s pomočjo spodnjih podatkov pojasnite pojem ter povzemite njihove ideje – navežite se na pomen aktivnega državljanstva v projektu.

Literatura

- [1] K., George. 2012. "A Story of Ubuntu." Support Sages. Retrieved April 26, 2016 (<https://www.supportsages.com/blog/2012/05/a-story-of-ubuntu-i-am-what-i-am-because-of-whowe-all-are/>).
- [2] Active Citizenship Curriculum, New Horizons Foundations, Module 1 – Me and my community, 2018, IMPACT Program
- [3] Active Citizenship Global Toolkit 2017-2018 British Council

Izroček

Kaj je skupnost?

Najpogostejša uporaba besedo »skupnost« razlaga kot skupino, ki si deli geografsko območje in ima skupne interese glede kakovosti in priložnosti tega kraja. Pomeni lahko tudi skupino ljudi, ki imajo skupne vrednote in interese.

Na podlagi skupnih vrednot in interesov se lahko ustvarijo:

- poklicna združenja, sindikati, neformalne skupnosti iste prakse,
- verske skupine, ki temeljijo na istem verskem prepričanju,
- skupine ljudi istega etničnega porekla,
- skupine ljudi istega spola ali spolne usmerjenosti,
- skupine ljudi, ki delijo zanimanje za prostočasne dejavnosti: šport, glasbo ...,
- skupine ljudi, ki iščejo določene vzroke za stvari (npr. za podnebne spremembe, otrokove pravice, enakost spolov ...).

Nekatere skupnosti so izbirne, druge pa namenske/dodeljene. Za prve se posamezniki odločijo zavestno, druge pa temeljijo na okoliščinah in zgodovini. Posameznik lahko pripada več skupnostim, pri čemer ima vsaka močan vpliv na vrednote in odločitve, ki jih posameznik sprejema.

Kaj je aktivno državljanstvo?

Državljanji so člani organizirane države. Njihovo državljanstvo jim dodeli njihov status in posledično s tem pravice in dolžnosti, ki jih imajo v zvezi s svojo državo. Na primer: državljan ima pravico do izdaje potega lista s strani države in dolžnosti plačevanja davkov državi. Iz te opredelitve se je pojem državljanstvo še razvijal in za sam projekt uporabljamo širšo definicijo, da so **aktivni državljanji tisti ljudje, ki gledajo izven okvirjev zgoraj navedenih temeljnih dolžnosti in se ukvarjajo z dejavnostmi, ki pozitivno vplivajo na javno življenje njihove skupnosti na lokalni ali svetovni ravni.**

Projekt Spremeni svojo vlogo se osredotoča na točno določen vidik **aktivnega državljanstva**, in sicer na podporo **trajnostnemu razvoju**. Vizija projekta naj bi bila: **Gradimo svet, v katerem se učence spodbuja k mirnemu sodelovanju z drugimi pri trajnostnem razvoju njihovih skupnosti.**

Kaj je globalno državljanstvo?

Poleg tega, da so državljani pripadniki skupnosti svoje države, pa predstavljajo hkrati tudi svetovno skupnost, ki je vedno bolj soodvisna s trgovino, politiki in medkulturno izmenjavo s pomočjo množičnega komuniciranja. Aktivni državljani so tisti, ki razumejo soodvisnost svojih skupnosti s skupnostmi v drugih krajih in se ukvarjajo z dejavnostmi, katerih izidi pozitivno vplivajo tudi zunaj njihove države. Lahko pa prenašajo globalno perspektivo v svoj položaj, tako da je končen položaj povezan z globalnimi cilji za skupno dobro (pravičnost, mir, trajnost).

Projekt deluje s ciljem, da sodelujoči postanejo globalno ozaveščeni državljani, pred tem pa naj najprej ozavestijo in razvijejo svoja spoznanja o trajnostnem razvoju v lokalnem okolju.

4.4 Samovrednotenje značaja VIA (pred aktivnostmi) IMPACT

Cilj aktivnosti

Učenci naj bi ob zaključku te aktivnosti znali oceniti svoje močne osebnostne lastnosti, za katere menijo, da jih že imajo. Hkrati pa naj bi si izbrali dve osebnostni lastnosti, ki bi ju znotraj projekta Spremeni svojo vlogo želeli razvijati.

Učni cilji

Po aktivnosti bodo učenci:

- (V) znali iskreno in odkrito opredeliti in deliti svoja močna osebnostna področja (**presojanje**),
- (V) izraziti odprtost za osebnostno rast in za učenje novih vrednot (**ljubezen do učenja**).

Ključni pojmi

- **Ljubezen do učenja:** nenehno razvijanje novih veščin in znanj, obvladovanje novih tem – bodisi samostojno ali formalno, organizirano.
- **Presojanje:** videti stvari objektivno, da je pošteno za vse strani.
- **Samozavedanje:** jasno zaznavanje in razumevanje lastne osebnosti, vključno z močnimi področji, slabostmi, mislimi, prepričanji, motivacijo in čustvi.
- **Značaj:** vse lastnosti, ki jih ima posameznik, še posebej v povezavi z moralnimi in etičnimi vrednotami, načeli in vrednotami, ki jih lahko oseba udejanja v vsakdanjem življenju.

Aktivnost	Metode dela	Potreben čas	Pripomočki
1.Samovrednotenje (»Vrednote v akciji«)	individualno in skupinsko delo	50 min	natisnjena predloga za samovrednotenje svojih lastnosti, plakati, samolepilni listki, pisala
Potreben čas za vse aktivnosti: 60 minut			

Opis aktivnosti

Moj osebnostni značaj (50 minut)

- *Opomba:* Cilj te vaje je, da učenci sami ocenijo svoj značaj (na podlagi predloge v prilogi »Vrednote v akciji«). Pomembno je poudariti, da ima vsakdo izmed nas svoje prednosti in slabosti – področja, kjer smo močni in področja, kjer lahko še rastemo in se razvijamo. To dejavnost lahko izvedete pred začetkom izvajanja projekta Change your role.
- *Priprava pred aktivnostjo:* Za vsakega udeleženca natisnite predlogo »Vrednote v akciji«, udeleženci potrebujejo še pisalo in vsak po 4 samolepilne lističe. Pripravite dva večja plakata. Na enem naj bo napis: »Navdih in podporo potrebujem v/pri ...«; na drugem naj bo napis: »Navdih in podporo lahko ponudim v/pri ...«. Sodelujoči naj plakatov ne vidijo.

- *Priporočila:* Učencem razložite, da je seznam značajskih lastnosti, ki so ga prejeli, neverjeten seznam in da so ga v 30 letih razvili številni psihologi z vsega sveta. Njihov cilj je bil odkriti, katere so univerzalne lastnosti dobrega značaja za dobro in kvalitetno življenje. Predloga »Vrednote v akciji« prikazuje 24 značajskih lastnosti, ki so jih razvrstili v 6 širokih kategorij, poimenovanih vrline. Te vrline so splošno cenjenje; če jih imamo, povzročajo številne pozitivne učinke v našem življenju in na ljudi v naši okolici. Vsak posameznik ima vse te lastnosti, vendar so pri vsakem različno razvite – nekatere so bolj naravno razvite in prisotne v našem življenju, pri drugih pa si lahko prizadevamo za izboljšanje, kar bo prineslo pozitivne učinke v našem življenju. Da pa lahko razvijamo »šibkejša področja«, moramo narediti samovrednotenje svojih vrlin.

Učenci naj si sedaj vzamejo nekaj minut časa, da preučijo predlogo Vrednote v akciji in zastavijo vprašanja, v kolikor česa ne razumejo. Pojasnimo, katere lastnosti so bolj zapletene. Ko smo prepričani, da vsi razumejo vseh 24 značajskih lastnosti, jim dajmo določen čas (5 do 10 minut), da razmislijo o značajskih lastnostih, ki jih najdejo pri sebi. Na predlogi si lahko svoje lastnosti obkrožijo. Na koncu naj bi vsak učenec izbral dve značajski lastnosti, za katere meni, da sta njegovi »močnejši področji« in dve lastnosti, za kateri čuti, da sta med šibkejšimi in bi ju rad znotraj projekta še posebej razvijal. Vsako od teh štirih lastnosti napiše na svoj samolepilni listek.

Medtem ko učenci pregledujejo predlogo z lastnostmi in izbirajo 2 močni in 2 šibki lastnosti, položite na tla prej pripravljena plakata. Ko vsi zaključijo, jih povabite, da vsak posebej pride na sredino in predstavi svoji močni področji in izbiro podkrepi z dokazi; ravno tako pa predstavi svoji šibkejši področji in zakaj meni, da bi lahko na teh področjih napredoval. Če se nihče ne opogumi, bodite vi prvi.

Pomembno je, da poudarimo, da je to čas za samovrednotenje in zato ne dajemo komentarjem ostalim.

Ko vsi udeleženci delijo svoja mnenja z ostalimi, jim damo čas za »odprt trg« - vsakdo med njimi poišče osebo, od katere bi se rad učil. Če je na primer Marija izpostavila, da je njeno šibko področje skupinsko delo, ker rada dela sama, Toni pa je skupinsko delo izpostavil kot svoje močno področje, bi ga Marija lahko prosila, naj ji pove več o tej značajski lastnosti. Vsak udeleženec bi moral najti eno osebo, s katero se bo do naslednje delavnice pogovoril o lastnosti, kjer bi rad napredoval in jo razvijal. Za zaključek aktivnosti zberite predloge vseh učencev (naj se podpišejo ali kakor koli drugače označijo) in jih dajte v ovojnico ter zalepite. Pojasnite, da boste ovojnico na eni od kasnejših delavnic odprli in da bo lahko vsak posameznik ocenil svojo rast in razvoj na izbranih področjih.

(Če bi kdo od udeležencev želel obdržati svojo predlogo, da bo lahko spremljal svoj napredek, mu to omogočite).

Literatura

Active Citizenship Curriculum, New Horizons Foundations, Module 1 – Me and my community, 2018, IMPACT Program
www.viacharacter.org

Predloga: Vrednote v akciji

"VREDNOTE V AKCIJI"

MODROST	KREATIVNOST - izvirnost - iznajdljivost - prilagodljivost	RADOVEDNOST - zanimanje - odprtost za izkušnje - iskanje novosti	KRITIČNO MIŠLJENJE - razmisliti o stvareh - tehtanje vseh argumentov	LJUBEZEN DO UČENJA - pridobivanje novih znanj, vsebin, spretnosti	PERSPEKTIVA - dati moder nasvet - sposobnost različnih pogledov na svet
POGUM	HRABROST - vztrajanje kljub izzivom, grožnjam, težavam	VZTRAJNOST - dokončanje začetega - vztrajanje pri aktivnosti	ISKRENOST - predstavljanje sebe na pristen način - takšen kot sem	ENTUZIAZEM - energija - vnema - se počutimo žive in aktivirane	
ČLOVEČNOST	LJUBEZEN - ljubiti in biti ljubljen - spoštovanje odnosov	PRIJAZNOST - radodarnost - izvajanje dobrih del za druge - nesebičnost			SOCIALNA INTELIGENTNOST - zavedanje svojih motivov, čustev - zavedanje čustev drugih
PRAVIČNOST	SKUPINSKO DELO - pripadnost - socialna odgovornost - lojalnost			PRAVIČNOST - brez pristranskih odločitev - enakovredno obravnavanje vseh	VODITELJSTVO - spodbujanje skupine - ohranjanje dobrih odnosov v skupini
ZMERNOST		ODPUŠČANJE - usmiljenje - sprejemanje pomanjkljivosti drugih - druga priložnost	SKROMNOST - moji dosežki govorijo sami zase - sebe ne vidim kot bolj posebnega	PREUDARNOST - previdnost glede svojih izbir - izogibanje nepotrebnim tveganjem	SAMOKONTROLA - disciplina - nadzor nad svojimi potrebami in željami, čustvi
TRANSCENDENCA	HVALEŽNOST ZA LEOTO - cenjenje lepote, odličnosti - strahospoštovanje	HVALEŽNOST - hvaležnost za dobre stvari - vzamem si čas, da rečem hvala	UPANJE - optimizem - pričakovanje najboljšega v prihodnosti	IGRIVOST - humor - se rad/a smejem - da nasmejim druge - pozitivna plat	DUHOVNOST - upanje - vidim namen, smisel življenja - smisel stvarstva

Več podrobnosti: ISA institut - osebnostne moči

4.5 Trajnostno življenje Šola za trajnostno življenje

Cilj aktivnosti

Pripravite igro simulacije, da boste učencem predstavili pomen trajnosti, temeljne stebre trajnostnega razvoja in kako jih upoštevati pri načrtovanju lokalnega razvoja. Učenci naj preizkusijo načine za sodelovanje z javnim prostorom. Aktivnost jim bo pomagala spoznati, da naše dejavnosti ne vplivajo samo na nas same ali na kraj, v katere živimo, temveč tudi na svet okoli nas.

Učni cilji

Po aktivnosti bodo učenci:

- (Z) znali razložiti stebre in koncept trajnostnega razvoja ter kako jih uporabiti v določenem kraju,
- (Z) znali razložiti, kaj je javni prostor in kako ga je potrebno uporabljati,
- (Z) znali razložiti, kako je trajnostni razvoj med seboj povezan lokalno in globalno.

Ključni pojem

- **Trajnostni razvoj:** čeprav obstaja veliko opredelitev o tem, kaj trajnostni razvoj je, je najpogostejše v uporabi razlaga, ki jo uporablja Brundtland: »Trajnostni razvoj ustreza potrebam sedanjosti, ne da bi ogrožal sposobnost prihodnjih generacij, da zadovoljijo svoje potrebe.«

V svojih dejavnostih pogosto govorimo tudi o trajnostnem življenju. V okviru našega projekta izraza trajnostno življenje in trajnostni razvoj obravnavamo kot sopomenki.

Aktivnost	Metode dela	Potreben čas	Pripomočki
1. Ribiči	fizična aktivnost	20 min	približno 500 majhnih predmetov (npr. koščki sestavljanke, koščki papirja, kamenčki), približno 3 m vrvi
2. Stebri trajnostnega razvoja	učenje preko sestavljanja	30 min	listi z opisi stebrov trajnostnega razvoja
3. Natečaj za urbano oblikovanje	igra simulacije	45 min	opredelitev problema v lokalni skupnosti, zemljevid namišljenega mesta, delovni list
Potreben čas za vse aktivnosti: 95 minut			

Opis aktivnosti

Ribiči

To je zelo kratka igra, ki se jo lahko igramo na prostem ali v učilnici, telovadnici:

- Pripravite »štartno črto« (na koncu učilnice), kjer bodo stali vsi učenci. Na drugi strani učilnice z vrvjo na tleh ustvarite majhno jezero. V jezero postavite 120 koščkov (deli sestavljanke, koščki papirja, kamenčki), ki ponazarjajo ribe (po 6 na učenca – torej je število za 20 učencev; drugače prilagodite število).
- Razložite, da se bodo igrali kratko igro. Postali so revni ribiči, ki morajo vsak dan trdo delati, da nahranijo svoje družine. Vsako jutro se odpravijo do jezera na ribolov (ulov ni nič posebnega – samo poberejo koščke). Naloga učencev je, da imajo dovolj hrane, da preživijo vsak krog. Ujeti morajo tri ribe, da bodo pojedli dovolj. Če kdo želi, ni prepovedano vzeti več. So pa tri ribe dovolj, da vsak ribič preživi.
- Razložite, kako bo izgledal vsak krog:
 - Obstaja časovna omejitev in če nekdo v določenem času ne ulovi vsaj treh rib, izpade. Vodja (učitelj) meri čas, 40-50 sekund na krog (odvisno od tega, kako daleč je jezero, vendar vedno omogoči dovolj časa, da lahko najhitrejši učenci ulovijo celo več kot tri ribe). Vsako ribo morajo posebej odnesti domov in odhiteti po naslednjo.
 - Po vsakem krogu učitelj preveri, kdo je preživel. Sproti podvaja število rib, ki ostanejo v jezeru (ko ostane npr. še 20 rib, jih doda še 20).
 - Nato sledi naslednji krog.
 - Naj vsi opazujejo, kdo preživi.
- Ker bodo učenci običajno ulovili več kot tri ribe, se bo njihovo število začelo zmanjševati iz kroga v krog. Sčasoma bodo prišli do kroga, ko ne bomo mogli več preživeti – ker so lovili pohlepno, netrajnostno, več kot so res potrebovali.
- Po igri se pogovorimo, kaj pomeni trajnostno in ali lahko smisel igre prenesemo v naša življenja.

Spletna različica podobne igre: <http://fishgame.cloudinstitute.org>. (rules described at <https://cloudinstitute.org/fish-game>)

Stebri trajnostnega razvoja

Opomba: Če želite učence/dijake najprej motivirati za delo, lahko uporabite Marshmallow Challenge: <https://tinkerlab.com/spaghetti-tower-marshmallow-challenge>. Učenci naj sestavijo stabilen stolp z najmanjšim možnim številom stebrov. Stolp je lahko dovolj stabilen s tremi stebri, torej toliko, kot jih ima trajnostni razvoj. Če bi s stolpa odstranili en steber, bi se podrl. Tudi naša razvojna prizadevanja morajo počivati na treh stebrih, ki so med seboj enakovredni.

Učence/dijake razdelite v tri skupine. Vsaka skupina bo delala na enem od stebrov trajnosti (gospodarskem, družbeni, okoljskem). Vsaka skupina prejme opis njihovega stebra. V skupinah naj preberejo opise in poiščejo pomembna sporočila, ki jih bodo posredovali ostalim skupinam. Ko vse skupine zaključijo, naj se učenci združijo v trojke tako, da bo vsak predstavljal en steber in naj si med seboj predstavijo pomene stebrov. Nato naj se zopet združijo nazaj v prvotne tri skupine in predstavijo, kakšne informacije so prejeli o preostalih dveh stebrih. Delo lahko zaključimo z razpravo, kjer si skupine druga drugi zastavljajo vprašanja.

Natečaj za urbano oblikovanje

1. korak: Učencem predstavite problem skupnosti Whiteridge – zapuščeni gozdni park. Oblikujte tri skupine in vsaki priskrbite delovni list, kjer je predstavljen Whiteridge, zemljevid in opis naloge.
2. korak: Učence prosite, naj oblikujejo rešitev problema. Pri tem naj uporabijo to, kar so se naučili o stebrih trajnostnega razvoja (in morda med Marshmallow izzivom).
3. korak: Vsaka skupina prejme tri samolepljive lističe. Na vsak listek naj zapišejo, kako se vsak od treh stebrov odraža v njihovi zasnovi rešitve problema.
4. korak: Skupinska predstavitev – vsaka skupina naj po predstavitvah zapiše, katere ideje drugih skupin so jim bile všeč in kako so med seboj povezani njihovi stebri.

Literatura

KELLER, Jan. Přemýšlení s Josefem Vavrouškem [Thinking with Josef Vavroušek]. Praha: G plus G, 1995. 175 pages. ISBN 80-901896-1-X.

Priloga:

Opisi treh stebrov trajnostnega razvoja

Trajnostni razvoj pomeni trenutno izboljšanje življenjskih razmer ljudi, ne da bi to storili na račun prihodnjih generacij. Razvoj ni trajnosten, če se zdaj vsi viri izčrpajo in ne ostane nič za prihodnje generacije. Trajnostni razvoj pomeni sodelovanje, boljše razmišljanje o drugih in spoštovanje okolja.

Trajnostni razvoj občine ali kraja lahko opišemo kot tri stebre: **gospodarski** in **družbeni** razvoj ob ohranjanju zdravega **okolja** – trajnostni razvoj je točka, kjer se vsi trije stebri srečajo, prepletejo.

Gospodarski steber

Vloga gospodarskega stebra je zagotoviti delovna mesta (zaposlitev) in dovolj denarja (gospodarska rast) za vse. Ljudje morajo v današnji družbi denar zaslužiti, da lahko preživijo. Donosne dejavnosti pa so neposredno odvisne od naravnih virov in ljudi – njihove kakovosti življenja in s tem tudi vrste dostopa, ki ga imajo v svoji skupnosti do udobja, odnosov, izobraževanja, zdravstvenega varstva, nakupovanja ali drugih osnovnih storitev.

Primer: Na trgu ima več lokalnih podjetij majhne trgovine. Ljudje radi prihajajo tja, se srečujejo in zapletejo v pogovore. Trg je »živ«. Kljub temu nekateri vlagatelji dajo prednost gospodarskemu interesu in zgradijo lokalni supermarket. Ko ljudje začnejo nakupovati v supermarketu, trg postane prazen. Lokalni podjetniki izgubljajo posel in se morajo odreči trgovinam ter iskati nove načine za zaslužek. Na žalost je bil supermarket zgrajen tudi na mestu, ki je bilo pomembno za obnovo rezervoarja podtalnice za celotno skupnost. Kot rezultat, skupnost sedaj tvega, da v prihodnosti ne bodo imeli dovolj pitne vode.

To je bil **poenostavljen** primer. Pravi problemi so veliko bolj zapleteni. Pomembno je vedeti, da če bi skupnost upoštevala trajnostni razvoj, namesto da bi dala prednost gospodarskemu stebru, bi zagotovo našla primerno rešitev za lokalna podjetja, naravo in vlagatelje.

Družbeni steber

Trajnostni družbeni razvoj upošteva potrebe vseh ljudi. Ta steber nas navdihuje, da uravnotežimo neenakosti med ljudmi (skupinami in posamezniki). Temeljno načelo je odpraviti revščino ne samo po svetu, temveč tudi v konkretnih skupnostih in regijah. Zagotoviti je potrebno enak dostop do izobraževanja, osnovnih higienskih potreb in zdravstvenega varstva. Druge dejavnosti se osredotočajo še na boj proti zlorabam (otrok in odraslih), diskriminaciji (zaradi barve kože, vere, političnih pogledov ...) in izključevanju starejših ali invalidov.

Trajnostni družbeni razvoj bi se moral zanašati na načelo solidarnosti s tistimi, ki jo potrebujejo, da poskusijo uresničiti svoje lastne učinke na svet, z odgovornimi odločitvami (Ali res potrebujem vse, ob kar se »spotaknem«, da bi bil srečen v življenju?) ...

Primer: V skupnosti je dovolj trgovin. Kljub temu je prišlo do gospodarskega interesa in zgradili so nov supermarket. Na istem mestu naj bi postavili dom starejših občanov, sedaj pa ni več primerne mesta za njegovo gradnjo. V zgradbi naj bi bila tudi manjša bolnišnica. Posledično morajo domačini poiskati pomoč zdravnikov v mestih, ki so oddaljena 20 km ali več. Nekateri ljudje, zlasti starejši in tisti s kroničnimi težavami, imajo s tem velike težave, še posebej ker so omejeni pri gibanju. Poleg tega so upokojenci, ki morajo bivati v oddaljenih domovih, odtujeni od svojih družin in prijateljev, ki jih ne morejo tako pogosto obiskovati.

To je bil **poenostavljen** primer. Pravi problemi so veliko bolj zapleteni. Pomembno je pomisliti: Ali so moje potrebe nad potrebami drugih, ali je denar tisti, ki odloča, ali je treba upoštevati drugi steber?

Okoljski steber

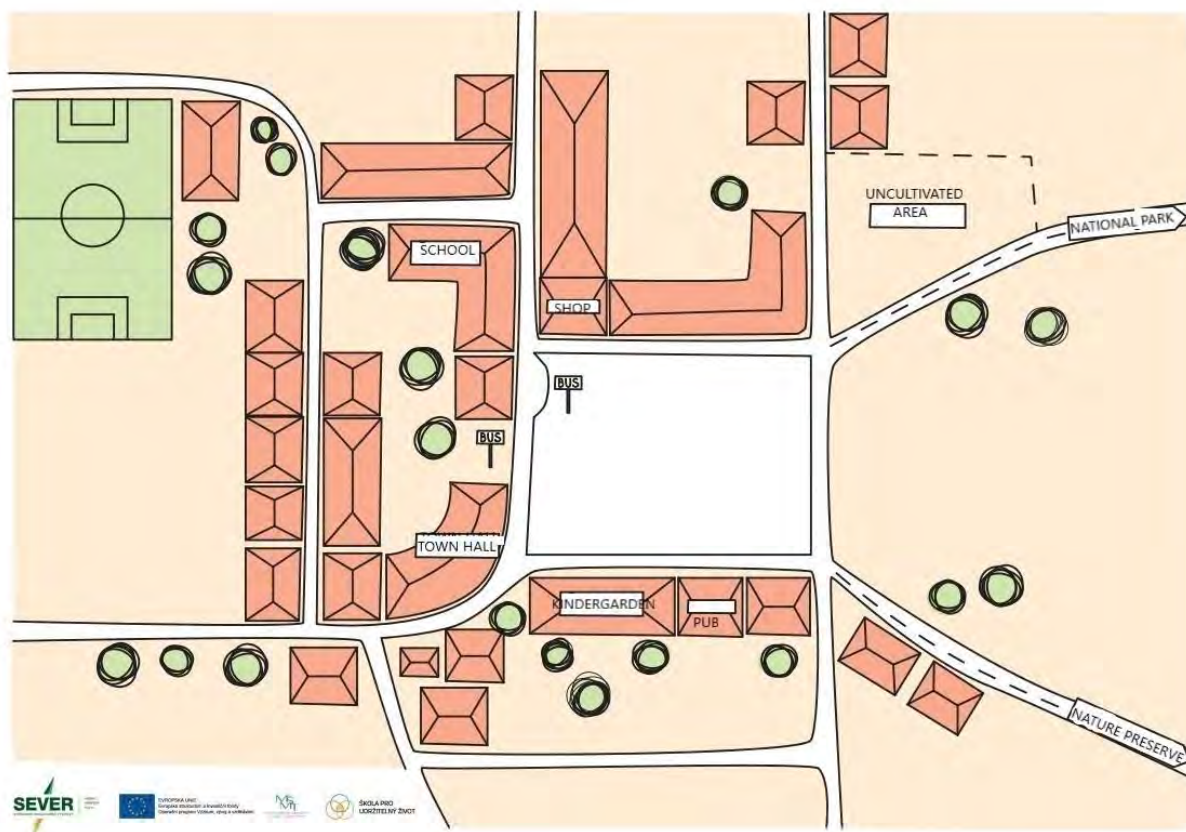
Namen tega stebra je varovati okolje in preudarno uporabljati naravne vire. Zavedati se moramo, da Zemlja ni napihljiv planet in so njeni naravni viri omejeni. Narava in njeni ekosistemi so za človeštvo neprecenljive vrednosti. Zato ni dovolj, da vemo samo, kako deluje narava, ampak moramo razmišljati tudi o vplivih naših dejavnosti nanjo. Okoljski steber se prekriva z družbenim (kakovost življenja ljudi) in gospodarskim (denar).

Eno od načel okoljskega stebra je varovanje biotske raznovrstnosti (obstoječe raznolikosti živalskih in rastlinskih vrst) v vseh oblikah. Ohranjanje biotske raznovrstnosti je nujno za stabilnost ekosistemov (ravnovesje v naravi). Narava daje ljudem številne izdelke, ki so za nas nepogrešljivi – zdravila, viri energije, oblačila, gradbeni material ... Ta steber nas navdihuje tudi za skrb za neživo naravo – vodo (kot vir pitne vode in dom za živali in rastline), čist zrak, tla, neobnovljivi viri (nafta, premog, zemeljski plin) ...

Primer: V skupnosti je zgrajen supermarket. Žal je bilo mesto, kjer stoji, bistveno za zbiranje vode. Novi supermarket deluje kot prepreka, ki preprečuje pronicanje površinskih vodam v tla. Posledično rezervoarjev podtalnice ni mogoče obnoviti in obstaja nevarnost, da čez nekaj let skupnost ne bo imela dovolj pitne vode in vode za druge dejavnosti (za namakanje, proizvodnjo v lokalnem obratu ...).

To je bil **poenostavljen** primer. Pravi problemi so veliko bolj zapleteni. Pomembno je vedeti, da če bi skupnost upoštevala trajnostni razvoj, v prihodnosti ne bo pomanjkanja pitne vode.

Priloga: Delovni list – vključuje lokalni zemljevid, definicijo problema in opis naloge

Skupnost Whiteridge

Težava je v parku, ki ga ljudje ne obiskujejo več. Whiteridge so poimenovali »ovinek pred turistično destinacijo Yortown« - množice prihajajo v Yortown in skozi Whiteridge samo hitijo. Skupnost s 4000 prebivalci se ne ponaša z nobeno zanimivo točko ali zgodovinsko znamenitostjo. Mladi ponavadi pobegnejo, ker ni udobja in izbire za prostočasne dejavnosti. Turisti ne prihajajo, ni industrije ali obratov, kjer bi zaposlovali lokalno prebivalstvo. Ker obstajajo zgolj mala podjetja in kmetije, skupnost ni preveč bogata. Večina prebivalcev je srednjih let in starejše generacije, mladih tako rekoč ni.

V osrednjem delu mesta je park, ki ni preveč urejen – to je tudi edina zelena površina v skupnosti. Lokalni svetniki so zato razmišljali, da bi parcelo s parkom prodali bogatemu poslovnemu ali spremenili namembnost za družbene namene. Prišel je čas, da prebivalci predstavijo svoje predloge o trajnostni rabi tega območja.

Naloga:

Vaša naloga je, da oblikujete rešitev problema in pri tem uporabite pridobljeno znanje o vseh treh stebrih (ki ste ga pridobili v delu znotraj skupin pri prejšnji aktivnosti). Za vsak steber nalepite svoj barvni papir in zapišite informacije, kako se bo ta steber odražal v vaši zasnovi. Vsak steber naj ima svojo barvo, enako kot pri delu z besedili.

4.6 Čutno zaznavanje Šola za trajnostno življenje

Cilj aktivnosti

Izkusiti različne čute, poglede, perspektive ter pripraviti učence/dijake na zaznavanje okolja (od individualnega doživljanja podrobnosti do skupinskega zaznavanja). Skozi aktivnosti naj bi se razvile in sprostile sposobnosti učencev za opazovanje okolja.

Učni cilji

Po aktivnosti bodo učenci:

- (V) pridobili nove občutke za doživljanje svojega kraja,
- (Z) znali naštetih 5 osnovnih veščin, ki jih uporabljajo v vsakdanjem življenju,
- (Z) razumeli pomen učenja o kraju okoli njih preko čutov,
- (Z) zgradili temelje za osredotočeno dožemanje tega, kar obstaja okoli njih.

Ključni pojem

- **Čutno zaznavanje:** uporaba petih čutov za pridobivanje znanja in izkušenj. Sposobnost osredotočenega zaznavanja, razlikovanja in primerjanja je osnova drugih kognitivnih veščin in procesov – sposobnost uporabe domišljije, prebujanje fantazij in izvajanja kognitivnih procesov. Trajna namerna osredotočenost na opazovanje posebnih lastnosti v resničnem svetu in izbira, kaj je in kaj ni pomembno za neko situacijo, je temelj za uspešno šolsko delo in tudi za dobro orientacijo v drugih situacijah.

Aktivnost	Metode dela	Potreben čas	Pripomočki
1. Motivacija, uvod	domišljija	5 min	mobilni telefon, fotografija čutov
2. Mini aktivnosti čutnega zaznavanja	čutno zaznavanje	5–20 min na posamezno aktivnost	glej spodaj pri posamezni aktivnosti
3. Refleksija	Razgovor	15 min	
Potreben čas za vse aktivnosti: 60 - 90 minut (odvisno od števila mini aktivnosti)			

Opis aktivnosti

Opomba: Aktivnosti se izvajajo zunaj. Lahko jih izvajamo eno za drugo ali pa pripravimo postaje, med katerimi učenci krožijo.

Priprava in izvedba:

Motivacija, uvod – vstop v svet fantazije

Učence/dijake prosite, naj oblikujejo krog in začnete s pripovedovanjem zgodbe: "Zanima me, če veste, da se na tem mestu ponavadi zgodijo nekatere neverjetne stvari? Te stvari lahko vidite, če se prestavite v realnost nekoliko drugačnega sveta. Pri sebi imam posebno napravo (pokažite mobilni telefon – če je le možno, nek starejši model), ki nam bo pomagala prestopiti v ta poseben svet. Sedaj prosim zaprite oči, iztegnite roko in ko boste zaslišali signal, bomo vsi premeščeni v svet neverjetnih stvari."

Sedaj aktivirajte enega od melodij zvonjenja. "Zdaj imamo priložnost, da stvari okoli sebe doživljamo na povsem drugačen način, s pomočjo vseh svojih čutov."

Učencem lahko pokažete spodnjo sliko za priklic in ponazoritev vseh čutov, ki jih imamo ljudje.

Sliko lahko uporabite večkrat, med vsako od mini aktivnosti. Priporočam vadbo vseh petih čutov.

Mini aktivnosti čutnega zaznavanja

Sluh - Melodija kraja

Potreben čas: 5 minut za navodila, 10 minut za aktivnost, 10 minut za refleksijo

Pripomočki: plakat, pisala, listi, blazine za sedenje

Potek aktivnosti: Razdelite plakate, papir in pisala. Prosite vsakega učenca, naj najde prijeten kraj na območju, kjer ga drugi ne bodo motili – naj grejo na ta kraj in sedijo na blazino. Prosite jih, naj zaprejo oči in pozorno poslušajo zvoke, ki jih oddaja pokrajina okoli njih. Za boljše poslušanje lahko s pomočjo lista papirja izdelajo stožčasti sprejemnik. Učence prosite, naj narišejo zvoke, ki jih slišijo na svoj plakat – pri tem naj se osredotočajo na količino in jakost (pri aktivnosti ni cilj zvoke upodabljati vizualno).

Refleksija: (prizadevamo si za izboljšanje vpogleda v tisto, kar je ključnega pomena za zaznavanje pri aktivnostih, ki sledijo; teh spoznanj se bomo večkrat spomnili):

- Kako ste se počutili?
- Koliko zvokov ste slišali? Ali so se vam kateri zdeli presenetljivi? Kateri so bili najtišji? Kateri so se najpogosteje pojavljali?
- Ali tudi običajno zaznate toliko zvokov? Kako to, da ste jih slišali toliko? Zakaj ste jih lažje zaznali?
- Ko boste naslednjič želeli zaznavati naravo z drugimi čutili, kaj vam bo pomagalo pri tem, da boste obogatili svoje zaznavanje?

Vid - Pot

Potreben čas: 5 minut za pripravo in navodila, 2 x 10 minut za izvedbo, 5 minut za refleksijo

Pripomočki: daljnogled (izdelan iz tulcev toaletnega papirja), lesene paličice z zastavicami (ali brez njih)

Potek aktivnosti: Izberite prostor v naravi, ki je raznolik in je dolg vsaj 4 metre. Učence prosite, naj se vsaj 10 minut počasi plazijo po vseh štirih na izbranem prostoru in ga s pomočjo daljnogleda preučujejo. Prizadevajo naj si odkriti majhne predmete in nepričakovane majhne »zaklade«. Vsako odkritje morajo označiti s paličico (razdelite po 4 paličice vsakemu učencu). Nato prosite učence naj se razdelijo v pare in naj drug drugega popeljejo na turistično spoznavanje lepot svoje dežele, naj preko svojih daljnogledov pripovedujejo in opazujejo različne zanimivosti na svoji izobraževalni poti. Za ogled podrobnosti lahko uporabijo tudi manjšimi povečevalnimi lupami. Priporočamo, da aktivnost zaključite tako, da učenci povejo, kaj so videli in kaj se jim je zdelo presenetljivo.

Land art - ustvarjanje z naravnimi materiali

Potreben čas: 15 minut

Pripomočki: naravni materiali (ni potrebe po predhodnem nabiranju, če aktivnost poteka na prostem)

Potek aktivnosti: Prosite učence/dijake, naj delajo samostojno ali v manjših skupinah. Njihova naloga je, da ustvarijo tridimenzionalno umetniško delo na tleh (na katero koli temo ali na temo, ki je povezana s prejšnjimi aktivnostmi). Pri tem lahko uporabljajo samo naravne materiale, ki jih najdejo na tem območju.

Tip - Povezanost z naravo

Potreben čas: 2 minuti za pripravo in navodila, 2 x 10 minut za izvedbo

Pripomočki: ena preveza za oči na par

Potek aktivnosti: Učenci naj se razdelijo v pare in eden od para naj si nadene prevezo čez oči. Drugi v paru naj v popolni tišini vodi prvega po okolici. Na izbranem mestu naj potreplja svoj par po ramenu. Le-ta mora s pomočjo tipa odkrivati kaj je pred njim (kako se razlikujejo stvari glede na obliko, strukturo, hrapavost, mokroto). Če vremenske razmere dopuščajo, povabite učence, da se sezujejo in vodijo drug drugega z zavezanimi očmi po raznolikih terenih (gozd, travnik, pot). Po 10 minutah naj se vloga v paru zamenja. Na koncu jih prosite, naj z ostalimi delijo svoja čustva in odkritja.

Pot "bosonogih"

Potreben čas: 10 minut za pripravo in navodila, 10 minut za izvedbo

Pripomočki: 4-8 vrst naravnih materialov (iglice, mah, veje, kamni, listi, trava ...) in več daljših palic za označevanje poti

Potek aktivnosti: S pomočjo palic označite pot (naj bo široka približno 50 cm, dolžina je prepuščena vam) in jo razdelite na več odsekov iz različnih naravnih materialov (jih položite po tleh). Učence prosite naj hodijo po poti bos. V veliki večini smo ljudje navajeni nositi čevlje in ne vemo več, kako je čutiti travo ali listje pod nogami.

Vonj - Aromatični koktajl**Potreben čas:** 5 minut za pripravo in navodila, 10 minut za izvedbo**Pripomočki:** kozarec

Potek aktivnosti: Učence prosite, naj vsak prinese svoj kozarec. Odpravite se na prosto, kjer naj naberejo naravne predmete, katerih vonj se jim zdi prijeten ali zanimiv. Preden se odpravite, jih opozorite, da je potrebno nekatere naravne materiale med prsti nekoliko podrgniti, da močnejše zadišijo. Z njimi se pogovorite o različnih krajih, kjer lahko najdemo različne vonje in kaj jim lahko pomaga pri iskanju. Prosite jih, naj zmešajo svoje aromatične koktajle in si izmislijo njihovo ime (npr. Gozdna dišava, Gobova mešanica ...). Na koncu naj vonjajo koktajle drug od drugega in naj z ostalimi delijo vonj katerega naravnega materiala jih je najbolj presenetil in kateri koktajl ni dišal tako, kot so pričakovali.

Okus

Na nekaterih šolah bo mogoče težje izvedljivo, da bodo učenci okušali različne stvari. Če je le možno, jih spodbujajte, da poskusijo različno sadje ali druge rastline (bodisi s šolskega vrta ali če jih prinesete s seboj). Poleg tradicionalnih zelišč (tistih, ki jih uporabljamo za kuhanje čajev) so primerni tudi divji česen (*Allium ursinum*), rdeča mrtva kopriva (*Lamium purpureum*), rdeča detelja (*Trifolium pratense*), trpotec (*Plantago lanceolata*). Če se odločite, da ne boste okušali rastlin (zelišča, sadje), lahko pripravite tudi degustacijo lokalnih izdelkov.

Refleksija

Prosimo učence, naj zaprejo oči, saj se bodo vrnili v vsakdanjo resničnost. Po namernem, hrupnem brskanju, polglasno recite: »No ja, očitno je stvar pokvarjena in ne deluje. Ampak saj je pravzaprav vseeno. Kot ste lahko sami izkusili, je ta svet čaroben in neverjeten in prepričana sem, da vas ne bo motilo, če bomo ostali v njem in odnesli s svoje vsakdanje življenje vse doživete zaznave.«

Nato prosite učence/dijake, naj oblikujejo krog in vsi naj dobijo priložnost, da se odzovejo:

- *Kako ste se počutili? Kako vam je bilo pri zaznavanju narave?*
- *Katere so tiste ključne stvari, ki ste jih odkrili med aktivnostmi? Ste videli kakšne zanimive stvari? Je kaj posebej pritegnilo vašo pozornost? Ste opazili kaj novega? Ste odkrili kaj, česar prej niste opazili?*
- *Kako dojemate ta kraj sedaj, po dejavnostih?*
- *S pomočjo česa ste lahko zaznavali naravno pri različnih dejavnostih? Je bilo težko?*
- *Kako bi uporabili izkušnje, ki ste jih pridobili v teh aktivnostih pri svojih naslednjih sprehodih v naravi ali skozi mesto?*

Literatura

- Dítě a jeho psychika – poznávací schopnosti a funkce [Child and its psychology: Cognitive abilities and functions] –Hana Nádvorníková
- Witt, R. Vnímejme přírodu všemi smysly [Perceiving nature with every sense], SEVER 2010
- Neuman, J. Dobrodružné hry a cvičení v přírodě [Adventure games and exercises for the outdoors], Portál 2014
- Kolektiv autorů, Strážci Země – Procházky po Zemi [Guardians of the Earth: Walking Tours of the Earth], Středisko ekologické výchovy Český ráj 2012

Priloga: Še nekaj idej za mini aktivnosti

Ogledala

Vzemite čim večje ogledalo. Hodite z njim skozi različna okolja (travnik, gozd) in med tem, ko ga nagibate v različne smeri, preučujte okolico skozi različne perspektive. Učenci naj opazujejo naravo v parih – eden v paru ima ogledalo, drugi ga vodi naokoli, da se lahko prvi osredotoči na opazovanje.

Tisoč odtenkov smrekovih iglic

Pod smrekami poiščite večje količine rjavih iglic (kot alternativa lahko nabereite travo, prinesete sezamova semena ...). Učenci naj se osredotočijo na barve in jih razvrstijo v najmanj pet skupin – od najsvetlejše do najtemnejše. Na koncu naj z razvrščenimi skupinami izdelajo mandalo.

Slikarjeva paleta

Iz lepenke ali tršega papirja izrežite slikarske palete in jih polepite z obojestranskih lepilnim trakom. Prosite učence naj se odpravijo na prosto. Zdaj so umetniki v procesu ustvarjanja slikarskih palet. Cilj je, da ustvarijo čim bolj barvito slikarsko paleto tako, da na svojo kartonsko paleto pritrdijo naravne materiale različnih barv.

»Prstni okvir«

Učenci naj se v tišini razmaknejo po okolici in opazujejo različne kraje ter iščejo zanimive detajle. S kazalcema in palcema obeh rok naj oblikujejo pravokotnik kot okvir za lažje opazovanje. S svojimi mobilnimi telefoni ali tablicami (lahko tudi fotoaparati) naj fotografirajo te detajle, ki so se jim zdeli zanimivi.

Ustvarjanje asemblaža

Učenci naj se odpravijo na skupen pohod ali pa se posamezno sprehodijo po okolici. Brez besed morajo zbrati deset malenkosti, ki so pritegnile njihovo pozornost med hojo. Ko se zastavljeni čas izteče, naj oblikujejo krog. Razdelite prazne liste papirja in jim naročite, naj s pomočjo nabranih naravnih materialov ustvarijo sliko. Naj imajo dovolj časa za ustvarjanje in ogled vseh slik.

asemblaž: <https://sl.wikipedia.org/wiki/Asembla%C5%BE>

Vodenje

Učenci naj se razdelijo v pare. Eden v paru naj ima prevezane oči, drugi pa bo vodnik. Vodnik mora predstaviti kraj na drugačen način, in sicer tako, da se lahko tisti, ki ima prevezane oči, dotakne različnih predmetov, jih posluša, povonja ali »pregleda« z drugimi čuti. Po desetih minutah naj se vlogi v paru zamenjata.

4.7 Sprehod po skupnosti IMPACT

Cilj aktivnosti

Učenci naj bi po tej aktivnosti imeli popolnejše razumevanje moči, virov in potreb svoje skupnosti. Navdušili naj bi se nad tem, da lahko svoji skupnosti služijo na določen način.

Učni cilji

Po aktivnosti bodo učenci:

- (Z) znali opisati različne načine za prepoznavanje težav, potreb in virov skupnosti,
- (V) prepoznali pozitivne prednosti njihove skupnosti, ne da bi pri tem zmanjšali njene potrebe (**presojanje**),
- (V) znali opisati prednosti in vrednote, ki jih ponuja njihova skupnost (**hvaležnost**).

Ključni pojmi

- **Sprehod v skupnosti:** participativna metoda na terenu, ki se uporablja za zbiranje informacij o virih in dinamiki v skupnosti.
- **Težave v skupnosti:** realnost v skupnosti, ki negativno vpliva na ljudi ali okolje; materialna ali nematerialna.
- **Presojanje:** videti stvari objektivno, da je pošteno za vse strani.
- **Hvaležnost:** vedeti, čutiti in biti hvaležen za vse dobre stvari v življenju.

Aktivnost	Metode dela	Potreben čas	Pripomočki
1. Sprehod po skupnosti (1. del)	voden razgovor	15 min	plakati, pisala
2. Sprehod po skupnosti (2. del)	skupinsko delo	60 min	poti, vodniki za opazovanje, papir, pisala, fotoaparat ali telefon
Potreben čas za vse aktivnosti: 75 minut			

Opis aktivnosti

Sprehod po skupnosti 1. del: Spoznavanje naše skupnosti (15 minut)

Opomba: V fazi zasnove katerega koli projekta skupnosti je eden najpomembnejših korakov analiza skupnosti. Analiza skupnosti poteka na veliko različnih načinov. S to dejavnostjo se bodo učenci seznanili z različnimi načini za analizo skupnosti.

Priprava in izvedba: Na plakat zapišite vprašanje: Na kakšen način se lahko naučimo o potrebah v naši skupnosti? Naj učenci razmišljajo o idejah. Njihove ideje zapišite na plakat.

Po nekaj minutah razmišljanja strnite njihove ideje in dodajte kaj od spodnjega (če učenci ne bodo omenili vsega):

- *Refleksija in razprava na ravni skupine, kjer lahko udeleženci delijo svoje ideje.*
- *Neposredno opazovanje v skupnosti (sprehod po skupnosti).*
- *Ankete, vprašalniki.*
- *Analize člankov v medijih o različnih vprašanjih, ki se nanašajo na skupnost.*
- *Analiza skupnostnih projektov, ki so jih opravile druge organizacije ali skupine.*
- *Povabiti člane skupnosti, da delijo svoja mnenja o različnih vprašanjih v skupnosti.*
- *Intervjuji z ljudmi iz skupnosti.*

Pojasnite, da je to samo nekaj praktičnih načinov zbiranja informacij o skupnosti. Skupina učencev bo pri tej aktivnosti lahko vadila eno od teh metod – sprehod po skupnosti.

Sprehod po skupnosti 2. del (60 minut)

Opomba: Glede na letni čas, vreme in lokacijo vaše dejavnosti se lahko soočate z določenimi izzivi. Vendar pa je lahko sprehod po skupnosti zelo zabaven in praktičen način, s pomočjo katerega lahko učencem pomagamo, da »vidijo« svojo prihodnost. Upoštevajte, da lahko v velikem mestu to aktivnost izvajate na izbranem mestu ali soseski – ni potrebno pokrivati celotnega mesta. Poskusite poiskati območje, za katerega so učenci pokazali zanimanje za pomoč – na primer soseska v bližini šole ali območje, kjer jih veliko živi. Če se ne morete sprehoditi, povabite nekatere člane skupnosti, da pridejo na vaš sestanek, da delijo svoje izkušnje v skupnosti in izrazijo svoja stališča.

Priprava: Pred aktivnostjo zapišite nekaj sprehajalnih poti po skupnosti, do katerih lahko pridete v približno 45 minutah od lokacije, na kateri ste. Zapišite navodila za te poti. Poskusite ustvariti pot, ki gre skozi stanovanjska območja, poslovna okrožja, rekreacijske površine in industrijske cone – vključno s kraji, kjer učenci morda sploh še niso bili. Ustvarite toliko poti, kolikor je na voljo učiteljev spremljevalcev (z vsako skupino naj gre en moderator).

Če imajo učenci (ali imate na šoli) možnost uporabe digitalnih kamer, jih prosite, naj dokumentirajo stvari, ki jih vidijo na svojem sprehodu. Če se odločite za to možnost, se pogovorite o pomenu spoštovanja ljudi okoli sebe, ko fotografirajo.

Izvedba: Učencem naročite, da čeprav morda že celo življenje živijo v tej skupnosti, naj jo danes vidijo in ogledujejo z novimi očmi: očmi nekoga, ki prihaja na pomoč.

Opomnite jih, da ima vsaka skupnost že veliko čudovitih lastnosti (tudi če jih sami pogosto ne opazijo) in da so člani skupnosti sami (in njihovi viri, ki jih imajo na voljo) lahko v največjo pomoč skupini pri projektu v skupnosti. Na sprehodu jih spodbudite k iskanju sredstev in virov ter vodenju seznama pozitivnih stvari, ki jih opazijo v skupnosti.

Res pa je tudi, da ima vsaka skupnost tudi težave/izzive – nekatere je enostavno videti, druge pa težko opazimo. Naročite skupini, naj iščejo očitne in tudi ne tako očitne težave na svojem sprehodu in naj vodijo seznam teh območij s težavami, ki jih je potrebno izboljšati. Spodbudite skupino, naj se med sprehodom pogovarja z ljudmi v skupnosti – da jim razložijo, kaj počnejo in da iščejo ideje o načinih, kako bi lahko pomagali v skupnosti. Morda bodo presenečeni nad spoznanji, ki jih delijo otroci v parku, starejša ženska na klopi ali čakajoči taksist. Naj si vse skupine nastavijo točen čas na urah, dogovorite se za mesto srečanja, ko zaključijo s sprehodom. Na voljo imajo 45 minut. Poskrbite, da bodo vsi imeli prilogo Vodnik za opazovanje za zapisovanje, pisala in kamero za dokumentiranje tistega, kar bodo videli (če je le mogoče). Nato naj se razdelijo v manjše skupine in vsaka naj se odpravi na drugo pot (skupaj z učitelji).

Varnostno opozorilo: Pazljivo načrtujte pešpot, ki ne bo preveč nevarna in učence opozorite, naj bodo previdni (še posebej pri prečkanju ceste). Poskusite ustvariti ravnovesje med tem, da bodo učenci/dijaki izpostavljeni novim območjem (in morda tudi malo manj varnim in čistim) in med območji v skupnosti, kjer je potreba po varnosti in previdnosti večja.

Vprašanja za razpravo:

- *Ste uživali v aktivnosti?*
- *Kateri so največji izzivi/potrebe/težave skupnosti?*
- *Katere so najbolj očitne pozitivne strani skupnosti (njena bogastva)?*
- *Kaj je najbolj presenetljivo v skupnosti?*
- *Kaj je najbolj nepričakovano?*
- *Se vas je izgled skupnosti dotaknil pozitivno ali negativno?*
- *Kaj bi skupnost izboljšalo, naredilo boljše?*
- *Ali obstajajo stvari, ki bi jih radi izboljšali ali spremenili?*

Literatura

- [1] Burns, Janice C., Pudrzynska, Dagmar Paul, and Silvia R. Paz. 2012. Participatory Asset Mapping: A Community Research Lab Toolkit. Advancement Project. Retrieved April 27, 2016 (<http://www.communityscience.com/knowledge4equity/AssetMappingToolkit.pdf>).
- [2] & [3] Rashid, Tayyab, and Canada Afroze Anjum. 2014. "Ways to Use VIA Character Strengths." Values in Action. Retrieved April 27, 2016 (<http://www.viacharacter.org/resources/ways-to-use-via-character-strengths/>).
- [4] Rabinowitz, Phil. 2015. "Windshield and Walking Surveys." Community Tool Box. Retrieved April 27, 2016 (<http://ctb.ku.edu/en/table-of-contents/assessment/assessing-community-needs-and-resources/windshield-walking-surveys/main>).

Priloga: Sprehod po skupnosti – Vodnik za opazovanje

Navodila:

Med sprehodom opazujte in si zapisujte o spodnjih predlogih (ali kar koli drugega, kar se vam zdi zanimivo). Upoštevajte prednosti in slabosti teh področij, ki so navedena.

- **Hiše:** Kakšna je starost in stanje stanovanj v soseski, ki jo opazujete? Ali so hiše in stanovanjske zgradbe nove ali so dotrajane in potrebujejo popravila? Kakšna so vaša druga opažanja?
- **Druge zgradbe:** So stavbe v večini ali celoti zasedene? Ali so javne in poslovne stavbe dostopne za invalide – imajo rampe, vhode na ravni ulici? Kakšna so vaša druga opažanja?
- **Javna območja:** Ali obstajajo javna območja/mesta, kjer se ljudje lahko zbirajo? Ali so urejena? Imajo prostore za sedenje, drevesa, rože, so privlačne, imajo kavarne, se tam prodaja hrana ali kaj drugega, da spodbujajo ljudi k uporabi teh območij? Kdo uporablja ta območja? Kakšna so vaša druga opažanja?
- **Parki:** Ali se v parkih zadržujejo različni ljudje? Ali so dobro vzdrževani? Imajo športne površine in objekte? Ali obstajajo območja za otroke?
- **Kultura in zabava:** Ali so v soseski muzeji, knjižnice, gledališča, restavracije, klubi, športni stadion, zgodovinske znamenitosti in drugo? Ali so dostopni vsem delom skupnosti (so v središču mesta, dostopni z javnim prevozom)? Ali odražajo kulturo članov te skupnosti?

- *Ulice:* to je okolje, ki ga sestavljajo ulice, pločniki, stavbe, drevesa ... Ali so tam drevesa in rože? So stavbe in izložbe trgovin privlačne in vabljive? So ulice in pločniki razmeroma čisti? Ali obstajajo koši za smeti? Ali imajo prostore za sedenje (klopi)?
- *Tržne dejavnosti:* Kakšna podjetja so v soseski? Ali obstaja kombinacija malih in velikih podjetij? Ali v vseh delih skupnosti obstajajo trgovine z živili, lekarne in druge trgovine?
- *Promet:* Kako gost je promet? Ali gre večinoma za tovorni promet (kombiji, tovornjaki) ali za osebne avtomobile? Ali prihaja do zastojev? Je veliko kolesarjev? Ali obstajajo kolesarske poti?
- *Kakovost okolja:* Koliko je uporabnih zelenih površin in ali so razpršene po celotni skupnosti? Je veliko smoga ali meglice? Ali se v zraku vonja dim, smeti, avtomobilske izpuhe, kemikalije, industrijske odpadke in drugo?
- *Javne (in lokalne) službe:* Ali je v skupnosti veliko prepoznavnih ponudnikov storitev in organizacij – centri za duševno zdravje, zavetišča za brezdomce, socialna služba ...? So skoncentrirani na enem območju? Ali se do njih lahko pride z javnim prevozom?
- *Politična dejavnost:* Ali obstajajo znaki ali druga opozorila za politične dejavnosti? Ali je jasno, če je politična dejavnost dovoljena in /ali spodbujana? Ali prihaja do protestov in demonstracij?
- *Organizacija skupnosti:* Ali so kakšni dokazi o organizacijah v skupnosti? Ali obstajajo društva za pomoč? Ali obstajajo druge organizacije, ki se osredotočajo na vprašanja skupnosti – o okolju, športu, prostem času, socializaciji?
- *»Občutek o skupnosti«:* Kakšen je vaš splošni vtis o skupnosti? Je to kraj, ki se vam zdi privlačen?
- Druga opažanja, prednosti in slabosti.

4.8 Vprašalnik - kako in zakaj ga izvesti

Mladi poročevalci za okolje

Cilj aktivnosti

Udeleženci naj bi bili zmožni pridobiti mnenja o istem vprašanju/problemu od več posameznikov ali zainteresiranih in pri tem uporabiti vprašalnik kot metodo preiskave, raziskovalne rešitve, poročila ali razširjanja.

Učni cilji

Po aktivnosti bodo učenci:

- (Z) prepoznali vprašalnik kot metodo in obliko preiskave, raziskovalne rešitve, poročila in razširjanja,
- (S) pripravili in izvedli vprašalnik kot eno od novinarskih oblik,
- (V) uporabili vprašalnik kot metodo za zbiranje mnenj/pogledov različnih posameznikov v skupnosti o konkretnem vprašanju,
- (V) prepoznali različne poglede in interese posameznikov v skupnosti o določenem vprašanju/temi.

Ključni pojem

- **Vprašalnik:** je metoda, ki se osredotoča na eno vprašanje, namenjena pa je več zainteresiranim deležnikom ali posamezniku v eni ali več skupnostih. Ključni element je eno vprašanje, ki mora biti jasno in se ga ne sme spreminjati, tudi če bi ga izvajalo več oseb. Ta metoda omogoča razmeroma kratek čas za zbiranje različnih mnenj. Vprašalnik bi lahko bil tudi metoda s pomočjo katere bi aktivirali učence, da se aktivno vključijo v trajnostno problematiko, in bi lahko izvajali kot samostojno ali skupinsko delo.

Aktivnost	Metode dela	Potreben čas	Pripomočki
1. Priprava	individualno in/ali skupinsko delo, raziskava, delo na terenu	30+ min	Pisalo, zvezek, prenosnik, pametni telefon, snemalnik (diktafon)
2. Izvedba	individualno ali skupinsko delo	45+ min	
3. Razširjanje vprašalnika	individualno ali skupinsko delo	30+ min	
4. Refleksija	individualno ali skupinsko delo	15+ min	
Potreben čas za vse aktivnosti: najmanj 120 minut			

Opis aktivnosti

1. Priprava

- Izberite temo in definirajte (določite) vprašanje. Ta del mora biti jasno določen.
- Določite, na kakšen način boste izvedli vprašalnik: osebno, pisno, video ali zvočni prispevek; načrtujte čas in kraj izvedbe.
- Načrtujte, kako boste pristopili k sogovornikom in jih nagovorili.

2. Izvedba

- Pristopite k sogovornikom. Predstavite se, prijazno razložite, za kaj gre, in zastavite vprašanje.
- Odgovore si zapišite takoj ali še bolje – snemajte (zvok, video). Fotografirajte vsakega sogovornika in si zapišite njegovo ime.
- Vsak sogovornik naj ima možnost, da izrazi svoje mnenje in poda odgovore. Zahvalite se za sodelovanje. Med spraševanjem ne dajajte povratnih informacij, ne izražajte svojega mnenja in ne podajate usmeritev ali namigov o pravih ali zaželenih odgovorih.
- Ko zberete vse odgovore, vprašalnik analizirajte in pripravite rezultate kot eno od novinarskih oblik.
- Naslov naj bo kratek in zanimiv; lahko je vprašanje, del vprašanja – oblikovan tako, da pritegne pozornost.
- Zapišite odgovore (brez sprememb), pripravite pododdajo (podcast) ali posnemite video. Uporabite fotografije za pisno obliko in video prispevke.

3. Objava in razširjanje intervjuja

Objavite vprašalnik (članek, video, avdio/radio) v naprej izbranem ali dogovorjenem mediju:

- v tiskani obliki: revija (šolska, lokalna, nacionalna)
- TV
- radio
- na spletu

4. Refleksija

Vprašajte sebe ali skupino:

- *Ali je bil vprašalnik prava oblika za obravnavo izbranega vprašanja, oziroma za izpostavljanje izbranega vprašanja?*
- *Kako je prispeval k temi oziroma težavam?*
- *Katere so bile najbolj zanimive ali primerne (ustrezne) informacije (če sploh)?*
- *Kateri del postopka je bil najbolj dragocen?*
- *Kaj bi lahko izboljšali?*
- *Ali je spodbudil kakšne (pozitivne) reakcije?*
- *Katere nadaljnje korake je potrebno sprejeti za izvajanje nadaljnjih ukrepov?*

Literatura

[1] Resources from YRE Slovenia workshops for teachers and students

[2] YRE website <https://www.yre.global/>

4.9 Intervju - kako ga opraviti?

Mladi poročevalci za okolje

Cilj aktivnosti

Udeleženci naj bi bili sposobni pridobiti različne informacije o določeni temi, izbrati osrednjo/glavno temo, poiskati sogovornika in opraviti razgovor kot obliko preiskave ali razširjanja.

Učni cilji

Po aktivnosti bodo učenci:

- (Z) prepoznali intervju kot obliko preiskave/raziskovanja ali razširjanja določene teme,
- (Z) ugotovili vlogo različnih zainteresiranih strani, povezanih s posebnim trajnostnim problemom, vprašanjem ali izzivom,
- (S) pripravili in izvedli intervju kot eno od novinarskih oblik,
- (S) uporabili intervju kot obliko razširjanja, ki bi lahko prispevala k določenemu trajnostnemu vprašanju, reševanju problemov, ozaveščanju ali spodbujanju k spremembam v skupnosti.

Ključni pojem

- **Intervju:** je strukturiran pogovor, pri katerem eden od udeležencev postavlja vprašanja, drugi pa daje odgovore. V običajnem govoru se beseda intervju nanaša na pogovor med anketarjem in intervjuvancem. Izpraševalec zastavlja vprašanja, na katera sogovornik odgovori in tako poda določene informacije. Kadar je intervju kot ena od metod za aktiviranje učencev za trajnostni razvoj, bi ga lahko opravili timsko, še posebej, če bi bil izveden in pripravljen v obliki videa.

Aktivnost	Metode dela	Potreben čas	Pripomočki
1. Raziskava, priprava	individualno in/ali skupinsko delo, raziskava, delo na terenu	90+ min	Pisalo, zvezek, prenosnik, pametni telefon
2. Izvedba	individualno ali skupinsko delo	60 min	
3. Razširjanje vprašalnika	individualno ali skupinsko delo	30+ min	
4. Refleksija	individualno ali skupinsko delo	20+ min	
Potreben čas za vse aktivnosti: najmanj 200 minut			

Opis aktivnosti

Raziskava, priprava

- Izberite temo ali področje in problem znotraj izbrane teme.
- Dobro raziščite ozadje, uporabite vire iz lokalnega in globalnega konteksta.
- Za katero koli vrsto intervjuja je zelo pomembno, da vnaprej pripravite vprašanja in da natančno veste, katere podatke potrebujete od osebe.
- Vprašanja pripravite vnaprej, vendar bodite odprti za prilagoditve.

Kako pristopiti k intervjuvancem:

- Izberite sogovornike. Obstajati mora dober razlog za pogovor z njimi. Ali so pravi znanstveni strokovnjaki? Zanesljive priče? Nekdo, ki bo doprinesel k zgodbi? Ugotovili boste, da bo marsikdo z veseljem opravil intervju, vendar to še ne pomeni, da je prava oseba za zgodbo.
- Obstaja več vrst intervjuja:
 - (a) Intervju z osebami, ki imajo veliko znanja (strokovnjaki) ali izkušnje »iz prve roke« (priče/udeleženci) glede določenega dogodka ali teme in nimajo namena in razloga, da vas zavajajo.
 - (b) Intervju z osebami, ki imajo znanje ali izkušnje o dogodku »iz prve roke«, vendar bodo poskušali zaradi lastne udeležbe zgodbo prirediti ali jo obrniti, ker bodo pristranski ali subjektivni.
 - (c) Intervjuji s predstavniki javnosti ali uradniki, ki nimajo potrebnega dodatnega ali strokovnega znanja, vendar želite oceniti njihovo mnenje, saj želite zagotoviti ravnotežje ali različne perspektive.

Izvedba

- Pripravite si zapiske z dejstvi in statističnimi podatki o temi, s pomočjo katerih lahko razkrijete kakršne koli napačne informacije.
- Ustvarite logično zaporedje vprašanj, ki jih boste zastavili; podobno kot odvetnik pri navzkrižnem zaslišanju prič – da veste, katere podatke potrebujete in izberite vprašanja, s katerimi jih boste pridobili.
- Začnite z lažjimi vprašanji, da se vaš sogovornik sprosti.
- Naredite si kratke zapise med njihovim govorjenjem, če se kasneje želite vrniti k določeni temi (če si na primer njihovi odgovori nasprotujejo).
- Predvidite odgovore in pripravite vprašanja za nadaljnja vprašanja.
- Ne dovolite, da sogovornik nadzoruje intervju in ne oklevajte, temveč ga vljudno prekinite.
- Vedno pozorno poslušajte odgovor in bodite pripravljeni z improvizacijo še enega vprašanja, če bodo odgovorili kaj nepričakovanega.

Zbiranje podatkov in prepisovanje

- Ko imate intervjuje in posnetke, lahko začnete s postopkom urejanja in prepisovanja. Začnite s prepisom intervjuja.
- Preglejte svoj prepis in izberite najboljše zvočne posnetke, ki jih boste uporabili. Njihovo časovno kodiranje je lahko koristno, da boste vedeli, kje na posnetku se nahajajo in kako dolgo trajajo.
- Začnite s pisanjem. V prvi povedi povzemite najpomembnejše ali najustreznejše informacije (ko boste predstavljali zgodbo uredniku, vam bo zastavil vprašanje: »Katera je vaša izhodiščna poved?«). To je tudi način, kako pritegniti bralca in ga spodbuditi, da bere/sliši/želi izvedeti več. Ne pozabite dodati vsaj ene fotografije sogovornika.

Objava in razširjanje intervjuja

- Intervju (članke, fotografijo, video) objavite v naprej izbranem ali dogovorjenem mediju:
 - v tiskani različici: revija (šolska, lokalna, državna, strokovna)
 - TV
 - radio
 - www.
- Če je to mogoče, spodbujajte k povratnim informacijam o vašem prispevku.

Refleksija

- Vprašajte sebe ali skupino:
 - Kaj koristnega ste pridobili o temi in zainteresiranih straneh?
 - Kaj bi lahko izboljšali?
 - Je intervju dosegel ciljno publiko?
 - Ali je intervju povzročil kakršne koli odzive pri ciljni skupini ali širši javnosti?
 - Katere nadaljnje korake bi lahko sprejeli z vidika učencev kot aktivnih državljanov?
- Naredite načrt za naslednji intervju ali katero drugo dejavnosti YRE (vprašalnik, komentar, poročilo ...)

Literatura

- [1] Wikipedia
 [2] YRE webinar. "In the field – mobile journalism", James O'Hagan, 2020
 [3] Young Reporters For the Environment Handbook for Students & Educators
 [4] YRE website <https://www.yre.global/>

4.10 Prihodnost naše skupnosti Šola za trajnostno življenje

Cilj aktivnosti

Učenci naj bi ob tej aktivnosti delovali povezano in naj bi skupaj načrtovali, kakšno naj bi bilo njihovo mesto v prihodnosti; hkrati pa naj bi izpostavili ključne lokalne potrebe in/ali težave.

Učni cilji

Po aktivnosti bodo učenci:

- (Z) znali oblikovati lastna mnenja in jih utemeljiti z argumenti,
- (S) znali delati z drugimi in razmišljati o mnenjih drugih ljudi,
- (S) znali prepoznati potrebe in težave v lokalni skupnosti ter oceniti njihove rešitve v smislu trajnostnega razvoja.

Ključni pojem

- **Vizija lokalne skupnosti:** je izdelan in izoblikovan načrt, kako naj se lokalna skupnost razvija in kako naj izgleda – v največjem možnem približku idealnemu izgledu. Načrt je mogoče predstaviti in o njem razpravljati s člani lokalne uprave.

Aktivnost	Metode dela	Potreben čas	Pripomočki
1. Motivacija, uvod	razgovor, samostojno delo	20 min	Delovni list »Vizija naše skupnosti v 10 letih«, plakati za posamezna področja, A4 listi, pisala
2. Skupno razvijanje vizije	skupinsko delo	60 min	A4 listi, pisala
3. Povzetek, zaključek	razgovor	10 min	
Potreben čas za vse aktivnosti: 90 minut			

Opis aktivnosti

Motivacija, uvod

Skupaj se na kratko pogovorimo, kaj že vemo o naši skupnosti na podlagi rezultatov prejšnjih aktivnosti. Nato učencem razdelite delovni list »Vizija naše skupnosti čez 10 let« (priloga). Vsak naj samostojno razmišlja in izpolni preglednico.

V prvem stolpcu naj na kratko opišejo trenutne razmere na določenem področju, v drugi stolpec pa naj vpišejo vse spremembe, ki si jih želijo na tistem področju v naslednjih 10 letih. Izpolnijo naj tudi tretji stolpec – navedejo naj, zakaj si želijo teh sprememb. Medtem ko učenci izpolnjujejo delovni list, po učilnici razporedite pripravljene plakate za področja: ljudje, gospodarstvo, narava in zgodovina, zgradbe in javne površine, sodelovanje z zunanjim svetom, lokalna uprava.

Skupno razvijanje vizije

Učenci naj se razdelijo v manjše skupine (3-5 v skupini) in med seboj izmenjajo svoje ideje, lahko pa skupaj poiščejo in dodajo tudi nove. Izberejo naj nekaj skupnih predlogov, ki se nanašajo na vizijo skupnosti v prihodnosti in se pripravijo za predstavitev.

Z markerji ali debelimi barvicami naj te predloge zapišejo na A4 list (da bo besedilo dobro berljivo) – vsak predlog na svoj list. Liste naj pritrdijo na ustrezne plakate.

Skupine naj nato po vrsti ena za drugo predstavijo svoje predloge v zvezi z vizijo skupnosti za naslednjih 10 let – vsaka skupina predstavi en predlog (se izmenjujejo, da ne predstavi najprej ena skupina vseh svojih predlogov). Če ima še katera od skupin enak ali zelo podoben predlog kot skupina, ki predstavlja, se lahko združijo in samo kaj dodajo. Nobenega od predlogov ne smemo prezreti, pogovorimo se o vseh. Če je mogoče, lahko še skupaj poiščemo in oblikujemo kak drug predlog – še posebej, če ugotovimo, da katero od področij ni dobro pokrito.

Povzetek, zaključek

Aktivnost zaključimo s ponovnim pregledom in povzetkom vseh predlogov za vsako področje. Po potrebi lahko skupaj oblikujemo določene predloge, v kolikor se nam to zdi smiselno. Prepričati se moramo, če se o vseh predlogih vsi strinjajo. Priporočljivo je, da se res osredotočite na predloge, ki so jih zapisali v preglednici.

Učence lahko povabite, da izberejo tudi slogan za skupno vizijo vaše skupnosti (npr. Aldeburg, mesto sanj) – lahko skupaj v razredu ali pa o sloganu razmišljajo doma, naslednjič pa izvedete glasovanje o pripravljenih predlogih.

Priloga: Vizija naše skupnosti čez 10 let - delovni list

Področje	Splošni povzetek trenutnega stanja	Naša skupnost čez 10 let	Zakaj si to želim?
Ljudje			
Gospodarstvo			
Narava in zgodovina			
Zgradbe in javne površine			
Sodelovanje z zunanjim svetom			
Lokalna uprava			

4.11 Vizija - pogled skozi rožnata očala Šola za trajnostno življenje

Cilj aktivnosti

Podpirati in razvijati domišljijo učencev o njihovem kraju in jih spodbuditi k natančnejšemu opazovanju in pogledu na kraj.

Učni cilji

Po aktivnosti bodo učenci:

- (Z) znali opredeliti potrebne spremembe za kraj, v katerem živijo,
- (S) znali predlagati potreben izgled kraja.

Aktivnosti	Metode dela	Potreben čas	Pripomočki
1. Vizija kraja	delo z besedilom	15 min	zgodba (spodaj)
2. Rožnata očala	vizija, razgovor	20 min	plakati, pisala
Potreben čas za vse aktivnosti: 35 minut			

Opis aktivnosti

Vizija mesta/kraja, ki si ga želim

Poiščite prostor, kjer vas ne bodo motili (na zunanjo stran namestite obvestilo: Ne moti) – zaprite vsa okna, vsak naj ugasne svoj mobilni telefon (ali ga utiša), če je možno, prostor zatemnite. Učencem dajte navodilo: »Usedite se vzravnano, ne naslanjajte se na ničesar. Noge so na tleh. Sprostite se. Zaprite oči. Skupaj se bomo kot junaki sprehodili skozi mesto naših sanj, vse do njegovega središča. Sprehod nam bo vzel približno 7 minut. V tem času samo poslušajte in si predstavljajte, kako se sprehajate po mestu, upoštevajoč moja navodila.«

Počasi preberite naslednje besedilo, občasno naredite vmesne pavze:

»Predstavljam si, da si v prihodnosti in da sediš na trgu v svojem mestu. V teh letih se je zgodilo veliko stvari in kraj se je nekoliko spremenil. Mogoče ga sploh ne bi več prepoznali. Ko sediš, lahko občutiš dotik klopi in želiš uživati v tem dotiku. Na klopi se prijetno počutiš ... Okoli sebe lahko slišiš glasove ljudi, ki gredo mimo. Na svoji koži lahko začutiš nežen vetrič in sonce. To se ti zdi zelo prijetno ... Ko opazuješ stavbe okoli sebe, opaziš, kako velike, široke in neverjetno pisane so, kajne? Pogledaj si njihovo pročelje. Katero se ti zdi najbolj vabljivo, da bi vstopil in preveril, kaj se skriva v notranjosti? Vendar obstaja veliko več kot le stavbe. Dobro se ozri okoli sebe in si oglej še številne druge zanimive stvari ... Ko si ogleduješ mesto, slišiš glasove svojih prijateljev in se odločiš, da se jim pridružiš. Sprehajate se po zavitih ulicah in čutite, kako sonce kuka na vas. Na čudovitem starem pločniku si ogledujete drevesa, ki rastejo ob njem. Pot nadaljujete mimo prodajaln, avtobusne postaje in vrtov, dokler vas zavira pot ne pripelje do skrivnostnega kraja ... Ta kraj je nekakšno skrito središče mesta, kjer se pogosto srečate s prijatelji; na tem mestu se dobro počutite. V tem središču se skriva skrivnost. Tu najdete veliko stvari, ki jih potrebujete v življenju. Ko si ogledujete okolico, opazate te stvari in jih preučujete – zgradbe, drevesa, različne koticke, plazite se skozi votline in uživate v vsakem trenutku. Ta kraj vam ponuja vse, kar potrebujete. Kaj pa pravzaprav je ta kraj? Pozorno se ozri naokoli, da vidiš

kakšen je. Preuči ga kot celoto ... Oglej si tudi vse podrobnosti: morda obstajajo nekatere stvari, ki jih nisi še nikoli opazil. Ko sediš na klopi, lahko čutiš sonce, uživaš v čudovitem vremenu in se zabavaš ... Ob teh prijetnih občutkih lahko počasi odpreš oči.»

Takoj po vaji vizualizacije pozovite učence, naj z eno besedo izrazijo svoja občutenja – *kako se jim je zdelo, kako so se počutili.*

Rožnata očala

V prejšnji aktivnosti ste se odpravili na ogled mesta svojih sanj. Učence razdelite v skupine po štiri in naj skupaj razmišljajo o tem, kako bi naj bi izgledalo njihovo sanjsko mesto. Vsakdo od njih naj si nadene rozasta očala, skozi katera bo videl resnično idealno mesto, ki ima vse, kar potrebujemo, v njem ne najdemo nobenih težav, tam smo srečni. Vsaka skupina naj opiše svoje sanjsko mesto in to zapiše na plakat.

Ko vse skupine končajo, se z njimi pogovorite o vsebini njihovih plakatov:

- *Kakšno naj bi bilo videti njihovo sanjsko mesto? Kakšno naj bi bilo življenje v njem?*
- *Kaj je še posebej zanimivega v vašem sanjskem mestu?*
- *Katere so bile pomembne stvari v vaših vizijah?*

Priporočila

Za zdaj lahko učenci sanjarijo o svojem sanjskem mestu, kjer je vse uresničljivo. Na njihove ideje se lahko vrnete kasneje, ko boste poskušali določiti cilj svojega projekta v smislu storitvenega učenja. Izberite tiste ideje, ki jih boste dejansko lahko uresničili sami ali z manjšo pomočjo drugih članov vaše skupnosti.

4.12 Kartiranje skupnosti IMPACT

Cilj aktivnosti

Učenci naj bi po tej aktivnosti bolje razumeli svojo skupnost, znali prepoznati njena močnejša področja, vire in potrebe svoje skupnosti, znali naj bi kartirati okolico, hkrati pa naj bi uživali ob spoznavanju svoje skupnosti.

Učni cilji

Po aktivnosti bodo učenci:

- (Z) znali pojasniti, kaj je zemljevid skupnosti in kako ga je mogoče uporabiti v procesu razvoja projekta za učenje skupnostnih storitev,
- (S) izdelati zemljevid skupnosti, kjer bodo označili dobra področja in slabosti,
- (V) ugotoviti pozitivne prednosti njihove skupnosti, brez zmanjševanja njenih potreb (**presojanje**),
- (V) opisati prednosti in vrednote, ki jih ponuja njihova skupnost (**hvaležnost**).

Ključni pojmi

- **Kartiranje skupnosti:** vizualni prikaz z vsem potrebnim, da se lahko prikaže in prepozna vire in sredstva, ki so na voljo v določeni skupnosti ali okolici.
- **Presojanje:** videti stvari objektivno, da je pošteno za vse strani.
- **Hvaležnost:** videti, čutiti in biti hvaležen za vse.

Aktivnost	Metode dela	Potreben čas	Pripomočki
1. Kartiranje skupnosti	razgovor z razlago	60 min	plakati, markerji, barvni papir, lepilo, selotejp
Potreben čas za vse aktivnosti: 60 minut			

Opis aktivnosti

Kartiranje skupnosti (60 minut)

Opomba: Ta aktivnost je pripravljena kot orodje za načrtovanje, ki bo učencem pomagala, da na papir prenesejo prednosti in dobra področja njihove skupnosti, hkrati pa tudi pomanjkljivosti in potrebe – vse, kar bodo zaznali med sprehodom.

Priprava pred izvedbo: Pred sprehodom se učenci razdelijo v manjše skupine. Med sprehodom naj si dobro ogledajo okolico. Ko se vrnete nazaj v učilnico, vsaka skupina prejme večji list in barvna pisala. Vsako skupino povabimo, naj nariše en del skupnosti, kjer ste se sprehodili (če člani skupine ne poznajo dovolj dobro območja, kjer ste se sprehodili, lahko narišejo tudi drug del skupnosti, če ga poznajo bolje). Za to vajo učence opomnite, naj razmišljajo o geografskem območju, čeprav bo kasneje čas tudi za razpravo o skupnostih, ki so prisotne in niso geografsko vezane na območje.

Nasveti in izvedba: Ko se bodo skupine odločile, kateri del skupnosti bodo narisale, jih povabite k risanju. Vključijo naj vse pomembne značilnosti – meje skupnosti, ceste, poti, mostove, hiše, šolo, zdravstvene domove, cerkve, trgovine in druge ustanove, trg, park ... Povabite jih k razmišljanju o tem, katere so prednosti organiziranosti, ustanov in ljudi za to skupnost in naj jih označijo s posebno barvo.

Ko bo zemljevid narisani in na njem označena dobra območja, naj skupine razmišljajo še o težavah, s katerimi se skupnost srečuje (to lahko vključuje že prisotne določene težave ali pa odsotnost nečesa, kar bi bilo pomembno za to skupnost – odkrili bodo morda, da na določenem stanovanjskem območju ni zelenih površin, kar stanovalcem otežuje preživljanje prostega časa na prostem). Slabosti in pomanjkljivosti naj označijo z drugo barvo.

Ko bodo imele vse skupine izdelane svoje zemljevide, jih prosimo, naj razmišljajo o vprašanih:

- *Kot skupina – na katerem področju, ki se kaže kot pomanjkljivost v skupnosti, bi se radi vključili in delovali?*
- *Zakaj se vam zdi, da bi morali dati izbrani pomanjkljivosti prednost?*
- *Katere so prednosti v skupnosti, ki bi nam lahko pomagale pri reševanju teh težav?*

Opomba učitelju: Ne pozabite pojasniti, da ne predstavljajo vse potrebe ali slabosti težav. Težave so tiste, ki so »aktivno« škodljive. Kljub temu, da skupnost mogoče nima aktivno škodljivih težav, pa ima lahko še vedno področja, ki bi jih lahko izboljšali.

Ko vse skupine zaključijo z aktivnostjo, jih povabite, da druga drugi predstavijo zemljevide in svoje sklepe. Vsaka skupina naj predstavi svojo prednostno izbrano težavo in kaj menijo, da bi izboljšava te pomanjkljivosti prinesla celotni skupnosti. Ob predstavitvi predlogov lahko vsaka skupina poda svoje mnenje in mogoče skupaj najdejo ideje za rešitve in idejo za svoj projekt. Ne pozabite opomniti skupin, da bodo morali opraviti več stopenj, da bodo uspešno zaključili projekt, znotraj katerega se bodo razvijali na področju učeče se skupnosti in njenih storitev in da je to šele prva stopnja.

(Opomba: Prepričajte se tudi, da učenci izberejo težavo, ki jo lahko na nek način realno rešijo glede na razpoložljiva sredstva in sposobnosti, ki jih imajo kot skupina.)

Literatura

- 1] Burns, Janice C., Pudrzynska, Dagmar Paul, and Silvia R. Paz. 2012. Participatory Asset Mapping: A Community Research Lab Toolkit. Advancement Project. Retrieved April 27, 2016 (<http://www.communityscience.com/knowledge4equity/AssetMappingToolkit.pdf>).
- [2] & [3] Rashid, Tayyab, and Canada Afroze Anjum. 2014. "Ways to Use VIA Character Strengths." Values in Action. Retrieved April 27, 2016 (<http://www.viacharacter.org/resources/ways-to-use-via-character-strengths/>).
- [4] Rabinowitz, Phil. 2015. "Windshield and Walking Surveys." Community Tool Box. Retrieved April 27, 2016 (<http://ctb.ku.edu/en/table-of-contents/assessment/assessing-community-needs-and-resources/windshield-walking-surveys/main>).

4.13 Kartiranje čustev Šola za trajnostno življenje

Cilj aktivnosti

Preučiti in razmisliti o čustvih/občutkih, ki jih imajo učenci in drugi ciljni člani skupnosti, o kraju, kjer živimo/živijo. Če želimo, zabeležimo te občutke na zemljevid čustev, ki nam bo pomagal razumeti različne poglede na skupnost, ki smo jo kartirali.

Učni cilji

Po aktivnosti bodo učenci:

- (Z) pridobili pregled nad stališči skupnosti do kraja, kjer živijo,
- (V) znali zaznati različna čustva, ki jih v njih vzbudi kraj,
- (V) znali zaznavati in spoštovati raznolikosti in potrebe drugih ljudi v skupnosti.

Ključni pojem

- **Zemljevid čustev** je pripomoček za aktivno vključevanje prebivalcev v zbiranje informacij in mnenj o kraju, kjer živijo. Rezultati lahko pomembno pripomorejo k oblikovanju vizije kraja, načrtovanju naložb ali strateškemu upravljanju. Prav tako so lahko rezultati navdih za projekt učencev.

Aktivnost	Metode dela	Potreben čas	Pripomočki
1. Zabavna anketa	skupinsko raziskovanje	35 min	papir, pisala, pripravljena vprašanja (spodaj)
2. Kartiranje čustev	kartiranje čustev	45 min	zemljevid izbranega kraja (lahko narišejo učenci/dijaki sami), papir, barvice, svinčniki
3. Refleksija	skupinska razprava	20 min	
Potreben čas za vse aktivnosti: 100 minut			

Opis aktivnosti

Zabavna anketa

Začnite z osebno anketo učencev. Natisnite spodnja vprašanja in jih razrežite – vsako vprašanje na svojem listu. Vsakemu učencu dajte eno vprašanje – enako vprašanje bo prejelo več učencev. Naročite jim, naj pridobijo odgovor na zapisano vprašanje od 3-5 učencev in naj odgovore napišejo na list. Ko končajo, naj se združijo tako, da bodo v skupini vsi, ki so imeli enako vprašanje. Znotraj skupine naj pripravijo skupni seznam odgovorov.

Sledi poročanje skupin:

- Vsaka skupina naj izbere enega ali dva najbolj zanimiva ali presenetljiva odgovora.
- Vsaka skupina izbere predstavnika, ki bo na kratko povzel odgovore in predstavil najbolj zanimiv ali presenetljiv odgovor, ki so ga skupaj izbrali.
- Zabeležite vsa navedena mesta (odgovore) na večji plakat.
- Ko skupina predstavi odgovore, povabite še ostale, če bi še kaj dodali, kar še ni bilo predstavljeno.

Ne pozabite zabeležiti vseh občutkov in pogledov, ki jih imajo učenci/dijaki in ki odstopajo od že povedanega.

Učenci lahko nato anketirajo tudi ostale učence na šoli.

Vprašanja:

- Kateri kraji (točke) v skupnosti so ti všeč in zakaj?
- Kateri kraji (točke) v skupnosti ti niso všeč in zakaj?
- Na katere kraje (točke) v skupnosti si ponosen in zakaj?
- Kaj je tisto, kar naredi našo skupnost edinstveno, znano? (dogodek, izdelek, osebnost, zgradba, varovanje narave ...)
- Kateri kraj (točka) se ti zdi v naši skupnosti nevaren in zakaj?

Kartiranje čustev

Ko bodo učenci zaključili z anketiranjem, naj v skupinah pripravijo/izdelajo zemljevid čustev skupnosti. Osnovni zemljevid skupnosti naj najprej natisnejo ali narišejo. Za različne poglede naj uporabijo različne barve (barvice, barvni žeblički, barvne nalepke ...), lahko pa uporabijo tudi nalepke, ki prikazujejo različna razpoloženja (»smeški«).

Učencem podajte navodilo, naj z ustreznimi barvami, v skladu z navodili v legendi, na zemljevidu označijo (kartirajo) posamezna mesta:

(primer legende – prilagodite navodila svoji skupnosti):

- z rjavo označite mesta, ki so grda;
- z zeleno označite mesta, ki so prijetna;
- ... mesta, ki so pomembna;
- ... kraje (točke), ki so nevarni;
- ... kraje (točke), kjer preživljamo več časa.

Učencem naročite, naj na prvem mestu prikažejo/kartirajo svoja mišljenja in stališča; lahko pa uporabijo tudi rezultate, ki so jih zbrali s pomočjo ankete.

Refleksija

Primerjajte med seboj zemljevide vseh skupin. Poskusite prepoznati in razložiti razlike za vsako izbrano točko na zemljevidu posebej. Vodite razgovor z učenci/dijaki in povzemite najbolj pomembne vidike in poglede (npr. različna mesta, ki so jim/jim niso všeč in zakaj). Lahko se bolj podrobno pogovorite o izbranih težavnih ali lepih točkah (krajih). Na poseben plakat lahko zapišete – naredite seznam težavnih točk (krajev) in listo uporabite pri načrtovanju projekta za izboljšave vaše skupnosti.

Literatura

- <https://www.pocitovemapy.cz/>

4.14 Načrtovanje projektov - načela storitvenega učenja ^{IMPACT}

Cilj aktivnosti

Učenci naj bi po tej aktivnosti razumeli, kaj so načela storitvenega učenja v skupnosti in zakaj je takšen pristop poseben.

Učni cilji

Po aktivnosti bodo učenci:

- (Z) znali opisati projekt in projekt storitvenega učenja v skupnosti,
- (Z) znali določiti korake projekta storitvenega učenja,
- (S) znali razlikovati med projekti za storitve v skupnosti in projekti za storitve učenja,
- (V) pokazali zanimanje za skupnost in njene potrebe/težave in poiskali praktične načine, kako se na te potrebe odzvati s projekti skupnega učenja. (**radovednost**)

Ključni pojmi

- **Storitve v skupnosti:** neplačana dejavnost, ki jo posameznik ali skupina ljudi izvaja v korist javnosti ali njenih ustanov.
- **Projekt učenja skupnostih storitev:** projekt skupnostnih storitev, ki vključuje in daje prednost učenju s skupnostjo in iz nje.
- **Storitveno učenje:** učna metoda, ki združuje državljansko zavzetost učencev s kognitivnim učenjem. Učenje storitev je vedno sestavljeno iz dveh pomembnih komponent: 1) storitev za druge ljudi ali skupnost, kjer učenci rešujejo resnične potrebe skupnosti; 2) učenje, kjer je državljanska zavzetost povezana s pridobivanjem novih znanj, spretnosti in vrednot. To učenje se nehote zgodi s projektom in tudi razmislekom po končani storitvi.
- **Radovednost:** raziskovanje in iskanje zaradi lastne želje; zanimanje za vse izkušnje; iskanje zanimivih tem.

Aktivnost	Metode dela	Potreben čas	Pripomočki
1. Kaj je projekt storitvenega učenja v skupnosti?	voden razgovor	40 min	plakati, pisala, barvni papir
Potreben čas za vse aktivnosti: 40 minut			

Opis aktivnosti

Kaj je projekt storitvenega učenja v skupnosti? (40 minut)

Opomba: Ta aktivnost učence podrobneje seznani s projekti učenja storitev.

Priprava in izvedba: Na plakat zapišite vprašanje: Kaj je projekt učenja storitev? Povabite učence, da z ostalimi delijo svoje ideje. Njihove odgovore beležite na plakat. Ko bodo vsi delili svoje ideje, povzemite zapisano, da bo kot celota dobilo nek smisel (na primer: Je del načrtovanega dela ali aktivnost, ki je končana v določenem časovnem obdobju in je namenjena doseganju določenega namena.).

Ne pozabite poudariti naslednjih točk:

- Projekti so vedno zasnovani tako, da nekaj naredijo ali spremenijo.
- Projekti imajo začetno in končno točko.
- Projekti lahko trajajo ure, mesece ali leta.
- Projekti niso rutinski; so posebni in unikatni.

Ko pridete do definicije projekta, vprašajte učence, če lahko navedejo nekaj praktičnih primerov projektov in njihovega vsakdanjega življenja. Nato učence razdelite v štiri skupine. Vsaki skupini dajte en kos plakata in pisala. Vsaki skupini dodelite eno od spodnjih situacij in jih prosite, naj analizirajo vsak korak, ki ga je potrebno narediti, da se doseže namen projekta:

- Organizacija zabave
- Kuhanje večerje
- Organizacija potovanja
- Sestavljanje omare

Skupinam dajte deset minut časa za analizo njihovega »projekta« in pripravo na poročanje. Ko vse skupine končajo, predstavnik vsake skupine predstavi njihove rezultate ostalim skupinam. Po predstavitvi vsake skupine povzemite glavne korake projekta (lahko jih tudi v naprej zapišete na plakat):

1. Zasnova: Ko si zamislite, kako bo izgledal projekt in kakšne potrebe bo obravnaval.
2. Načrtovanje: Ko ugotovite podrobnosti o tem, kako, kdaj in kdo bo izpeljal projekt.
3. Izvedba: Ko projekt dejansko izvajate.
4. Ocena: Ko končate projekt in poskusite preveriti, ali ste storili tako, kot ste načrtovali.
5. Praznovanje: Ko uživate v dosežkih.

Pojasnite, da obstajajo različne vrste učnih projektov, ki bi jih lahko izvedli, če želijo:

- **Neposredni projekti** se potrebe lotevajo neposredno – so praktični, običajno enkratnim storitev opravijo posredno (npr. čistilni dan učencev).
- **Posredni projekti** poiščejo posredno rešitev; učenci služijo kot vodnik za drugo osebo, ki je nato neposredno vključena v reševanje problema (npr. skupina plačuje nekemu, da vsak mesec očisti park).
- **Zagovorniški projekti** se s potrebami spopadejo s spreminjanjem politik in/ali zakonov, povezanih s to potrebo, da bi vplivali na način, ki omogoča trajnejše spremembe (npr. prošnja županu, naj uvede globe v parku za onesnaževanje).

Omenite lahko, da so teme projektov za trajnostnem razvoju lahko zelo raznolike. Ko zaključite z razpravo o tem, razložite skupini, da projekti, ki jih izvajamo, niso samo servisni projekti, ampak projekti storitvenega učenja. Prosite prostovoljce, da preberejo definicije o storitvah v skupnosti, projektih učenja skupnostnih storitev in storitvenem učenju (razlaga na začetku te lekcije). Nato s pomočjo naslednjih vprašanj vodite razpravo:

- Kaj po vašem mnenju ločuje storitveno učenje od zgolj servisnega ali prostovoljnega?
- Zakaj mislite, da želimo, da se s projekti, ki jih izvajamo, naučite resničnega znanja, vrednot in sposobnosti?

Po kratki razpravi učencem pojasnite: obe vrsti projektov sta zasnovani z namenom delati dobro za skupnosti, vendar obstajajo tri pomembne komponente, ki ločujejo oba. To so:

- Vključevanje učnih ciljev v vsak projekt – to pomeni, da skupina lahko ugotovi, katere specifične stvari se želi naučiti v posameznem projektu.
- Strukturirana refleksija v celotnem projektu – to pomeni, da bomo med projektom sproti ocenjevali, kako dobro sodelujemo, se učimo in dosegamo svoj cilj.
- Ponižnosti in pripravljenost, da se učimo od skupnosti, ne pa samo, da ji služimo – to pomeni, da bomo prosili skupnost, da nam pomaga pri našem projektu.

Literatura

- [1] Anon. 2011. "Community service." American Heritage Dictionary of the English Language. Retrieved April 26, 2016 (<http://www.thefreedictionary.com/community+service>).
- [2] Zentner, Sandra. 2011. "Service-learning in German schools. A promising way to get youth involved in active learning and civic engagement." Lernen Durch Engagement. Weinheim: Freudenberg Foundation.
- [3] Rashid, Tayyab, and Canada Afroze Anjum. 2014. "Ways to Use VIA Character Strengths." Values in Action. Retrieved April 26, 2016 (<http://www.viacharacter.org/resources/ways-to-use-via-character-strengths/>).

4.15 Poročilo - Kako ga opraviti? Mladi poročevalci za okolje

Cilj aktivnosti

Udeleženci naj bi bili sposobni predstaviti temo, problem ali dogodek z jasnim in ustreznim sporočilom za ciljno publiko.

Učni cilji

Po aktivnosti bodo učenci:

- (Z) prepoznali pomen poročila kot bistvenega dela za zagotovitev vidnosti in prepoznavnosti de-javnosti v lokalni skupnosti,
- (Z) prepoznali raznolikost dogodkov, mnenj in interesov v lokalni skupnosti ter različne ravni znanja o določen temi,
- (S) pripravili in izvedli poročilo kot rezultat preiskave in raziskovalne rešitve in ga širili,
- (Z, S) pripravili in izvedli poročilo kot zgodbo, ki bo primerna in zanimiva za ciljno publiko (pripovedovanje zgodbe).

Ključni pojem

- **Poročilo:** je najosnovnejša novinarska oblika. Sporoča KDO je bil vpleten, KAJ se je zgodilo, KJE, KOMU, KDAJ in če je možno, tudi ZAKAJ. Začne se s povzetkom in najpomembnejšimi ugotovitvami. Te naj bodo podprte s fotografijami, podatki in grafiko. V poročilu ne sme biti avtorjevih osebnih mnenj in čustev. Poročilo je tudi metoda za aktiviranje učencev, da se aktivno vključijo v trajnostno problematiko, in se ga lahko izvaja kot individualno ali skupinsko delo.

Aktivnost	Metode dela	Potreben čas	Pripomočki
1. Raziskava, priprava	individualno delo, raziskava, delo na terenu	90+ min	pisalo, zvezek, prenosnik, pametni telefon
2. Izvedba	individualno delo	60+ min	
3. Razširjanje	individualno delo	30+ min	
4. Refleksija	individualno ali skupinsko delo	20+ min	
Potreben čas za vse aktivnosti: najmanj 200 minut			

Opis aktivnosti

1. Priprava, raziskava:

- Izberite temo: problem, izziv, dogodek ali deležnika. Mogoče bo to težko izbrati, zato se osredotočite na lokalno raven, na svojo lokalno skupnost.
- Razmislite, kako lahko predstavite temo ali dogodek; kateri strokovnjaki ali druge zainteresirane strani bi lahko vključili v poročilo.
- Razmislite, kako predstaviti in poročati o vseh vidikih izbrane teme. Preberite in raziskujte. Dobro opazujte ozadje, uporabite vire iz lokalnega in globalnega konteksta.

- Če je to možno, temo povežite s splošno, globalno perspektivo.
- Obiščite ljudi in dogodke, postavljajte vprašanja, določite stališča do istega vprašanja in iščite morebitne konflikte, ki izhajajo iz različnih mnenj.
- Če bo priprava poročila izvedena kot skupinsko delo, vnaprej načrtujte vloge vseh vključenih učencev. Pri produkciji videoposnetka se skupina lahko deli na novinarje in tehnično podporo.
- Pomislite, ali bi lahko poročilo izvedli kot fotoreportažo. V tem primeru je potrebno veliko znanja o fotografiji.
- Načrtujte dovolj časa za pisanje, poročanje in izdelavo videoposnetka.

2. Izvedba

- Določite ključno sporočilo. Vključite osnovne podatke: KDO, KAJ, KJE, KDAJ, ZAKAJ in KAKO. Če je podatkov preveč, izberite najpomembnejšega in mu sledite.
- Izberite, kako bodo predstavljeni in poudarjeni pogledi z vseh strani in perspektive.
- Poročilo povejte kot zgodbo; lahko odraža konkreten dogodek, situacijo, osebne izkušnje (na avtorjeve).
- Naslov je najpomembnejši del poročila. Vedno ga napišite na koncu. Naj bo privlačen in primeren za ciljno publiko, da boste z njim pritegnili pozornost.
- Prepričajte se, da poročilo ni predolgo in da je zanimivo; opišite situacijo, dodajte citate, številke, podatke, fotografije in druge podatke.

3. Razširjanje poročila

- Poročilo (članke, fotografijo, video) objavite v naprej izbranem ali dogovorjenem mediju:
 - v tiskani različici: revija (šolska, lokalna, državna, strokovna)
 - TV (šolska, lokalna, državna)
 - radio (šolski, lokalni, državni)
 - www (šolska, lokalna, državna)
- Vadite pisanje poročila na različnih sestankih, na primer na sestankih skupnosti.

4. Refleksija

- Vprašajte sebe ali skupino:
 - Ali poročila odraža temo ali vprašanje z različnih vidikov?
 - Je pritegnil pozornost, spodbudil kakšne reakcije?
 - Kaj novega smo se naučili kot avtorji? Kaj bi lahko izboljšali?
 - Katere nadaljnje korake je potrebno sprejeti kot nadaljevanje?
- Katere nadaljnje korake bi lahko sprejeli – z vidika učencev kot aktivnih državljanov?

Literatura

- [1] Young Reporters for the Environment Handbook for Students & Educators
- [2] Resources from YRE Slovenia workshops for teachers and students
- [3] YRE website <https://www.yre.global/>
- [4] YRE video tutorials: YRE Article Writing <https://www.youtube.com/watch?v=Sf-Z8XGAd9c>
- [5] YRE video tutorials: YRE Photography 101 <https://www.youtube.com/watch?v=U91Ahk7dXKg>
- [6] YRE video tutorials: YRE Videography 101 https://www.youtube.com/watch?v=bTT_TZpeNCw

4.16 Sestanek skupnosti¹ Šola za trajnostno življenje

Cilj aktivnosti

Predstaviti osnutek vizije kraja (»Naša skupnost čez 10 let«) in predloge projektov članom skupnosti. Skupnost posreduje povratne informacije/komentarje, s pomočjo katerih bodo dopolnili njihovo vizijo in predloge projektov.

Učni cilj

Po aktivnosti bodo učenci:

- (S) sodelovali s svojo lokalno skupnostjo,
- (S) znali predstaviti rezultate svoje vaje, vezane na razvoj vizije lokalne skupnosti.

Ključni pojem

- **Načrtovanje skupnosti** je metoda, ki nam pomaga izdelati razvojne načrte za različna področja javnega življenja. Bistvene značilnosti so: vključenost vseh prizadetih v obravnavanem območju, dialog in pogajanja ter doseganje rezultata, ki ga sprejme in podpira večina udeležencev.

**To ni mišljeno kot učna ura, temveč sklop navodil kako organizirati sestanek skupnosti.*

Stopnje sestanka skupnosti:
1. Priprava in organizacija sestanka
2. Sestanek skupnosti
3. Refleksija, zaključek
Potreben čas za vse aktivnosti: Odvisno od namena sestanka

Opis aktivnosti

Seznam opravil lahko uporabite za lažjo pripravo in izvedbo srečanja skupnosti.

Priprava in organizacija srečanja

Kaj je potrebno upoštevati in kaj vse je potrebno pripraviti pred sestankom? Nekaj bistvenih elementov je navedenih spodaj:

Pred sestankom predhodno premislite:

Kje bo sestanek potekal?

- šola (lastni prostori, lažja organizacija)
- prostori lokalne skupnosti (kakšen dom, dvorana) – lahko poveča ugled sestanka

Kateri člani lokalne skupnosti bodo povabljeni?

- člani lokalne uprave (odgovorni uradniki, člani sveta – svetniki),
- starši, stari starši,
- sodelavci učitelji, učenci,
- člani lokalnih nevladnih organizacij, angažirani posamezniki, podjetniki ...,
- domačini, ki jih vsebina predstavitve utegne zanimati.

Kaj bomo navedli na vabilu?

- datum,
- čas (od/do),
- kraj,
- dnevni red sestanka,
- kontaktne informacije,
- navodila za odzivnost (če se bodo udeležili ali ne).

Kako bomo povabili izbrane?

- osebno povabilo (najučinkovitejše),
- oglas v lokalnem časopisu,
- poslano vabilo po pošti (ali osebno razdeljeno).

Kako bo poskrbljeno za pogostitev? Na primer:

- učenci lahko pripravijo osvežilne napitke pri pouku gospodinjstva,
- za pomoč prosimo kuharje v šoli,
- za pomoč prosimo starše in stare starše.

Kako se bodo po sestanku obravnavali predlogi učencev in občanov?

Lokalnim svetnikom sporočite pričakovanja šole in pojasnite, kako bodo obravnavani predlogi. To je še posebej pomembno, da lahko udeležence ob koncu sestanka seznanimo z nadaljnjimi koraki – kako bomo obravnavali njihove predloge in ne dajemo obljub, ki jih ne moremo uresničiti.

Katera bodo osnovna pravila za komunikacijo in sodelovanje na sestanku?

Pomislite na že obstoječa pravila in preverite, če bodo veljala ista pravila tudi za komunikacijo z odraslimi. Če so obstoječa pravila neustrezna, pripravite primerna, kot dodatek na sestanku (glejte spodaj).

Kako je s posebnimi gosti?

- Kaj bomo od njih pričakovali (povejte jim vnaprej).
- Kdo bo zadolžen za njih skozi srečanje?
- Kje bodo sedeli? Kdo jih bo popeljal do njihovega sedeža?

Dan sestanka

Dnevni red in vse dodatne informacije naj bodo na vidnem mestu v predprostoru:

- namen srečanja,
- dnevni red (vključno s časom),
- naloge/teme, ki se bodo obravnavale.

Pripravite prostor tako, da bodo lahko ljudje brez motenj poslušali predstavitve. Imejte v mislih vse sklope srečanja, tudi tiskovno konferenco. Razmišljajte o delu po načinu »World café«. Ker bo časa za improvizacijo malo, poskrbite za:

- kakšne bodo scene pri posameznem delu sestanka, kako se bo spreminjala postavitve prostora za različne dele in kdo bo zadolžen za organizacijo,
- pripravite dovolj miz in stolov za delo po metodi »World café«,
- objavite rezultate različnih faz projekta, da jih bodo lahko udeleženci prebrali.

Sestanek skupnosti

Motivacija, predstavitev (15 minut)

Prisrčno pozdravite in predstavite posebne goste (poskrbite, da bodo pravilno nagovorjeni in predstavljeni v ustreznem vrstnem redu). Sporočite namen sestanka (naj bo kratek, saj je vse že zapisano in predstavljeno):

- trajanje dogodka,
- dnevni red,
- navodila,
- cilj in rezultati sestanka,
- predstavite osnovna pravila,
- uvodna igra za ustvarjanje varnega okolja (»icebreaker«).

Da bi vzbudili pravo vzdušje in pomagali udeležencem, da se sprostijo, pripravite nabor vprašanj, na katere vsak odgovori tako, da preprosto vstane:

- Kdo je prebivalec kraja (od svojega rojstva dalje) in živi tu več kot 20 let, 10 let, 5 let in kdo živi manj kot 5 let?
- Kdo ima / je imel na lokalni šoli svoje otroke ali vnuke?
- Kdo dela v lokalni skupnosti? Kdo dela znotraj 10 kilometrov? Kdo se vozi na delo dlje?
- Kdo se rad ukvarja s športom/bere/se sprehaja/...?
- Kdo se sprašuje, kaj bo danes slišal, kaj se bo danes dogajalo?

Hvala za vaše odgovore. Dovolite, da predstavimo prvo predstavitev.

Predstavitve (120 minut)

Predstavitve učencev (30 minut)

- Kako je potekal projekt in zakaj ga izvajamo (5 minut)
- Naša vizija skupnosti (10 minut)
- Izbrani projektni predlogi (15 minut)

Tiskovna konferenca (15 minut)

Cilj konference je pridobiti povratne informacije od skupnosti. V tem trenutku naj člani udeleženci zastavljajo vprašanja, učenci/dijaki pa odgovarjajo. Prosite udeležence, naj še ne komentirajo ali predstavljajo svojih idej.

S pomočjo vprašanj lahko učencem pomagajo odkriti morebitne slabosti in jim pomagati, da uredijo/organizirajo svoje ideje. Učenci skupaj odgovarjajo, po potrebi priskoči na pomoč učitelj.

Predstavite tiskovno konferenco na sledeč način:

- Sedaj ste slišali, kakšno vizijo imajo naši učenci. Zdaj je čas, da jim zastavite vprašanja, s pomočjo katerih boste lahko dobili popolno sliko njihove vizije ali razjasnite kakršne koli podrobnosti, ki jih niste razumeli.
- Učenci so se dotaknili nekaterih ključnih lokalnih težav in potreb. Poskusite razmišljati o njih in

učencem zastavljati vprašanja, ki jim bodo pomagala razjasniti, kaj manjka in če razmišljajo v pravi smeri.

Sledi odmor, da se pripravi prostor za razpravo o lokalnih težavah (15 minut).

Izkoristite odmor za sodelovanje z učenci, da razporedite omizja glede na število projektnih tem/predlogov (za večje občinstvo pripravite po dve omizji za isto temo). Vsako omizje mora dobiti svoj plakat z eno temo/predlogom projekta, pisala, delovni list z vprašanji – da bodo vedeli, o čem se morajo pogovarjati, ko jim bo zmanjkalo idej:

- Kaj bi lahko nastalo ali kaj želimo ustvariti med izvajanjem projekta?
- Kaj vse je potrebno upoštevati (posebni ideje)?
- Kdo nam lahko pri tem pomaga?
- Kako se lahko vključimo (finančno, materialno, z delom, nasveti ...)?
- Ali lahko med izvajanjem projekta naletimo na kakršne koli ovire?

World Café (60 minut – odvisno od števila projektnih predlogov)

Po odmoru povabite občinstvo, da se pridružijo učencem in se posedejo po omizjih, pri čemer je za vsako mizo določeno število udeležencev razprave (idealni primer od 4-10). Vsaka skupina ima 10 minut časa za razpravo, nato pa se prestavijo na naslednjo temo. Nekdo v skupini je zadolžen za čas in mora sporočiti, ko poteče prvih 5 minut in kdaj je čas, da končajo.

Navodila za razpravo:

- Vsaka skupina naj izbere nekoga, ki bo bral vprašanja.
- Vsak udeleženec naj dobi priložnost, da izrazi svoje mnenje. Ko vsi povejo, je šele čas za razpravo.
- Razprava lahko zajema splošna in posebna priporočila, informacije, ideje, navdihe, vključno z vašo osebno udeležbo/pomočjo.
- Skupina ima za vsako temo 10 minut časa, nato preide k naslednjemu omizju.
- Za zapisovanje idej uporabite papir/plakat na mizi.
- Plakati naj ostanejo pri omizju, menjajo se samo skupine.
- Pri naslednjem omizju najprej preberete, kaj so napisali tisti pred vami in nato dodate svoje ideje.
- S piko označite ideje, s katerimi se strinjate ali jih želite podpreti.
- Vsaka skupina naj bi se ukvarjala samo z dvema temama – po drugi temi se skupina tako vrne za svoje prvotno omizje (če je več omizij z isto temo, se v tem trenutku združijo).
- Skupaj preberite zapise na plakatu in se dogovorite, katere ideje so najpomembnejše, temeljne in zanimive (10 minut). Nato te zapise predstavite ostalim (3 minute).

Refleksija, zaključek

Zaključno plenarno srečanje (5 minut + pospravljanje)

- Obvestite udeležence, kako se bodo nadalje ukvarjali z njihovimi idejami in komentarji ter kako se bodo lahko pozanimali o naslednjih korakih.
- Izrazite hvaležnost za njihovo sodelovanje in delo na sestanku.
- Pospravite prostor.

Razmišljanje v razredu (20 minut – naslednji dan v šoli)

Razmislite o poteku vašega srečanja in vključite učence, da razvijejo ključne poglede in da bodo lahko nadalje razvijali svojo vizijo in predloge projektov.

Vprašanja za pomoč:

- Kakšen se vam je zdel sestanek? Kako ste se počutili?
- Katera sta bila za vas dva ključna trenutka sestanka? Kaj se vam je zdelo presenetljivo, pomembno?
- Kaj je bilo ključno pri udeležencih – kakšne ideje ste prejeli od njih?
- Kako boste nasvete in ideje uporabili pri nadaljnjem delu?

Razvijanje vpogledov v sodelovanje z lokalno skupnostjo:

- Vam je bilo težko sodelovati z neznanimi odraslimi?
- V čem se je delo z odraslimi razlikovalo od dela s sošolci? Kaj se vam je zdelo zanimivo ali presenetljivo pri komunikaciji z odraslimi?
- Kaj menite, da ste naredili dobro in kaj malo manj dobro?
- Kako bi to naredili naslednjič?

Literatura

Středisko ekologické výchovy SEVER Horní Maršov o.p.s., Cesta labyrintem ŠUŽ: Metodika vzdělávacího programu Škola pro Udržitelný Život www.skolaprozivot.cz. 2019.

4.17 Samovrednotenje značaja (po izvedenih aktivnostih) ^{IMPACT}

Cilj aktivnosti

Učenci naj bi ob zaključku te aktivnosti znali oceniti svoje močne osebnostne lastnosti, ki so jih razvili v sklopu vseh aktivnosti projekta Spremeni svojo vlogo.

Učni cilji

Po aktivnosti bodo učenci:

- (V) znali iskreno in odkrito opredeliti in deliti svoja močna osebnostna področja (**presojanje**),
- (V) izraziti odprtost za osebnostno rast in za učenje novih vrednot (**ljubezen do učenja**).

Ključni pojmi

- **Ljubezen do učenja:** nenehno razvijanje novih veščin in znanj, obvladovanje novih tem – bodisi samostojno ali formalno, organizirano.
- **Presojanje:** videti stvari objektivno, da je pošteno za vse strani.
- **Značaj:** vse lastnosti, ki jih ima posameznik, še posebej v povezavi z moralnimi in etičnimi vrednotami, načeli in vrednotami, ki jih lahko oseba udejanji v vsakdanjem življenju.

Aktivnost	Metode dela	Potreben čas	Pripomočki
Samovrednotenje značajskih lastnosti – ob zaključku projekta	individualno in skupinsko delo	50 min	natisnjena predloga za samovrednotenje svojih lastnosti
Potreben čas za vse aktivnosti: 50 minut			

Opis aktivnosti

Moj osebnostni značaj (40 minut)

Opomba: Cilj te aktivnosti je, da učencem ponovno predstavimo predlogo, s pomočjo katere lahko prepoznajo, katere od vrednot so razvili po vseh opravljenih aktivnostih znotraj projekta. Prepoznali naj bi tudi, katere od nanizanih vrednot so njim najpomembnejše za življenje.

Priprava in izvedba: Učencem razdelite natisnjene predloge. Razdelite jim tudi njihove predloge, ki so jih izpolnili pri aktivnosti 4.6 in ste jih shranili. Dajte jim nekaj minut, da si ponovno pogledajo vrednote. Če je potrebno, se o kateri izmed vrednot skupaj pogovorite in pojasnite njen pomen. Udeležence nato povabite, da se razdelijo v manjše skupine (2-3 člani na skupino). Na seznamu naj izberejo 3-4 vrednote, za katere menijo, da so jih znotraj delavnic projekta razvijali in da na teh področjih postali boljši. Naj izbrane vrednote obkrožijo, za vsako od izbranih vrednot pa naj poiščejo tudi konkreten primer, ki ga zapišejo (primeri: Če je nekdo očistil okolico in mu za to ni nihče zahvalil, je to lahko primer dobrote, za katero ne pričakuješ plačila. Če je nekdo napisal članek ali opravil in-tervju, je s tem razvijal čustveno inteligenco, saj je moral biti odločen in hkrati poslušati in govoriti z osebo).

V kolikor imate ovojnico iz prejšnje vaje samovrednotenja značaja, jo uporabite pri skupnem zaključku.

Vprašanja za pomoč pri razgovoru:

- Ali je bilo težko prepoznati 3-4 vrednote, ki ste jih znotraj projekta še posebej razvil? Zakaj da/ne?
- Se te vrednote prekrivajo s tistimi, ki ste jih želeli razviti na začetku? (Glej aktivnost Samovrednotenje značaja pred aktivnostmi). Zakaj da/ne?
- Kje drugje še v življenju razvijate vrednote in se jih učite uporabljati?
- Katera od vrednot na seznamu se vam zdi najpomembnejša za vaše življenje?
- Katero od vrednot s seznama bi lahko po vašem mnenju še izboljšali, če bi delovali kot aktivni državljani, ki se trudijo za trajnostni razvoj?
- S kakšnimi izzivi se lahko soočate, ko želite doseči svoje vrednote? Kako lahko premagate te izzive?
- Kako lahko te vrednote pomagajo biti aktiven državljani na področju trajnostnega razvoja?

Literatura

[1] Active Citizenship Curriculum, New Horizons Foundations, Module 1 – Me and my community, 2018, IMPACT Program www.viacharacter.org

Predloga: Vrednote v akciji

(glej stran 39)

"VREDNOTE V AKCIJI"

MODROST	KREATIVNOST - izvirnost - iznajdljivost - prilagodljivost	RADOVEDNOST - zanimanje - odprtost za izkušnje - iskanje novosti	KRITIČNO MIŠLJENJE - razmisli o stvareh - tehtanje vseh argumentov	LJUBEZEN DO UČENJA - pridobivanje novih znanj, vsebin, spretnosti	PERSPEKTIVA - dati moder nasvet - sposobnost različnih pogledov na svet
POGUM	HRABROST - vztrajanje kljub izzivom, grožnjam, težavam	VZTRAJNOST - dokončanje začetega - vztrajanje pri aktivnosti	ISKRENOST - predstavljanje sebe na pristen način - takšen kot sem	ENTUZIAZEM - energija - vnema - se počutimo žive in aktivirane	
ČLOVEČNOST	LJUBEZEN - ljubiti in biti ljubljen - spoštovanje odnosov	PRIJAZNOST - radodarnost - izvajanje dobrih del za druge - nesebičnost			SOCIALNA INTELIGENTNOST - zavedanje svojih motivov, čustev - zavedanje čustev drugih
PRAVIČNOST	SKUPINSKO DELO - pripadnost - socialna odgovornost - lojalnost			PRAVIČNOST - brez pristranskih odločitev - enakovredno obravnavanje vseh	VODITELJSTVO - spodbujanje skupine - ohranjanje dobrih odnosov v skupini
ZMERNOST		ODPUŠČANJE - usmiljenje - sprejemanje pomanjkljivosti drugih - druga priložnost	SKROMNOST - moji dosežki govorijo sami zase - sebe ne vidim kot bolj posebnega	PREUDARNOST - previdnost glede svojih izbir - izogibanje nepotrebnim tveganjem	SAMOKONTROLA - disciplina - nadzor nad svojimi potrebami in željami, čustvi
TRANSCENDENCA	HVALEŽNOST ZA LEPOTO - cenjenje lepote, odličnosti - strahospoštovanje	HVALEŽNOST - hvaležnost za dobre stvari - vzamem si čas, da rečem hvala	UPANJE - optimizem - pričakovanje najboljšega v prihodnosti	IGRIVOST - humor - se rad/a smejem - da nasmejim druge - pozitivna plat	DUHOVNOST - upanje - vidim namen, smisel življenja - smisel stvarstva

Več podrobnosti: ISA institut - osebnostne moči

Vrlina	Močna področja	
Modrost in znanje	Kreativnost	Razvijanje, uporaba novih in produktivnih načinov, kako zasnovati in delati stvari.
	Radovednost	Izražanje zanimanja za izkušnje zaradi izkušnje same; raziskovanje in odkrivanje.
	Kritično mišljenje	Razmisliti o stvareh in jih preučiti z vseh strani; tehtanje vseh argumentov.
	Ljubezen do učenja	Pridobivanje novih znanj, spretnosti in vsebin, bodisi preko neformalnih ali formalnih načinov.
	Perspektiva	Sposobnost dati drugim moder nasvet, sposobnost različnih pogledov na svet, ki so smiselni nam in drugim.
Pogum	Hrabrost	Vztrajanje kljub grožnjam, izzivom, težavam ali bolečini; delovanje na podlagi svojih prepričanj.
	Vztrajnost	Dokončanje začetega, vztrajanje pri aktivnosti, kljub oviram.
	Iskrenost	Predstavljanje sebe na pristen način, tako/takega kot sem; prevzemanje odgovornosti za svoja čustva in vedenje.
	Vitalnost, Entuziazem	Ko se življenja lotevamo z entuziazmom, energijo, vremo.
Človečnost	Ljubezen	Spoštovanje tesnih odnosov z drugimi.
	Prijaznost	Izvajanje dobrih del ali uslug za druge.
	Socialna inteligentnost	Zavedanje svojih motivov in čustev ter motivov in čustev drugih ljudi.

Vrlina	Močna področja	
Pravičnost	Timsko delo	Delovati kot član skupine ali tima, biti lojalen.
	Pravičnost	Enakovredno obravnavanje vseh ljudi v skladu z načeli poštenosti in pravičnosti.
	Voditeljstvo	Spodbujanje skupine, da naredi stvari, ki jih mora in hkrati ohranjanje dobrih odnosov v skupini.
Zmernost	Odpuščanje	Odpuščanje tistim, ki so storili nekaj narobe, omogočanje še ene priložnosti, brez maščevalnosti.
	Skromnost	Ko dosežki govorijo sami zase; se ne postavljamo pred ostalimi.
	Preudarnost	Previdnost glede svojih izbir, odločitev; izogibanje nepotrebnim tveganjem.
	Samokontrola	Uravnavanje tega kar čutim in kar počnem; nadzor nad svojimi potrebami, željami in čustvi.
Transcendence	Lepota in odličnost	Cenjenje lepote, odličnosti.
	Hvaležnost	Zavedanje in hvaležnost za dobre stvari, ki se zgodijo v življenju.
	Upanje	Pričakovanje najboljšega v prihodnosti in delovanje s tem ciljem.
	Humor	Uživanje v smehu in v tem, da nasmejimo druge; ko vidimo svetlo plat stvari in ljudi.
	Duhovnost	Skladna prepričanja o višjem namenu, smislu življenja in smislu univerzuma.

4.18 Zemljevid izkušenj - razmislek ^{IMPACT}

Cilj aktivnosti

Učenci naj bi ob tej aktivnosti znali sami oceniti svoje značajske lastnosti, za katere menijo, da jih imajo. Prepoznali/izbrali naj bi dve značilnosti, ki bi ju skozi aktivnosti radi izboljšali.

Učni cilji

Po aktivnosti bodo učenci:

- (V) znali iskreno in odprto deliti z drugimi svoje prednosti in tudi področja za rast na osebnostnem področju (**presojanje**),
- (V) znali izraziti odprtost za osebnostno rast in za razvoj novih vrednot (**ljubezen do učenja**).

Ključni pojmi

- **Ljubezen do učenja:** nenehno razvijanje novih veščin in znanj, obvladovanje novih tem – bodisi samostojno ali formalno, organizirano.
- **Presojanje:** videti stvari objektivno, da je pošteno za vse strani.
- **Značaj:** vse lastnosti, ki jih ima posameznik, še posebej v povezavi z moralnimi in etičnimi vrednotami, načeli in vrednotami, ki jih lahko oseba udejanji v vsakdanjem življenju.
- **Samozavedanje:** jasno zaznavanje in razumevanje lastne osebnosti, vključno z močnimi področji, slabostmi, mislimi, prepričanji, motivacijo in čustvi.

Aktivnost	Metode dela	Potreben čas	Pripomočki
Zemljevid izkušenj	skupinsko delo	60 min	pisala, plakati, natisnjen ali narisani zemljevid okolice
Potreben čas za vse aktivnosti: 60 minut			

Opis aktivnosti

Zemljevid izkušenj (50 minut)

Opomba: Zemljevid izkušenj je mogoče uporabiti za individualno refleksijo, vendar ga je bolje uporabiti za skupinsko refleksijo – po izvedbi projekta storitvenega učenja, po projektu, kjer so se učili na kraju samem ali po sodelovanju pri bolj zapletenih učnih izkušnjah. Zemljevid izkušenj je ustvarjalno orodje, ki spodbuja razmislek in komunikacijo v večjih ali manjših skupinah (4 do 8 oseb); spodbuja ustvarjalnost in sodelovanje; pomaga razvijati čustveno inteligenco učencev, razumeti njihove izkušnje in učni proces; spodbuja izmenjavo izkušenj in zaznav iste izkušnje. Zemljevid lahko uporabite po zaključku vseh drugih aktivnosti ali po zaključku projekta, ki ga bodo učenci izvedli.

Priprava in izvedba: Po zaključku izvedenega projekta predlagajte analizo najbolj intenzivnih trenutkov načrtovanja in izvajanja projekta s pomočjo uporabe zemljevida izkušenj.

- Razdelite učence/dijake v 3, največ 4 skupine. Vsaka skupina naj prejme svoj plakat in pisala. Na tablo projicirajte primer Zemljevida izkušenj in ga na kratko predstavite – predlagajte primere

- območij (seznam spodaj) in kako jih je mogoče prikazati – za vsako območje narišite drug simbol.
- Učenci naj v skupinah analizirajo svoje izkušnje s projektom/aktivnostmi in naj na plakat narišejo svoj Zemljevid izkušnje – kar so člani skupine videli, slišali, čutili, doživeli, interpretirali in sklepali – z uporabo območij v zemljevidu (lahko pa dodajo tudi svoja območja).
 - Na koncu vsaka skupina predstavi svoj zemljevid in podkrepi z razlago, zakaj so izbrali določeno območje – ga poimenujejo, kaj jim pomeni in kako se oni povezujejo s tem, kako so zaznali svoje izkušnje od začetka do tega trenutka.

Na zemljevidu je 18 območij, vendar naj učenci izberejo le tista območja, ki ustrezajo njihovim izkušnjam – ni jim potrebno uporabiti vseh področij in simbolov. Za vsako območje lahko napišejo/izberejo ime in/ali pa narišejo simbol. Skupinsko delo naj bo časovno omejeno med 20 in 40 minutami – odvisno od velikosti skupine in stopnje kompleksnosti izkušnje, ki jih imajo.

Vsaka skupina ima za predstavitev od 5 do 10 minut časa – odvisno od zahtevnosti dejavnosti in stopnje refleksije skupine.

Zadnji sklop vprašanj nam pomaga prenesti zaključke/nedavno pridobljene izkušnje v druge življenjske okoliščine ali na druga področja znanja: kaj lahko to uporabim, kaj lahko storim drugače, ali se zavežem k določeni stvari ...

Ko vse skupine predstavijo svoje plakate, lahko zastavite nekaj podpornih vprašanj, da učenci naredijo analizo in prenos na druga področja.

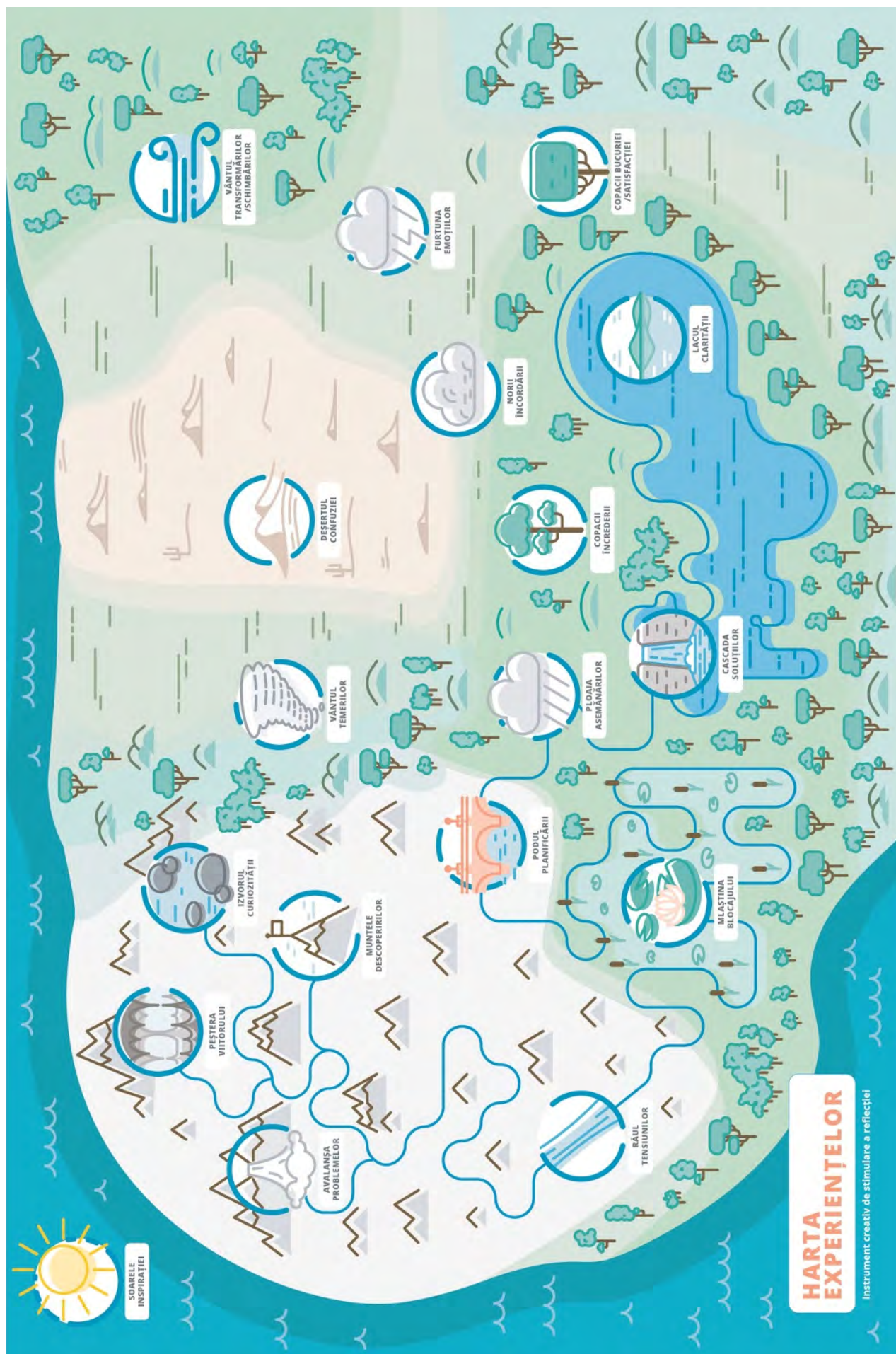
Območja na zemljevidu	Morebitna vprašanja, ki jih lahko zastavite med predstavitvami skupin
Izvir radovednosti	Zaradi česa ste bili najbolj radovedni? Kaj vas je zanimalo?
Most načrtovanja	Kako ste načrtovali? Kaj ste naredili? S kakšnimi izzivi ste se soočali? Kakšne cilje ste si zadali – ste bili uspešni?
Veter strahu	Kateri so bili vaši glavni strahovi? Od kod so prišli? Kako ste jih premagali?
Čustvena nevihta	Katera so bila vaša glavna čustva/občutki? Opišite jih. Kaj jih je povzročilo? Kako ste se odzvali?
Oblaki napetosti	Je bilo kaj, zaradi česar ste postali napeti? Kje ste se pri aktivnosti največ ustavili? Ste to oviro premagali? Kako? S čim ste si pomagali?
Močvirje preprek	
Sonce navdiha	Kaj vas je navdihnilo? Kako ste ta navdih uporabili?
Drevo zaupanja	Zaradi česa ste zaupali/niste zaupali? Kako vam je zaupanje pomagalo pri nadaljevanju?

Območja na zemljevidu	Morebitna vprašanja, ki jih lahko zastavite med predstavitvami skupin
Veter sprememb	Kako vas je spremenila ta učna izkušnja? Na kakšen način ste od sedaj naprej drugačni?
Puščava zmede	Kaj vas je najbolj zmedlo? Zakaj je prišlo do zmede? Kako ste to premagali?
Drevesa sreče/ zadovoljstva	Kateri trenutki so v vas vzbudili največ veselja in zadovoljstva? Kako in zakaj so se pojavili? Kaj ste v tistem trenutku počeli kot skupina ali posameznik?
Reka napetosti	Kateri trenutki so bili najbolj napeti? Kaj jih je povzročilo? Kako ste se odzvali na napetost? Ste jo premagali? Če da, kako?
Jezero jasnosti	Kaj je v vaše izkušnje prineslo jasnost? Kod in kaj je pripomogel k temu? V kakšnem stanju ste bili v tistem trenutku jasnosti? Kako ste se počutili?
Slap rešitev	Katere rešitve ste prepoznali? Kako ste prišli do njih? Kako ste se počutili, ko ste jih našli?
Plaz problemov	Kateri so bili največji izzivi ali težave, s katerimi ste se srečevali? Kako ste se počutili? Kaj ste se naučili iz njih?
Dež podobnosti	Katere podobnosti ste našli med vašimi izkušnjami in drugimi situacijami v življenju? Kaj ste med to izkušnjo odkrili o sebi, drugih, skupini, dejavnosti ...?
Gora odkritij	Ali ste med izkušnjo dobili kakšno potrditev – o vas samih, drugih, skupini, dejavnosti ...?
Jama prihodnosti	Kaj boste po tej izkušnji naredili drugače? Imate kakšne načrte za prihodnost?

Literatura

[1] Instrument developed by New Horizons Foundation (2018) – author Maria Butyka

Priloga (primer iz Romunije)

4.19 Komentar - kako ga pripraviti?

Mladi poročevalci za okolje

Cilj aktivnosti

Udeleženci naj bi bili sposobni izraziti svoje argumente in mnenja o določenem problemu, vprašanju ali rešitvi in predlagati druge možnosti.

Učni cilji

Po aktivnosti bodo učenci:

- (Z) prepoznali pomen preiskave, preden bodo izpostavili določena vprašanja v skupnosti in si bodo izoblikovali mnenja o njej.
- (Z) prepoznali pomen dobre informiranosti in izobrazbe, da se bodo lahko s pomočjo komentar-jev soočili s posebnimi temami ali vprašanji in jih preučili,
- (S) vedeli, kako se dobro pripraviti za predstavitev svojih stališč, kritik ... glede določenih vprašanj ali kako se vključiti v postopek odločanja,
- (S) pripravili komentar kot novinarsko obliko in ga širili,
- (Z, S) oblikovali in predstavili (osebno) mnenje na podlagi objektivnih argumentov.

Ključni pojem

- **Komentar:** je osebni razmislek in povratna informacija o določeni temi. V medijih jih pišejo ali predstavljajo novinarji, ki določeno temo spremljajo dalj časa in jo dobro poznajo. Komentar se razlikuje od poročila, ki sicer tudi predstavlja poglede z več strani in perspektiv, vendar je poročilo v primerjavi s komentarjem nevtrarno.

Aktivnost	Metode dela	Potreben čas	Pripomočki
1. Priprava	individualno delo, raziskava, delo na terenu	90+ min	Pisalo, zvezek, prenosnik, pametni telefon
2. Izvedba	individualno delo	60+ min	
3. Razširjanje	individualno delo	30+ min	
4. Refleksija	individualno ali skupinsko delo	20+ min	
Potreben čas za vse aktivnosti: najmanj 200 minut			

Opis aktivnosti

1. Priprava:

- Poiščite in raziskajte težavo v različnih (tudi nasprotujočih si) virih, da se seznanite z njo in začnete oblikovati svoje stališče in perspektivo.

- Povejte zgodbo: predstavite različna dejstva in vidike vprašanja (kot v poročilu), nato pa začnite definirati svojo ključno tezo in argumente – vključite osebno perspektivo in predstavite možno rešitev.
- Odločite se, kako bo komentar izveden: pisno, zvočno, video. Načrtujte dovolj časa za pisanje ali snemanje.

2. Izvedba

- Napišite komentar. Naj bo primeren, zanimiv in dobro argumentiran.
- Lahko je predstavljen v pisni, zvočni ali video obliki. Komentar običajno vključuje avtorjevo fotografijo.

3. Objava in razširjanje komentarja

- Objavite ali predvajajte komentar (članek, video, avdio):
 - v tiskani različici: revija (šolska, lokalna, državna)
 - TV (šolska, lokalna, državna)
 - radio (šolski, lokalni, državni)
 - www (šolski, lokalni, državni)

4. Refleksija

- Refleksijo lahko opravite individualno ali skupinsko:
 - Ali je bil komentar prava oblika za obravnavo ali poudarjanje vprašanja oziroma predstavitev rešitve?
 - Kako je prispeval k izboljšanju vprašanja?
 - Kaj bi lahko izboljšali?
 - Ali je spodbudil kakšne pozitivne reakcije ali ukrepe?
 - Katere nadaljnje korake je potrebno sprejeti za nadaljevanje dela?
- Načrtujte naslednjo YRE aktivnost (intervju, vprašalnik, poročilo).

Literatura

[1] Resources from YRE Slovenia workshops for teachers and students

[2] YRE website <https://www.yre.global/>

5. poglavje

Izkušnje/pričevanja učiteljev, vključenih v projekt

Spodaj boste našli razmišljanja učiteljev, ki so preizkušali metodologije vseh treh partnerjev, v živo ali preko spleta. Čeprav smo vključeni (člani projektnega tima vseh treh držav in učitelji) na začetku pandemije mislili, da bo spletno izvajanje dejavnosti, ki vključujejo senzorično zaznavanje, sprehode v skupnosti, intervjuje članov skupnosti in vse ostalo nemogoče, smo s skupnim trudom in 100% delovanjem domišljije in kreativnosti projekt uspeli nadaljevati preko spleta. Rezultat je čudovita kombinacija dejavnosti izvedenih v živo (v majhnih skupinah) in preko spleta, kjer smo odkrivali nove možnosti uporabe naših metodologij, ne da bi to vplivalo na rezultate. Učitelji, ki so sodelovali pri projektu, so nas navdihnili s svojo motivacijo, vztrajnostjo in veseljem do preizkušanja novih stvari, tudi v težkih časih. »Kapo dol vsem« in velika hvala!

Romunija**1. stopnja z učitelji - v živo****Trajnostno življenje (CZ)**

Po »marshmallow« izzivu, ki je razkril številne vidike učinkovitega timskega dela, so se otroci v mladinskem klubu IMPACT 36 CreActorii spopadli z izzivom »špageti« - zgraditi čim višji stolp z minimalnim številom stebrov in meringom na vrhu – z vidika trajnostnega razvoja. Tako so razumeli, da mora ta stolp za svojo trajnost uporabljati vire z največjo možno učinkovitostjo. Najmanjše število nog – 3, je osmošolce opomnilo na 3 nekolinearne točke, ki določajo načrt, in so bile hkrati prikrita usmeritev k naslednji aktivnosti: o treh stebrih trajnostnega razvoja – ekonomski, socialni in okoljski. Po šestih urah dela so se učenci iz svoje vloge predstavili v položaj učitelja – vsaka skupina je morala čim bolj kreativno pripraviti gradivo o enem od stebrov trajnostnega razvoja in ga predstaviti ostalim tako, da so vsi razumeli.

Vizija kraja in /ali načrtovanje projekta (CZ)

Učenci kluba IMPACT od prejšnjega srečanja in premora od tez in preizkusov niso pozabili, kje smo ostali na zadnjem srečanju in so svojim prijateljem jedrnato, kreativno in zelo jasno predstavili, kateri so trije stebri, ki podpirajo trajnostni razvoj (ekonomski, socialni in okoljski). Preizkusili so se v koži dobrega županovega svetovalca v namišljenem mestu Macanesti in iskali trajnostne rešitve za uporabo zapuščenega parka. Staro mesto je z legendo o največjih racah na svetu dobilo priložnost, da ga bodo obiskali turisti in imeli možnost opazovanja ptic in filmov na prostem, saj je nekdanji prebivalec mesta vložil v razvoj takšnega kina, hkrati pa tudi v šolo filmske umetnosti ...

Junakovo potovanje (CZ)

Učencem je bil film zelo všeč in so globoko razmišljali in se pogovarjali o lastnostih junaka ter o tem, kako se ne smemo vdati in se moramo učiti na lastnih napakah, ter o želji, da »leteli« (dosegli svoje sanje). Verjamemo, da je film zelo dober uvod v temo aktivnega državljanstva, saj motivira učence, da se pripravijo na učenje o novih stvareh o sebi, in jih spodbuja, da se vključijo v skupnostne projekte.

2. stopnja - prek spleta

Čutno zaznavanje: Ker je marca 2020 situacija v zvezi s COVID-19 prizadela ves svet in s tem tudi izobraževalne sisteme po vsem svetu, so se dejavnosti z učitelji v Romuniji prilagodile, nekatere de-javnosti šole za trajnostni razvoj so bile predstavljene preko spleta, na dveh spletnih seminarjih za učitelje in učence. Dejavnosti, ki smo jih predstavili in uporabili: od Šole za trajnostni razvoj (CZ) – prilagojene različice **čutnega zaznavanja** in **mapiranja čustev**. Od mladih poročevalcev za okolje (SI) smo uporabili **intervju**, metodo, ki so jo učenci in učitelji uporabili pri dokumentiranju svojih zemljevidov.

Čeprav je bilo spletno izobraževanje zahtevno, nam je omogočilo, da preizkusimo nove načine za uporabo metodologij partnerjev v spletnem okolju.

Po dveh spletnih seminarjih, na katerih smo predstavili (prilagojene) metodologije partnerjev, so naši učitelji ustvarili spletne zemljevide svojih skupnosti v obliki »muzeja skupnosti« in jih delili z javnostjo. Spletna platforma, ki so jo uporabili, se imenuje artsteps I Make your own VR Exhibitions.

Češka

Samovrednotenje značaja (RO)

Naši učenci so resnično uživali v tej aktivnosti, morda so prvič pomislili nase in na lastnosti svojih sošolcev, jih ponotranjili in se naučili, da je biti sposoben spoznati sebe in biti sposoben aktivno uporabljati svoje prednosti, zelo pomembno za življenje. Priporočam, da večino korakov dejavnosti izvajate v manjših skupinah in ne kot posamezniki, saj jih je večina skromno in sramežljivo predstavi la svoja močna področja, zato so ostali v skupini to naredili namesto njih.

Zemljevid skupnosti (RO)

Je zelo uporaben pripomoček za učence, da si lahko predstavljajo svoje skupnost, njene potrebe in težave. Prinaša drugačno stališče v primerjavi z besednim ali matematičnim opisom. Vizualizacija vodi do močnejšega spoznanja, kaj in kje se v resnici dogaja v njihovi okolici ter prikazuje prostorske povezave med problemi. Upamo, da bo ta pripomoček v prihodnosti na voljo tudi na spletu.

Intervju (SI)

Naši učenci so se odločili napisati članek o svojih projektnih namerah. Nanizali so 5 projektnih idej in v članek želeli vključiti mnenja članov skupnosti. Zato so se odločili, da bodo uporabili nasvete in izvedli nekaj intervjujev v skupnosti. To dejavnost je izvedla le majhna skupina treh članov, ki jih ta tema zanima. So pa skrbno upoštevali navodila in povedali so, da so jim pomagala, da so se lahko samozavestno pogovarjali s člani skupnosti. S strani učitelja lahko podam mnenje, da je struktura učencem zelo logična in razumljiva.

Zemljevid izkušenj (RO)

Najlepša hvala za to orodje!! Razmislek o dejavnostih je zame vedno izziv, ne glede na to, kako pomemben je, in pogosto je za učence lahko zelo dolgočasen. Ta dejavnost pa ni takšna. Je zelo lepa ideja, prilagodili smo zemljepisna imena in dodali kraje, ki so izključno v naši vasi. Sodelavec bo uporabil to idejo pri pouku češkega jezika.

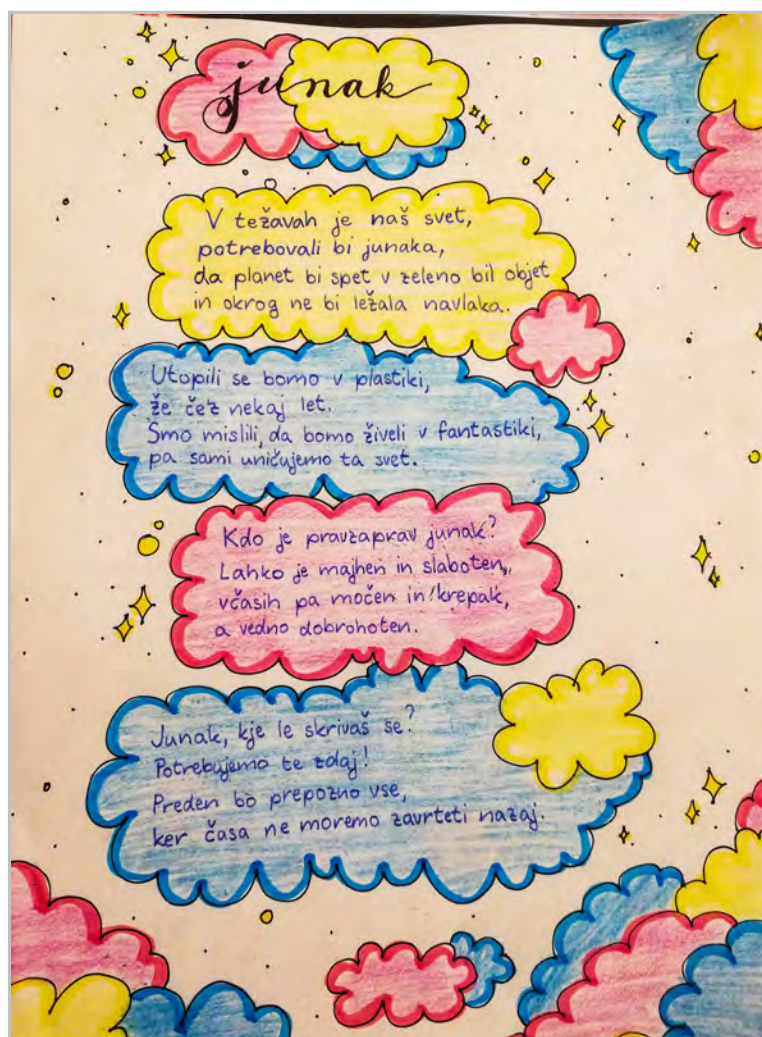
Slovenija

Kaj je skupnost in aktivno državljanstvo? (RO)

Dejavnost je bila prilagojena izvajanju preko spleta, a praktično povezana z dejanskim stanjem – kako zmanjšati količino odpadkov v lokalni skupnosti. Učenci, stari 13 in 14 let, so se seznanili z zgodbo UBUNTU in prejeli vprašanja za analizo zgodbe. Na podlagi vprašanj so razvili svoje lastne poglede na skupnost in jih delili na virtualnem zidu, ki pa ni mogel nadomestiti osebne interakcije med njimi. Razmišljanje o tem, kaj je aktivno državljanstvo pa je bilo veliko težje in zahtevnejše. V zadnjem delu srečanja so bili učenci povabljeni, da razmišljajo/predlagajo, kako bi lahko zmanjšali odpadke v skupnosti.

Učenci, stari od 15 do 18 let, so bili bolj samozavestni in sodelovalni pri izmenjavi in oblikovanju definicije »skupnost«. Za izraz aktivno državljanstvo pa so menili, da je bližje politiki.

Glede na izkušnje iz osnovne in srednje šole so bila vprašanja in razprave o aktivnem državljanstvu zahtevnejša, zato jih je bilo potrebno bolj intenzivno voditi in usmerjati. Izvajanje dejavnosti ne vzame veliko časa in bi jo lahko vključili kot obogatitev v več projektov v lokalni skupnosti. Dejavnost je praktična, dokaj univerzalna in dobra podlaga za povezavo s številnimi cilji trajnostnega razvoja. Učence spodbuja k razmišljanju in izmenjavi stališč, mnenj in temeljnih vrednot ter ustvarja začetni impulz/željo po pozitivnih spremembah v skupnosti.

Sprehod v skupnosti (CZ)

Navodila za sprehod v skupnosti so bila preko spleta predstavljena skupini učencev, starih 13 let (šolanje na daljavo). Povabljeni so bili, da upoštevajo navodila in vprašanja v zvezi s sprehodom. Vsak učenec je hodil sam in zaradi pandemije skupnost raziskal sam. Učencem je bilo všeč, ker so lahko šli ven in raziskovali svojo skupnost, predlagali spremembe in morebitne novosti. Zagotovo bi bilo vse skupaj bolj učinkovito in zanimivo, če bi lahko dejavnost izvedli skupaj, v živo. Ko bo možnost, jo bomo ponovili kot skupinsko delo, ob povratku v šolo.

Vizija naše skupnosti (CZ)

Dejavnost je bila izvedena preko spleta: po predstavitvi manjši skupini učencev, starih 12 in 13 let, so bili povabljeni k izmenjavi idej o njihovi perspektivi vizije kraja. Na začetku razprave so potrebovali več napotkov in podpore, saj so bili s krajem večinoma zadovoljni. Čez nekaj časa so začeli pred-stavljati svoje ideje ter v preglednici oblikovali nove zamisli o skupnosti. Na koncu so nastali zanimivi predlogi, kako vidijo svojo skupnost v naslednjih 10 letih. Dejavnost je dober pripomoček, ki poma-ga učencem, da stopijo izven obstoječih meja in ustvarijo vizijo skupnosti.

Trajnostno življenje (CZ)

Dejavnost Trajnostno življenje se je zdela zahtevna zaradi trajanja, spletnega poučevanja in izvajanja od doma, pa tudi zaradi dejstva, da je bila bolj naslovljena na dijake srednjih šol. Prva aktivnost – Ribič, je bila izvedena doma z družino. Odločili smo se, da bomo igro prilagodili tako, da zmanjšamo število ribičev (kolikor je družinskih članov) in posledično tudi število rib v ribniku. Za ribnik smo uporabili kuhinjsko mizo, za ribe pa različna pisala (svinčniki, barvice, flomastri). Pri marshmallow izzivu so nekateri učenci stolp sestavili tudi iz drugih materialov. Namesto špagetov so uporabili zobotrebce ali pisala. Uporabili so lepilni trak ali vroče lepilo. Dejavnost Stebri trajnostnega razvoja je potekala individualno na podlagi opisa. Po skupnem pogovoru je vsak od učencev pripravil svoje vzorce in predstavitve o vseh treh stebrih. Tretjo dejavnost pa so izvedli v parih, kjer so sodelovali preko spleta in je bila tako dejavnost bolj učinkovita.

Po zaključku vseh treh dejavnosti v sklopu Trajnostnega življenja smo ocenili, da je bila dobro zasnovana, vendar primernejša za učence, mlajše od 15 let. Naslednjič bi več časa posvetili samo tretjemu delu, saj je najobsežnejši in zahteva več časa za izvedbo. Za tretji del bi lahko zagotovili bolj konkretne informacije o kraju, da bi lahko izdelali podroben načrt določenega kraja. Nekaj učencev je oblikovalo urbanistični načrt s pomočjo programa AutoCAD.

Predvsem je bil učencem všeč projektni pristop, možnost, da svoje delo predstavijo kot novinarsko delo in načrtujejo razvoj konkretnega kraja.

Junakovo potovanje (CZ)

Aktivnost se je učencem zdela zelo zanimiva in motivirajoča; na koncu je v sklopu pouka slovenščine sodelovalo več kot 80 učencev, starih od 11 do 14 let. Navodila dejavnosti so bila jasna in enostavna za sledenje, dodali smo tudi vprašanja o okolju. Učenci so uživali v skupinskem delu, ko so analizirali, izražali svoja mnenja, izkušnje in komentarje. Spoznali so, da ni pravih in napačnih odgovorov ter da je bolj pomembno, da delijo svoje argumente in utemeljitve. Njihovo vključevanje v dejavnost je privedlo do številnih »land art« izdelkov, pesmi, literarnega ustvarjanja, risb, različnih grafičnih predstavitev njihovih mnenj.

Zaradi velikega odziva učencev se bodo te metode nadalje uporabljale za povečanje stopnje za-

nimanja in odzivnosti učencev. Dejavnosti bi lahko vključili pri različnih predmetih (biologija, naravoslovje Junakovo potovanje učencem omogoča, da v sproščenem kontekstu razvijejo lastno ustvarjalnost; ne daje občutka klasičnega učenja, učenci se učijo, ne da bi se tega zavedali, kar omogoča boljše in trajnejše rezultate. Dejavnost pomaga tudi pri razvoju sodelovanja med učitelji.

Pogled skozi rožnata očala (CZ)

Učenci so se za izvedbo te aktivnosti sestali trikrat. Pri prvi vaji so med seboj delili svoje ideje glede vizualizacije kraja, v katerem želijo živeti. Pri naslednji uro so razmišljali o tem, kako naj bi izgledal njihov sanjski dom. Pogovarjali smo se o izboljšavah, spremembah, dopolnitvah. Učiteljici likovne umetnosti so predstavili svoje ideje in dodatno ustvarili čudovita umetniška dela, ki odražajo njihovo vizijo kraja. Dejavnost spodbuja inovativne in ustvarjalne načine razmišljanja, delitve in predstavitev vizije kraja in skupnosti. Učenci so bili navdušeni in so z veseljem predstavili svojo vizijo prihodnosti kraja. Kot rezultat sodelovanja med učenci je nastal tudi video z zaključno mislijo, da bi lahko vsi skupaj prispevali k viziji kraja.

An aerial photograph of a forest landscape. The trees are in various stages of autumn, with many showing bright yellow and orange foliage, while others remain green. Several light-colored, winding paths or roads cut through the forest, creating a network of lines across the canopy. The overall scene is a dense, textured mosaic of green and yellow.

SPREMENI SVOJO VLOGO

Kako opolnomočiti
mlade, da bodo
postali nosilci
sprememb?

Projekt je financiran s strani programa Erasmus+ in Evropske Unije.

Priročnik je nastal s sodelovanjem naslednjih predanih oseb in partnerjev projekta:

Středisko ekologické výchovy SEVER:

Kateřina Borovinová, Milada Dobiášová

<https://sever.ekologickavychova.cz>
www.facebook.com/strediskosever
www.facebook.com/ekocentrumdotek

Društvo DOVES – FEE Slovenia:

Lucija Marovt, Gregor Cerar

<https://www.doves.si>

Fundatia Noi Orizonturi Lupeni:

Maria Butyka, Lidia Bondiuc, Monica Prisacariu

<https://www.noi-orizonturi.ro/en/>
Fundatia Noi Orizonturi Facebook

Junij 2021

Za mnenja in vsebine, predstavljene v tem dokumentu, so odgovorni izključno avtorji dokumenta in ne odražajo stališč Evropske Komisije, ki hkrati tudi ni odgovorna za širjenje in uporabo informacij, ki so v gradivu.

